

พื้นที่นวัตกรรมชุมชน

ภาคใต้

ดำเนินการโดย

สำนักงานภาคใต้

ร่วมกับ

สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และสื่อสาร

นับจากได้มีการก่อตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เมื่อปี 2543 ตลอดระยะเวลา 19 ปีที่ผ่านมา พอช. ได้ดำเนินงานสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น ให้เป็นผู้มีบทบาทหลักในการวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน สนับสนุนการจัดกระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน ตามกิจกรรมและโครงการพัฒนาสำคัญ ได้แก่ โครงการบ้านมั่นคง โครงการบ้านพอเพียงชนบท สวัสดิการชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจและสัมมาชีพชุมชน สภานโยบายชุมชน ฯลฯ ทั้งในระดับชุมชน ตำบล เมือง และจังหวัด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชน เริ่มจากคนในชุมชนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาศักยภาพ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต หลายพื้นที่ที่มีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับหน่วยงานส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบาย เกิดเป็นพื้นที่รูปธรรมที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้ง 5 ภูมิภาค และมีหลายพื้นที่ยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้แก่ผู้สนใจ

พื้นที่รูปธรรมความสำเร็จที่เกิดขึ้น นับได้ว่า เกิดจากการดำเนินงานของพอช. ตามวิสัยทัศน์ “มุ่งสร้างความเข้มแข็ง ด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม” ซึ่งเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากหน่วยงานรัฐอื่น พอช. เป็นหน่วยงานรัฐรูปแบบใหม่ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน “ใหม่” ในรูปแบบการจัดตั้ง “ใหม่” ในวิธีการทำงาน เมื่อศึกษาความหมายของ คำว่า “นวัตกรรม” ซึ่งมีนัยยะเป็นสิ่งใหม่ในทางสังคมมีการให้ความหมายของ “นวัตกรรมทางสังคม” กล่าวถึงแนวคิดใหม่ กระบวนการใหม่ ที่คิดขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมหรือชุมชน ต้องมีความต่อเนื่องการลองผิดลองถูก ทดลองพัฒนาอย่างมีทิศทาง และที่สำคัญต้องเกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากหรือคนส่วนใหญ่ นับได้ว่า พอช. เป็นองค์กรนวัตกรรมทางสังคมองค์กรหนึ่ง จึงได้มีการทบทวนนิยามความหมายของคำว่า “นวัตกรรมชุมชน” ภายใต้บริบทของขบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนที่พอช. ได้ร่วมดำเนินการ ทั้งคุณลักษณะและองค์ประกอบของ “นวัตกรรมชุมชน” เผยแพร่ให้เจ้าหน้าที่ ขบวนการชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมชุมชนในพื้นที่ปฏิบัติการจริง

สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และสื่อสาร ร่วมกับ สำนักงานภาคใต้ ได้เห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้รวบรวมพื้นที่รูปธรรมที่ดำเนินการได้สอดคล้องกับ “นวัตกรรมชุมชน” รวบรวมเรียบเรียงจัดทำเนื้อหาและเผยแพร่ผลงานพื้นที่รูปธรรมนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่สาธารณะต่อไป

...

คำนำ

01-ใช้สภาเป็นเวทีกลางความมั่นคงตามวิถี คนขอนแก่น	5
ตำบลขอนแก่น อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล	
02-ใช้สภาองค์กรชุมชน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ที่มั่นคงของคนควนสตอ	10
ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล	
03-จากปัญหาที่ดิน สู่การจัดการตนเองที่ยั่งยืนของตำบลช่อง	16
ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	
04-รวมพลัง พี่นุ่นใช้สภาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว สู่อาเซียน ที่ต้นหยงโป	22
ตำบลต้นหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	
05-รวมพลังคนนาทอน สร้างความสุขเพื่อทุกคน	28
ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล	
06-หลักคิด 4 ทำ 3 มี สู่การสร้างฐานชีวิตที่มั่นคง คนบางเป้า	32
ตำบลบางเป้า อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	
07-การจัดการตนเองแบบคนปะเหลียน	38
ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	
08-การพัฒนาครบวงจรที่...ต้นหยงโป	42
ตำบลต้นหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	
09-ข้าวกล้องมือล่อ ของดีคู่ วิถีชุมชนตำบลเนินงาม	46
ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	
10-นวัตกรรมสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต	50
เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต	
11-“สร้างบ้านที่มั่นคงคู่กับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนเกาะลิบง”	57
ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	
12-เกษตรกรรมในที่ดินทำกินสู่หุบเขากาแฟ “ดิปคอฟฟี่ เปิดใจ”	61
โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลรับร้อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	
ตำบลรับร้อ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	
13-ไปเรียนรู้การสร้างมูลค่าจากตาลโตนดที่ตำบลกระดังงา	64
โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา	
ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา	
14-ข้าว ยา ปลา มี โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลบางไทร อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	68
ตำบลบางไทร อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	

15-การท่องเที่ยวโดยชุมชน เครื่องมือสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานราก	71
ตำบลม่วงกลวง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง	
16-การจัดการที่อยู่อาศัยทุกมิติ “ละอูนโมเดล”	74
ตำบลละอูน อำเภอละอูน จังหวัดระนอง	
17-“สวัสดิการชุมชนสร้างวินัยครัวเรือน ลดค่าใช้จ่าย แก่หนี้นอกระบบ”	78
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลละแม	
ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	
18-จากบ้านพอเพียง สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ สภาองค์กรชุมชนตำบลตะลุโบ๊ะ	82
ตำบลตะลุโบ๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	
19-“ห้องเรือดูดาวชมอ่าวปัตตานี สัมผัสวิถีคนบางปู” สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบางปู	86
ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	
20-“กินผักปลอดสาร ปลูกสมุนไพรเป็นยา พัฒนาสุขภาพ-เศรษฐกิจชุมชน”	89
สภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์	
ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอกอโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	
21-ท่องเที่ยวเชิงวิถีที่บือม้ง	93
ตำบลบือม้ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	
22-ธนาคารฝ้ายและชันโรง(อูง) โดยสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูน	97
ตำบลปากพะยูน อำเภอกปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	
23-สวัสดิการชุมชน สร้างสังคมยั่งยืนที่ฉวาง	100
ตำบลฉวาง อำเภอดงวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	
24-บ้านปลาตำบลท่าหิน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าหิน	104
ตำบลท่าหิน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา	
25-ผืนป่าและที่ดินสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ตำบลปะลุกาสาเมาะ	109
ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	
26-“พัฒนาคน พัฒนาบ้าน ที่คลองขุด”	113
ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	
27-“เปลี่ยนนาร้าง เป็นนาข้าว ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง’	118
ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	
28-“ผู้ดูแลตำบลชุมชน คนชะอวด” สู่ (ธรรมนูญสุขภาพสู้ภัยโควิด-19 ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง) คนชะอวด	122
ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช	
29-คนวิชิตกำหนดอนาคตตนเอง	126
ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต	
30-ร้านค้าลอยฟ้ากับการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร	130
โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลตะแพน อำเภอสวีบรรพต จังหวัดพัทลุง	

01-ใช้สภาเป็นเวทีกลางความมั่นคงตามวิถี คนขอนแก่น

ตำบลขอนแก่น อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล

“ตำบลขอนแก่น” อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล มีนิทานเล่ากันว่าครั้งหนึ่งมีชายเรือพากันมาขึ้นฝั่งและพักบริเวณชายหาดขอนแก่น และขณะนั่งพักชาวเรือคนหนึ่งใช้มีดลับบนขอนไม้ ปรากฏว่าขอนไม้ขยับตัวและเคลื่อนไปข้างหน้า ทุกคนจึงอุทานว่า "ขอนแก่น ขอนขอนแก่น" เมื่อเพ่งพิศดูปรากฏว่าเป็นงูใหญ่ ต่อมาชาวบ้านเรียกชื่อตำบลว่า "ตำบลขอนแก่น" มีพื้นที่ทั้งหมด 14.1 ตารางกิโลเมตร หรือ 8,812.50 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 5,000 ไร่ เป็นที่ราบและป่าชายเลนตลอดแนวถนนและชายฝั่ง แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้นจำนวน 2,786 คน 759 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน พ.ศ.2561) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 98 ที่เหลือนับถือศาสนาพุทธ 2 เปอร์เซนต์ อาชีพส่วนใหญ่ ทำนา ทำการประมงชายฝั่ง ทำสวนมะพร้าว ปลูกแตงโม พักทอง ปลูกพืชหมุนเวียน และเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ แพะ ไก่ เป็ด กุ้ง กูลาดำ เป็นต้น

ตำบลขอนแก่น เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรหลากหลายทั้งทางบก ทางทะเล ชายฝั่ง สัตว์น้ำ ป่าชายเลน และมีสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณชายหาดราไว ติดกับทะเลอันดามัน เป็นพื้นที่ชายหาดมีความยาว 4.5 ก.ม. ครอบคลุมหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ลำคลองสายหลัก 3 สาย คือ คลองคูกัง คลองวังวน คลองราไว ทั้ง 3 คลองเชื่อมโยงกัน และเชื่อมต่อกับพื้นที่ตำบลทุ่งหลัง ตำบลนาทอน และตำบลแหลมสน

ก่อเกิดของการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยภาคประชาชน

นายอับดุลรอซึก เหมหวัง เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น เล่าว่า เมื่อปี 2541 เกิดปัญหาทางเรื่องการประมงชาวบ้านจึงมีการรวมตัว เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยความร่วมมือของชาวบ้านใน “ชุมชนกับชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล” มีการเปิดเวทีทำความเข้าใจกับแกนนำชุมชนกระบวนการรวมกลุ่มและประโยชน์ที่จะได้จากการรวมกลุ่ม

จนมาปี 2551 ได้เริ่มจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่นขึ้น เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ภายใต้อำนาจความร่วมมือของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โดยมีกลุ่มองค์กรที่มาจัดตั้ง จำนวน 15 กลุ่มองค์กร เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบบ้านขอนแก่นตะวันตก กลุ่มแพชุมชนคน 2000 กลุ่มกองทุนฟื้นฟูทะเลไทย บ้านขอนแก่นตะวันตก กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ และอื่นๆ มีสมาชิกสภาจำนวน 34 คน จาก 4 หมู่บ้าน มาเป็นกรรมการดำเนินงาน กำหนดให้มีการประชุมทุกเดือนเป็นอย่างน้อย หรือมีวาระเร่งด่วน จะมีการ

เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมสภาทุกครั้ง อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น นายกองค้การบริหาร ส่วนตำบลขอนแก่นเข้าร่วม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เรื่องที่สภาดำเนินการ อาทิ การจัดการที่ดิน ซึ่งเป็นการหาทางออกกรณีพื้นที่ชาวบ้านทับซ้อนกับพื้นที่ป่าชายเลน การจัดการที่อยู่อาศัย การตั้งรับมือภัยพิบัติ การจัดการทะเลเพื่อเป็นแหล่งความมั่นคงทางด้านอาหาร เป็นต้น

เมื่อคนขอนแก่นต้องลุกขึ้นมาปกป้องแหล่งอาหารของตนเอง

คนตำบลขอนแก่นมีอาชีพที่สัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางธรรมชาติตลอดทั้งปี แสดงถึงคุณค่าทางทรัพยากรที่เอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชน แต่ที่ผ่านมา มีการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดประเภทและผิดกฎหมายของคนบางกลุ่มที่มุ่งสร้างแต่กำไรโดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สร้างความเสื่อมโทรมและความล่มสลายต่อระบบนิเวศน์ทางทะเล มีการลักลอบ ลาก/คราดหอย การรุกรานแนวเขตของเรือ อวนลากขนาดใหญ่ (เรือประมงพาณิชย์ประเภทอวนลากคู่และลากเดี่ยว) เป็นการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนที่ยังไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจพอ และยังทำลายเครื่องมือของพี่น้องประมงชายฝั่งอีกต่างหาก นอกจากนี้ ยังมีการทำโป๊ะน้ำลึก โพงพาง อวนล้อมประกอบเครื่องปั่นไฟ ยาเบื่อ กากชา การปล่อยน้ำเสียและของเสียจากบ่อกุ้งลงสู่แม่น้ำลำคลองที่ไหลออกสู่ทะเลเหล่านี้เป็นต้น ล้วนเป็นกระบวนการทำลายความมั่นคงและทำลายแหล่งอาหารของชุมชนและอาจนำมาสู่การล่มสลายของชุมชนประมงชายฝั่ง

สภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น ประชุมเพื่อหาทางออกร่วมกัน ได้จัดตั้งทีมอาสาสมัครราษฎรร่วมรัฐ ช่วยดูแลทรัพยากร อาทิ ทะเลมีราษฎรอาสาพิทักษ์ทะเลและชายฝั่ง (รสทช) หมู่บ้านละ 10 คน จำนวน 4 หมู่บ้าน ทำหน้าที่เฝ้าระวังทะเลและชายฝั่ง ตรวจลาดตระเวน มีกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ, มีกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม) หมู่บ้านละ 9 คนสังกัดของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด(ทสจ.) , มีอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลนหมู่ที่ 1 จำนวน 9 คน ทำหน้าที่ลาดตระเวน ตรวจตรา มีการออกกฎระเบียบว่าด้วยการทำประมงชายฝั่ง และการกำหนดปฏิทินฤดูกาลทำประมงในรอบปี รวมทั้งจัดกิจกรรมปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเนื่องในวันสำคัญๆ ทุกปี เป็นต้น

ท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ขอนแก่น

เริ่มแนวคิด ท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนตำบลขอนแก่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 สมัชชาคนสตูล ว่าด้วย “การพัฒนากลุ่มองค์กรทางสังคม ให้สามารถจัดการสถานการณ์ทางสังคม โดยมีแผนป้องกัน,แก้ไข,ฟื้นฟู และพัฒนาภายในตำบลขอนแก่นอย่างมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับฐานวัฒนธรรมศาสนา ผ่านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมีเป้าหมาย เพื่อศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในตำบล เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากร วิถีชีวิต วัฒนธรรม การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ที่ให้บริการที่พัก อาหาร นำเที่ยว โดยกลุ่มองค์กรชุมชนในตำบลมีส่วนร่วมดำเนินการ

ใน “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านวิถีชีวิตของคนตำบลขอนแก่น อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล” โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น อาศัยมาตรา 23 แห่ง พรบ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 จัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลขอนแก่น จำนวน 17 คน ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านวิถีชีวิตของคนตำบลขอนแก่น มีทีมงานมาจากสภาองค์กรชุมชนหมู่บ้านละ 5 คน มีบทบาทในการสอบถามสัมภาษณ์ข้อมูล, ค้นคว้าเอกสาร อินเตอร์เน็ต ข้อมูลหน่วยงาน ลงสำรวจแหล่งท่องเที่ยว จัดอบรมมัคคุเทศก์, ทดลองนำเที่ยว และนำเสนอผลการดำเนินงาน ทำให้ได้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ของดีในชุมชน ทรัพยากร ตำนาน วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากนั้นนำไปสู่การจัดระเบียบ กฎกติกา การจัดการพื้นที่ สถานที่ และการให้บริการ

จากการสำรวจพื้นที่ทั่วทั้งตำบลขอนแก่น ชายหาดราไว ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราเป็นหาดทรายที่เกิดจากกระแสน้ำเลียบชายฝั่งพัดพาเอาตะกอนทรายมาสะสม งามขนานไปกับแนวชายฝั่ง โดยมีแนวป่าชายเลนอยู่ระหว่างสันดอนทรายกับชายฝั่งทะเลที่เป็นพื้นที่เชิงเขา ผืนทรายมีลักษณะสีเทาคล้ำด้วยเศษซากพืชมีหาดยาวประมาณ 3.5 กิโลเมตร มีทิวสนตลอดชายหาด ทิวสนอ่อนเป็นจุดในการชมแมลงพลัดจำนวนมากในช่วงเดือนเมษายน ปลายเดือนพฤษภาคม ดูได้ทั้งเดือนของทุกปี พบแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ จำนวน 9 จุด ประกอบด้วย 1. มังกรคาบแก้ว 2. โຕະขอนแก่น 3.หาดราไว 4. ควายเล 5. สำเภเภตรา 6. จุดชมวิว/เล่นน้ำ 7. ดอนหอยเจดีย์/คลองดุกัง 8.ป่าชายเลน 9.โกยเสือหยิบ

จากนั้นยังค้นพบของดีของเด่นด้านอาหารท้องถิ่นของตำบลขอนแก่น ที่มีความแตกต่างจากที่อื่นตรงที่ของมีความสดใหม่ ถูกคัดมีเป็นอาหารพิเศษในการเลี้ยงต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนตำบลของเรา มีทั้ง 8 ชนิด ประกอบด้วย 1. อินทผลัมทะเล 2. ยำหอยโข่ง 3.ปูต้มเนื้อแน่น 4. แกงหอยหนาม 5. หอยเจดีย์ลวกจิ้ม 6. ปลาจ๋องม้องซุบแป้งทอด 7. ปลาทรายทอด และ 8. น้ำจิ้มสาหร่าย

นางราตรี โสสนุย เลขานุการสภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2560 สภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่น มีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคนขอนแก่น สนับสนุนสมาชิกจัดแจง โดยสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคนขอนแก่น จะต้องมีความสมบูรณ์ มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลขอนแก่น และตำบลใกล้เคียง มีความรัก จิตอาสาและเข้าใจเรื่องการฟื้นฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตภูมิปัญญา และวัฒนธรรม เป็นบุคคลที่เสียสละ พัฒนาสังคม และชุมชน ต้องแจ้งความจำนงโดยการยื่นใบสมัครสมาชิก และได้ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการเกินกึ่งหนึ่ง กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การเปิดให้สมาชิกถือหุ้นๆละ 1,000 บาท คนละไม่เกิน 30,000 บาท สามารถผ่อนได้ไม่มีกำหนดระยะเวลา จากรายได้ของการท่องเที่ยว จะหักค่าใช้จ่าย ที่เหลือ 20 เปอร์เซ็นต์ เข้าหุ้นมีการปันผลกำไรทุกสิ้นปี ปัจจุบันมีสมาชิก 20 คน สมาชิกทุกคนจะต้องดำเนินการตามระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนคนขอนแก่น ตำบลขอนแก่น อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล อย่างเคร่งครัด ถ้าสมาชิกทำผิดระเบียบ คณะกรรมการเห็นสมควรจะต้องได้รับโทษด้วยการลาออกจากการเป็นสมาชิกทันที

ที่ผ่านมา การท่องเที่ยวโดยชุมชน คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิต มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

ชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยมีหลักการ 10 ประการ คือ ชุมชนเป็นเจ้าของ ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ, ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง, ยกย่องคุณภาพชีวิต, มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม, เศรษฐกิจและวัฒนธรรมท้องถิ่น, ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม, เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน รวมทั้งสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน 6 ด้าน คือ 1. ด้านแนวคิด เป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล 2. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต 4. ด้านการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน 5. ด้านการบริการความปลอดภัย และ 6. ด้านตลาด ประชาสัมพันธ์

การท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง

ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งสร้างให้เกิด “กลุ่มประกายดาว” นางปริดา หมายวง ประธานกลุ่มประกายดาว เล่าให้ฟังว่า ประมาณ ปี พ.ศ. 2538 ได้มีการรวมตัวกลุ่มแม่บ้านที่ว่างจากทำประมงชาวฝั่งมาตั้งทำข้าวเกรียบปลา โดยตอนนั้นมีสมาชิก 12 คน เงินที่ได้หักต้นทุนเหลือกำไรก็จะแบ่งกัน จนมา ปี พ.ศ. 2556 เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพเนื่องจากเป็นคนหลักในการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้สมาชิกคนอื่นๆไม่สามารถที่จะดำเนินการแทนได้ จึงถอยห่างและเลิกทำไปในที่สุด

ปี พ.ศ. 2559 ได้เรียกสมาชิกคนเก่าคนเดิมมาร่วมกันฟื้นฟูกลุ่มทำข้าวเกรียบมาใหม่ และเข้าร่วมจดทะเบียนกับสภาองค์กรชุมชนตำบลขนอมคลาน ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของสินค้า และมีการขยายสินค้าในรูปแบบที่หลากหลายขึ้น อาทิ ขนมผูกกล้วย ปลา ไข่กึ่ง นำพริกปลารอบ ปลาแห้ง กระเป๋าผ้าทำมือ ปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 20 คน มีการปันผลโดยหักจากกำไรที่ได้ 5 เปอร์เซ็นต์ ทุกสิ้นปี รายได้ของสมาชิกประมาณคนละ 2,000 -3,000 บาทต่อเดือน ได้รับรางวัลจากหน่วยงานมากมาย ล่าสุดได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ในปี 2562 ที่ผ่านมา

ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรอนุรักษ์ ให้เป็นแหล่งอาหารของคนขนอมคลาน ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญโดย นายนิพล กุหลาบ “ผู้นำตัวอย่าง” สภาองค์กรชุมชนตำบลขนอมคลาน เล่าว่าตนเองเป็นลูกของชาวประมง พ่อเป็นเจ้าของเรือประมงมีประมาณ 10 ลำ ในตอนนั้นตนยังเป็นนักศึกษา พอจบก็ได้รับมรดกและสืบสานกิจการต่อ เห็นความเปลี่ยนแปลงและพบว่าทรัพยากรในพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาหารของครอบครัว เสื่อมโทรมลง ส่งผลให้สัตว์น้ำลด

น้อยลง เนื่องจากการชาวประมงเป็นตัวการในการตัดวงผลผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติมากจนผลิตไม่ทัน ชาวประมงเองก็ได้รับผลกระทบจากกระทำ เพราะสัตว์น้ำหายากจับได้น้อยลง ทำให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนไม่มี รายได้เพียงพอในการเลี้ยงครอบครัว ปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางอีกด้วย

เพื่อลดปัญหาหนี้สินของพี่น้องในชุมชน และช่วยเหลือพี่น้องให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการกดราคาของพ่อค้า คนกลาง จึงตั้งเป็นจุดรับซื้อสัตว์น้ำทุกชนิดไม่ว่าจะเป็น กุ้ง หอย ปู ปลา กุ้ง อื่นๆ ในราคากลาง เรายึดหลักที่ว่า “คนในชุมชนอยู่ได้ ผู้ประกอบการก็อยู่ได้” โดยตอนนี้ได้มีเรือประมงกว่า 20 ลำ อัตราในการรับซื้อประมาณวันละ 300-500 กิโลกรัม เงินหมุนเวียนกว่า 2 แสนกว่าบาทต่อวัน

นอกจากนี้ หัวใจหลักของการอยู่ร่วมกันของชุมชนกับธรรมชาติ จึงเกิดแนวความคิดที่จะทำให้คนกับทะเล อยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันได้โดยการเพิ่มจำนวนสัตว์ให้แก่ท้องทะเล โดยเฉพาะปูม้าที่มีราคาสูงและเป็นที่ต้องการ ของตลาด ได้มีการศึกษาหาความรู้และทดลองทำ โดยใช้วิธีทั่วไป การนำถังบรรจุน้ำ และให้อากาศที่เพียงพอ เริ่ม ตั้งแต่ การคัดแม่ปูม้าที่มีไข่แก่ (สีไข่จะเป็นสีดำ) ที่ติดหน้าท้อง จากชาวประมงนำมาขาย นำมาใส่ในถังพักประมาณ 2-3 วัน ตัวลูกปูม้าจะมีลักษณะตัวมีสีใส ขนาดเล็กมากแทบจะไม่ด้วยตาเปล่าไม่ชัด ก็จะออกมาจากตัวแม่ปูม้า าก็ จะนำไปขาย ส่วนลูกปูม้าที่ออกมาจะมีการดูแลให้อาหารและออกซิเจนประมาณ 10 วัน แข็งแรงพอที่จะสามารถใช้ชีวิตได้ ก็จะทำการปล่อยลงสู่ทะเลต่อไป เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ไม่ยาก แต่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายไม่ว่าชาวประมง หรือผู้รับซื้อให้ความร่วมมือกัน และเสียสละ เพื่อผลประโยชน์แก่ชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังมีปูม้าอยู่จุนจุก รุน หลายต่อไป

บทบาทสภาจะจริงจั่งและต่อเนื่อง

บทบาทสภาองค์กรชุมชนได้มีการผลักดันแผนพัฒนาตำบล สู่การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการประสานกับภาคีพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ.2558 ถึงปัจจุบัน โดย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการบุกเบิกงานต่างๆ เช่น การส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม การแก้ปัญหาเยาวชนเสพติดเด็กและเยาวชน และที่สำคัญ คือ การฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและ ชายฝั่ง สภาองค์กรชุมชนตำบลขอนแก่นได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อติดตามการดำเนินงานเรื่องนี้้อย่าง ต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ อาทิ ปลูกป่าชายเลน การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การทำบ้านปลาในทะเล การ จัดค่ายเยาวชนคนรักทะเล และการยกระดับข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งได้มีแผนงานระยะ 5 ปี (พ.ศ.2562-2566) โดยมี องค์กรบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุน แต่จะเสนอแผนเชิงนโยบายต่อ อบจ. ทสจ. ต่อไป

จากจุดเล็กๆ จากคนไม่อีกคน วันนี้เห็นแล้วว่าหล่อหลอมให้คนในชุมชนเข้าใจและเห็นถึงต้นทุนที่มีของ ชุมชน สร้างแรงผลักดันนำสิ่งที่มีในชุมชน พัฒนาและสร้างมูลค่าให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ทำให้คนในชุมชนหันมา ทำเรื่องร่วมมากกว่าทำเรื่องของตนเองมากขึ้น ร่วมกันเป็นเจ้าของและบริหารจัดการโดยคนในตำบลขอนแก่นเอง ปัญหาที่เกิดขึ้น คนในตำบลเท่านั้นที่รู้ดีที่สุด และก็เป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาได้ดีที่สุดเช่นกัน นับว่าตอนนี้เราได้รับ

การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สวก. มูลนิธิสยามกัมมาจล เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล ภาคี เอกชน อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความเชื่อใจ ไว้วางใจ และให้ความร่วมมืออย่างดีจากพี่น้องตำบลขนคลาน ล้วนเป็นฐานของความสำเร็จทั้งสิ้น คนขนคลานมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยใช้ “พื้นที่กลาง” สภาองค์กรชุมชนตำบล กำหนดทิศทางตามวิถีวัฒนธรรมที่คนในชุมชนเป็นผู้สร้างทำให้ “ตำบลขนคลานเกิดเข้มแข็งจัดการตนเองได้อย่างแท้จริง”

“ถึงตอนนี้คนขนคลานมีชีวิตเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ตามวิถีของคนชุมชน เกิดรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ คนมีความสุข มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีแหล่งทำกินที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้นแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเรายังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อความสุขของพี่น้องตลอดไป” อับดุลรอซึก เหมหวัง กล่าว

ประสานงานพื้นที่

นายอับดุลรอซึก เหมหวัง

55/4 หมู่ที่ 1 ตำบลขนคลาน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

โทร.089-9763353

02-ใช้สภาพองค์กรชุมชน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ที่มั่นคงของคนควนสตอ

ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

“ควนสตอ” เรียกชื่อตามต้นไม้ชนิดหนึ่ง คือ ต้นสะตอ เล่ากันว่าต้นสะตอขนาดใหญ่บนเนินสูง ปัจจุบันอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 7 บ้านควนสตอเหนือ ตำบลควนสตอ เดิม “มุเก็มควนสตอ” จนเมื่อประมาณ พ.ศ.2458 ด้รับการยกฐานะเป็นตำบล ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันคนแรกในตอนนั้น คือ ขุนอารินารากร (ตันตระกุลนุ่งอาหลี) และในปี พ.ศ.2480 ได้มีการยุบตำบลกุ่มปะโลหตรวมเข้ากับตำบลควนสตอ มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ปี พ.ศ.2535 ตำบลควนสตอ แยกออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลควนสตอ และตำบลวังประจัน ตำบลควนสตอจึงเหลือเพียง 9 หมู่บ้าน ปัจจุบันตำบลควนสตอ แบ่งเขตการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน ประชากร จำนวน 8,126 คน แยกเป็น ชาย 3,987 คน หญิง 4,139 คน (แหล่งที่มา :ทะเบียนราษฎร์ อำเภอควนโดน เมื่อกันยายน 2559) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำสวนยาง สวนผลไม้ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 15,500 ไร่ โดยมีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง ส่วนอุตสาหกรรมในครัวเรือนและการค้าขายมีบ้างเล็กน้อย โดยมากจะเป็นโรงสีข้าว และร้านค้าขนาดเล็ก ขายของใช้จำเป็นที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในหมู่บ้าน

ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 99.99 การปฏิบัติตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เป็นไปตามบรรพบุรุษสืบทอดกันมา ในหมู่บ้านจะมีการจัดกิจกรรมตามหลักศาสนาต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมในวันฮารีรายอ ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ มากมายในวันนี้ งานเมาลิด งานเข้าสู่ันต์หมู่ เป็นต้น

นายยาหมาย หลีเยาว์ ประธานคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ เล่าว่าจุดเริ่มต้นของกลุ่มออมทรัพย์ฯ จากปัญหาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ต้นทุนทางการผลิตที่มีราคาสูง เทียบกับราคาขาย ส่งผลให้พี่น้องเกษตรกรเกิดภาวะที่เป็นหนี้ รายได้ที่มีเริ่มไม่พอใช้จ่ายในการดำรงชีวิต รวมถึงการที่นำเงินไปทำเกษตรต่อก็เริ่มมีปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ ผู้นำทางศาสนาอิสลาม คิดว่าจะทำอย่างไรที่จะให้คนในชุมชนมีเงินออม และสามารถยืมเงิน เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม อาทิ อุปกรณ์การเกษตร พันธุ์ข้าว ปุ๋ย เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนให้คนในชุมชนรู้จักออมเงิน บวกกับเป็นความต้องการของพี่น้องด้วย ที่จะออมเงินให้ได้อย่างน้อยเดือนละ 100 บาท เนื่องจากพื้นที่ตั้งของตำบลอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ประมาณระยะทาง 20 กิโลเมตร ใช้เวลาไปกลับรวม 1 ชั่วโมง ที่จะนำเงินจำนวน 100 บาทไปฝากธนาคารในแต่ละครั้ง ผู้นำชุมชนจึงเกิดแนวคิด จัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านทางงอ หมู่ที่ 5 ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ขึ้นเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2542 โดยได้รับการสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) กรมพัฒนาชุมชน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ จำนวน 17 คน มีสมาชิกแรกเริ่ม จำนวน 25 คน เริ่มฝากสัจจะคนละ 50 บาท รวมเป็นเงิน จำนวน 1,250 บาท

หลังจากนั้นก็ได้มีการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการออมเงินมากขึ้น ออมแล้วดีตรงไหน ออมแล้วได้อะไร ออมแล้วส่งผลให้ชีวิตมีความสุขได้อย่างไร เราก็เริ่มมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2545 มีสมาชิกเพิ่มกว่า 100 คน เงินออมกว่า 4 หมื่นบาท มีการส่งเสริมการเกิดเป็นกิจกรรมให้สมาชิกกู้เงินในการซื้ออุปกรณ์เพื่อการเกษตร เช่น สมาชิกกู้ในวง 10,000 บาท/คน คิดเป็นดอกเบี้ยยร้อยละ 10 หรือประมาณ 1,000 บาท ระยะเวลาชำระภายใน 1 ปี และต้องมีหลักทรัพย์หรือบุคคลค้ำประกัน แต่ถ้ากู้ไม่ถึง 10,000 บาท ก็ไม่ต้องใช้ และกลุ่มออมทรัพย์ฯ จะเป็นผู้จัดซื้อสินค้าตามความต้องการของสมาชิกที่กู้เงิน เมื่อสมาชิกได้รับสินค้าไปแล้วให้ดำเนินการผ่อนคืนตามเงื่อนไขตามระเบียบกติกาของกลุ่มออมทรัพย์ฯ ชำระครบตามวงเงินที่กู้แล้ว ก็สามารถดำเนินการกู้ต่อได้ในครั้งต่อไป ปี พ.ศ. 2546 ทางเราได้มีผลกำไรจากการออมและปล่อยกู้ให้กับสมาชิก เป็นจำนวน 9,000 บาท นำไปซื้อร่มมาแจกให้กับสมาชิกทุกคนๆละ 1 คัน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก

พ.ศ. 2556 มีประชุมสามัญครั้งใหม่ ประกาศว่าจะมีการปันผลกำไรให้กับสมาชิกทุกคนประจำปี มากน้อยขึ้นอยู่กับกำไรที่ได้ในปีนั้นๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับสมาชิก หลังจากประกาศครั้งนั้น ทำให้มีคนสนใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ปัจจุบันสมาชิกกว่า 800 คน เงินทุนสะสม จำนวน 7,800,000 บาท ผลกำไร จำนวน 221,976 บาท

ระเบียบ/กติกาของกลุ่ม คือ 1) สมาชิกจะต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลควนสตอ 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ 3) เป็นผู้มีความประพฤติดี 4) เป็นผู้ที่ไม่มีประวัติเสียหาย ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถลงทะเบียนเป็นสมาชิก เสียค่าสมัคร 20 บาท และต้องมีการเปิดบัญชีเงินฝากและจะต้องนำเงินฝากเป็นประจำทุกเดือน 100 บาท

กลไกของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ เกิดจากคนที่มีคุณสมบัติดี มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี มีองค์ประกอบ 4 คณะ ได้แก่ 1. คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน 5 ท่าน 2. คณะกรรมการฝ่ายสินเชื่อ (เงินกู้) จำนวน 4 ท่าน 3. คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ จำนวน 3 ท่าน และ 4. คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ จำนวน 3 ท่าน

ในปี พ.ศ. 2552 เกิดเป็นกองสวัสดิการชุมชนตำบลควนสตอ สมาชิกแรกตั้ง จำนวน 100 คน เงินกองทุนฯ จำนวน 36,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 429 คน เงินกองทุนฯรวมทั้งสิ้น จำนวน 586,882 บาท โดยภายใต้การบริหารของคณะกรรมการกองทุน จำนวน 86 คน (ข้อมูล ณ 6 สิงหาคม 2561) ได้มีการจัดสวัสดิการ จำนวน 8 ประเภท คือ 1) เสียชีวิต 2) ค่ารักษาพยาบาล 3) ขวัญเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร 4) คนด้อยโอกาส/คนพิการ 5) ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ 6) ผู้สูงอายุ 7) การศึกษา และ 8) อื่นๆ จำนวน 186 ราย เป็นวงเงินทั้งสิ้น จำนวน 204,300 บาท

นายยาหมาย หลีเยาว์ เล่าต่อว่า สภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ จัดตั้งเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 สมาชิก จำนวน 14 คน กลุ่มองค์กรที่ร่วม จำนวน 14 กลุ่ม ทำให้เกิดการบูรณาการทำงานของแต่ละหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่ม อสม. ฯลฯ และ

สภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ เป็นพื้นที่กลางในการหารือของคนในตำบลร่วมกับหน่วยงาน ท้องที่ ท้องถิ่น ต่างๆ มีการวางแผนการพัฒนาที่สำคัญ คือ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพ การพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์ฯ การส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

การร่วมกันแก้ปัญหาของพี่น้องในชุมชน กลุ่มองค์กร เกิดการบูรณาการและประสานเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมสร้างและเรียนรู้ร่วมกัน ออกแบบการทำงานร่วมที่เป็นความต้องการของพี่น้องในชุมชนอย่างแท้จริง

การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนมุ่งสร้างให้กลุ่มองค์กรชุมชนที่จัดแจ้งมีความเข้มแข็ง มีเป้าหมายและแผนการดำเนินงาน ซึ่งทางสภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ ได้ส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มดำเนินกิจการของกลุ่มที่มีการพัฒนาคุณภาพที่ได้มาตรฐาน เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมแล้ว

นางสุณี หลีเยาว์ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ และเป็นสมาชิกกลุ่มสตรี ผลิตลูกประคบสมุนไพร เล่าว่า ที่ผ่านมادتาก็เป็นคนหนึ่งที่มีอาชีพรับจ้างกรีดยางพารา ไม่มีงานประจำ ไม่มีรายได้ที่มั่นคง พอมาถึงช่วงราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ก็ประสบปัญหาภาวะหนี้สิน เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละวัน ทำให้มีการพูดคุยกันในกลุ่มคนที่ปัญหาจะทำอย่างไร ที่จะให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น จึงได้นำปัญหาเหล่านี้เข้าหารือในวงสภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา และต้นทุนที่เป็นแหล่งของการผลิตอาชีพ สร้างรายได้พบว่าในพื้นที่ตำบลควนสตอ มีฐานทรัพยากรที่สมบูรณ์ บุคคลกรมีความรู้ด้านสมุนไพร มีผลผลิตของสมุนไพรหลายชนิดในพื้นที่ รวมถึงมีตลาดในการส่งสินค้าเนื่องจากพื้นที่ติดกับเขตการค้าไทย-มาเลเซีย จึงเป็นจุดเริ่มของกลุ่มอาชีพต่างๆในตำบลควนสตอ พัฒนาจนมีคุณภาพได้รับรางวัล เป็นสินค้า OTOP ระดับตำบล และได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ,องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มนวดแผนไทยและการผลิตภัณฑ์สมุนไพรตำบลควนสตอ ประชาชนนิยม เนื่องจากเชื่อว่า ลูกประคบสมุนไพร เป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำบัดอาการของโรคทางกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ผิวน้ำ คลายอาการเกร็งของกล้ามเนื้อและเซลล์ที่อยู่ใต้ผิวหนัง ลดการตึงเครียดทำให้เส้นเอ็นหย่อนคลาย บรรเทาอาการปวดเมื่อย ลดการอักเสบ แก้เคล็ดขัดยอก ฟกช้ำดำเขียว บำรุงผิว ช่วยรักษาเม็ดผดผื่นคันตามผิวหนัง ลูกประคบสมุนไพรสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยของบรรพบุรุษไทยได้อย่างน่าทึ่งยิ่งนัก

ส่วนประกอบที่ใช้ ขมิ้น ตะไคร้ ใบมะกรูด ใบมะขาม ใบส้มป่อย พิมเสน การบูร และเกลือ วิธีการทำ 1) เตรียมสมุนไพรให้พร้อมก่อนลงมือปรุงตามสูตรลูกประคบสมุนไพร หั่นเป็นชิ้นเล็กๆ โขลกพอแหลก นำสมุนไพรซึ่งน้ำหนักแต่ละชนิดตามสูตรมาตรฐานที่กำหนดไว้ 2) นำส่วนผสมทั้งหมดของลูกประคบสมุนไพรมาคลุกเคล้าเข้าด้วยกัน เมื่อส่วนผสมเข้ากันดีแล้วให้นำมาทดสอบน้ำหนักรวมกันอีกครั้งหนึ่ง และ 3) นำส่วนผสมสมุนไพรลูกประคบมาใส่ในผ้า ห่อเป็นลูกประคบสมุนไพร รัดด้วยเชือกให้แน่น พร้อมใช้ โดยขั้นตอนของการใช้ลูกประคบ (1)

นำลูกประคบสมุนไพรไปนึ่งในหม้อนึ่ง ประมาณ 15-20 นาที เมื่อลูกประคบสมุนไพรร้อนให้นำลูกแรกไปประคบตามจุดหรือตำแหน่งที่ต้องการรักษา การประคบต้องให้ลูกประคบร้อนอยู่ตลอดเวลา (2) โดยทั่วไปใช้เวลาในการประคบประมาณ 15-20 นาที ต่อการประคบ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีอาการเคล็ดขัดยอกอาจประคบได้วันละ 2 ครั้ง และ (3) วิธีการใช้ลูกประคบสมุนไพร สูตรที่มีการผสมสุราลงไปในกลุ่มลูกประคบสมุนไพร ไม่ควรนำลูกประคบสมุนไพรไปนึ่งก่อนนำมาประคบ เพราะสุรามีฤทธิ์ร้อนอยู่แล้ว สามารถนำลูกประคบสมุนไพรมาประคบได้ทันที

นางมารีย์ อุษมน เล่าให้ฟังต่อว่า สินค้าที่ได้รับความนิยมของประชาชนที่เป็นลูกประคบแล้ว ทางกลุ่มยังมีการผลิตซีสี่ฝักพล ที่มีส่วนประกอบ จากสมุนไพรในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นน้ำมันงา พล วาสลิน พาราฟิน น้ำมันยูคาลิปตัส น้ำมันระกำ พิมเสน การบูร และเมนทอล โดยมีสรรพคุณ ใช้ทา ถู นวด เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดเอว ปวดเข่า ยอก ปวดท้อง จุกเสียด ท้องแตก ฯลฯ ให้เตรียมส่วนผสมโดยหั่นเป็นชิ้นเล็กและบดให้ละเอียด และจากนั้นนำวาสลินและซีสี่ฝักพล ไปหลอมในหม้อโดยใช้ไฟอ่อนๆให้ละลายเข้ากัน ใส่พิมเสน เมนทอลและการบูร ลงไปผสมคนให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วยกลงจากเตานำน้ำมันต่างๆที่เตรียมไว้ใส่ในกระทะ ใช้ไฟปานกลาง นำสมุนไพรที่หั่น มาทอดให้กรอบ จากนั้นก็มากรองด้วยผ้าขาว และนำทั้งสองชั้นตอนส่วนมาผสมให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน และบรรจุใส่ขวดที่เตรียมไว้ ในขณะที่ซีสี่ฝักสมุนไพรยังไม่แข็งตัวห้ามเคลื่อนย้ายทิ้งไว้ให้เย็นจนแข็งแล้วปิดฝาพร้อมใช้หรือจำหน่าย นอกจากนั้น สภากงครชุมชนตำบลควนสตอ ยังมีการสนับสนุนกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการนวดแผนไทย การจัดตั้งร้านชุมชน ออกบูชาร้านค้าชุมชนตามงานที่ทางหน่วยงานๆต่างจัดขึ้น

กิจกรรมดังกล่าว ทำให้ประชาชนในตำบลควนสตอ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีงานมีรายได้เสริม ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น รู้จักการเก็บออมเงิน มีสวัสดิการที่รองรับ เกิดความสามัคคีประชาชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักแบบพี่น้องดูแลเอาใจกัน อยู่กันอย่างสงบสุข เยาวชนมีกิจกรรมโดยการส่งเสริมการเล่นกีฬา การส่งเสริมให้เยาวชนนวดแผนไทย

การดำเนินงานพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์สู่การสร้างร้านค้าชุมชน มีความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่ทำให้ตลาดสามารถดำเนินการไปได้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุนการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนต่างๆ และกระบวนการกลุ่ม นอกจากนั้นมีภาคีสนับสนุนเช่น ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล พัฒนาชุมชนอำเภอควนโดน ช่วยให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

ในขณะเดียวกันเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องทางสภากงครชุมชนตำบลควนสตอ จึงได้ประมวลข้อเสนอในการพัฒนาเสนอไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลควนสตอ เพื่อให้บรรจุแผนงานในแผนท้องถิ่น 4 ปีของตำบลควนสตอ ซึ่งผลจากการเสนอมีการบรรจุแผนของสภากงครชุมชนใน ระยะ 4 ปี (ปี 2561 - 2564) ได้แก่ (1) การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพในตำบลควนสตอ จำนวน 50,000 บาท เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้กลุ่มอาชีพต่างๆ ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพของตนเอง (2) การพัฒนาศักยภาพกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 30,000 บาท เพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มยิ่งขึ้น จำนวน 20,000 บาท เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแผนการดำเนินงานว่าจะ

เสริมสร้างความเข้มแข็งของสภาองค์กรชุมชนโดย การเพิ่มการจดแจ้งจัดตั้งกลุ่มองค์กร ให้เข้ามาเป็นสมาชิกสภา
องค์กรชุมชนตำบลควนสตอมากขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มฐานสมาชิกในกลุ่มอาชีพต่างๆ การเพิ่มกิจกรรมของกองทุน
สวัสดิการชุมชน ให้มีประเภทของสวัสดิการหลากหลายขึ้น เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ เด็ก
และเยาวชน การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่มั่นคง รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นในอนาคต

ประธานงานพื้นที่

นายคมกริช โตอุ่นเพชร

081-0946611

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลควนสตอ

นายยาหมาย หลีเยาว์

ประธานคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ

03-จากปัญหาที่ดินสู่การจัดการตนเองที่ยั่งยืนของตำบลช่อง

ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นเมืองหน้าด่านหนึ่งในสิบของเมืองตรัง ครั้งปี พ.ศ.2355 หรือเมื่อกว่า 200 ปีที่ผ่านมา เพื่อจัดการป้องกันอันตรายจากภายนอก มีชื่อเรียกว่า ตำบลช่องไม้ไผ่ โดยเจ้าเมืองตรังสมัยนั้น ได้แต่งตั้งนายด่านประจำตำบลช่องไม้ไผ่ ชื่อ ขุนชนะสงคราม และ ผู้รักษาด่าน จำนวน 2 ท่าน ชื่อหมื่นชนะสิงขร และหมื่นจรฎฎา มาประจำด้านตำบลช่องไม้ไผ่ มีแนวสันปันเขตเทือกเขาบรรทัดทางทิศตะวันออกเป็นแนวเขตติดต่อกับจังหวัดพัทลุง ทิศใต้ติดกับตำบลนาชุมเห็ด ทิศเหนือติดตำบลละมอ ทิศตะวันตกติดตำบลโคกสะบ้า และนาข้าวเสีย ระยะทางจากตัวเมืองตรัง ถึงตำบลช่อง ประมาณ 20 กิโลเมตร

ต่อมาตำบลช่องไม้ไผ่ ได้เปลี่ยนชื่อเป็นตำบลช่อง และได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 4,711 คน ชาย 2,309 คน หญิง 2,402 คน จำนวน 1,416 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่เกินร้อยละ 80 ของคนที่นี่ มีอาชีพทำสวนยางพารา รองลงมาคือรับจ้าง ทำนาค้าขายและรับราชการ

ตำบลช่องมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย โดยเฉพาะผลไม้ป่า จำพวก เหยียง สะตอ หน่อไม้ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ราษฎรได้จำนวนมาก มีแหล่งท่องเที่ยว หลายๆแห่งที่น่าสนใจ เนื่องจาก ทรัพยากรป่าไม้ธรรมชาติยังคงหลงเหลืออยู่มากในพื้นที่ตำบลช่อง เช่น น้ำตกกะช่อง น้ำตกโดนน้อย อุทยานนกน้ำคลองลำชาน น้ำตกหนานส้มเค้า มีพื้นที่ทั้งหมด 19,375 ไร่ เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ลักษณะแบบลูกคลื่น มีพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชากรเพียง 6,852 ไร่ พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยในทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 5 ซึ่งปฏิรูปแล้ว จำนวน 1,492 ไร่ พื้นที่ ทำกินทับซ้อนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จำนวน 1,560 ไร่ พื้นที่ทับซ้อนกับเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่ – เขาย่า จำนวน 1,895 ไร่ พื้นที่ป่าสมบูรณ์ จำนวน 11,031 ไร่

ร่วมฟื้นผา “ป่าอยู่ได้คนอยู่ดี”

นายหนูลัด ศรีเสน ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง เล่าว่า ประมาณปี พ.ศ.2509-2519 รัฐเปิดให้มีการสัมปทานป่าไม้ แนวเทือกเขาบรรทัดโดยอนุญาตให้โรงเลื่อยในพื้นที่จังหวัดขออนุญาตตัดโค่นไม้เพื่อนำไปใช้สอยได้ปรากฏว่าพื้นที่ตำบลช่องบริเวณเทือกเขาบรรทัด มีสภาพโล่งเตียน ไม่มีต้นไม้ใหญ่ ประชาชนจำนวนหนึ่งจึงเข้าไปทำไร่ ปลูกยางพารา ตั้งแต่ พ.ศ.2509 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ.2518, 2525, 2535 รัฐบาลประกาศเขตรักษาพันธุ์ เขตอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด ตามลำดับ โดยพื้นที่ที่รัฐประกาศเขตทับซ้อนกับที่ทำกินของราษฎร ซึ่งเข้าไปทำกินในพื้นที่โล่งเตียนที่รัฐให้สัมปทานไม่ไปหมดแล้ว

จากปัญหาพื้นที่ทำกินของประชาชนทับซ้อนกับที่ดินของรัฐประเภทต่างๆ ที่ประชาชนทำกินในพื้นที่ดังกล่าวมีการกระทบกระทั่งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่มาโดยตลอด ทำให้คนในพื้นที่ มีความเดือดร้อนจึงเกิดการรวมตัวกันเพื่อต่อต้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นปัญหาระดับนโยบายที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่เดือดร้อนได้อย่างถาวร ในระดับพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลช่องร่วมกับผู้เดือดร้อนในพื้นที่ จึงคิดหาแนวทางที่จะทำให้อาชีพราษฎรที่เดือดร้อน สามารถทำกินดำรงชีวิตอยู่กับที่ดินทำกินเดิมของตน อยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมั่นคง ช่วยกันดูแลพื้นป่าธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันมาโดยตลอด โดยยึดหลักที่ว่า **“ป่าอยู่ได้ คนอยู่ดี”**

ปี พ.ศ. 2553 ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชนในตำบลช่อง จากกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัย สู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลช่องขึ้น เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยการสนับสนุนจากเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดตรัง ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุน จำนวน 148 คน เงินกองทุนรวม จำนวน 2,178,360 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กรกฎาคม 2561) มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก จำนวน 6 ประเภท

ปี พ.ศ.2556 ประชาชนได้รับผลกระทบจากรัฐประกาศแนวเขตทับซ้อนที่ดินทำกินเดิมและที่อยู่อาศัยทำให้ประชาชนขาดความมั่นคงในด้านที่ดินที่อยู่อาศัย อยู่อย่างระแวงไม่รู้ว่าทางรัฐบาลจะเข้ามายึดคืนตอนไหน ถึงมีการรวมตัวกันอย่างจริงจังของพี่น้องที่ได้รับผลกระทบ จนมาปี พ.ศ.2557 ก่อเกิดเป็นสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2557 ขึ้น จากผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินตำบลช่อง และถือโอกาสใช้เครื่องมือของสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง ผลักดันการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ของพี่น้องที่ได้รับผลกระทบอย่างยาวนานนับสิบๆปี ปัจจุบันมีสมาชิก 16 คน มีกลุ่มเข้าร่วมจัดแจ้งจำนวน 14 กลุ่ม

ชาวบ้านได้ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการนำปัญหามาพูดคุย และได้มีการวิเคราะห์บริบทตำบลช่อง พบว่ามีปัญหาต่างๆ 7 ประการ คือ 1) รัฐประกาศแนวเขตทับซ้อนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในตำบลช่อง 2) สิทธิในที่ดินทำกิน 3) ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ 4) หนี้สินครัวเรือนสูงขึ้น 5) ยาเสพติดในกลุ่มเด็ก เยาวชน และคนในตำบลช่อง 6) มลภาวะและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น และ 7) ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงนำปัญหามาจัดเรียงพบว่าที่จำเป็นและต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมนั้นคือการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้ประชาชนได้รับความมั่นคง แต่ไม่ใช่รูปแบบเดิมที่ประชาชนขับเคลื่อนฝ่ายเดียวแต่จะใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลช่องทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหารือเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน อย่างเป็นขั้นตอน

สภาองค์กรชุมชนกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินทับซ้อนในเขตป่า นำไปการสู่ออกหนังสือสำคัญรับรองข้อมูลการทำกินในที่ดิน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รับขึ้นทะเบียนราษฎรที่มีที่ทำกินทับซ้อนในเขตป่า เอกสารในการขึ้นทะเบียน 1) แบบคำขอขึ้นทะเบียนสมาชิกองค์กรปกป้องสิทธิทำกิน ตำบลช่อง 2) สำเนาบัตรประชาชนพร้อมสำเนาทะเบียนบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำข้อมูลประวัติการถือครองและใช้ประโยชน์ในที่ดินโดยผู้ถือครองและข้างเคียง กรอกข้อมูลรายละเอียดประวัติการถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ตั้งแต่ ประวัติของผู้ถือครองที่ดินทำกิน ประวัติการเข้าทำกิน สิ่งปลูกสร้างในที่ดิน ไม้หวงห้ามที่มีในที่ดิน มีการลงนามผู้ถือครองและพยาน ผู้ข้างเคียงในแปลงที่ดินทั้ง 4 ทิศ ระบุขนาดที่ดิน และรูปของแปลงที่ดิน (เหมือนโฉนดที่ดิน)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกรอบกติกาของการใช้ประโยชน์ในที่ดินร่วมกัน รวบรวมข้อมูลทั้งหมดไว้ที่ศูนย์ข้อมูล อบต.

ขั้นตอนที่ 4 แต่งตั้งคณะกรรมการออกสำรวจรายแปลง เก็บข้อมูลที่เป็นจริง จัดทำแผนที่ GPS :ทางองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง ร่วมกับผู้เดือดร้อนในพื้นที่ได้ร่วมกันคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจ เพื่อออกสำรวจจัดทำพิกัด GPS

ขั้นตอนที่ 5 ออกหนังสือสำคัญรับรองข้อมูลการทำกินในที่ดิน โดยนายองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง มอบเจ้าของที่ดินถือ 1 ฉบับ เก็บรวบรวมไว้ที่ อบต.ช่อง 1 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 6 ออกข้อบัญญัติตำบล เพื่อคุ้มครองฐานข้อมูล และการรับรองข้อมูลให้ประชาชนที่ทำกินสามารถ ใช้วิถีชีวิตอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างมั่นคง ปราศจากการรุกรานซึ่งกันและกัน

ในการทำงานจะมีความร่วมมือกับทุกระดับจากระดับพื้นที่ คือ แกนนำกลุ่ม ผู้เดือดร้อน แกนนำชุมชน แกนนำระดับตำบลสู่ปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรมในที่ดินเดิม ภายใต้สภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง โดยมีหน่วยงานภาคี ท้องที่ ท้องถิ่น มีการเชื่อมโยงภาคีแนวร่วมเครือข่ายองค์กรชุมชนรักเพื่อเขาบรรทัด มีคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดิน จำนวน 17 คน มีการเชื่อมโยงขบวนจังหวัด เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตและทรัพยากรฯ

สภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง ได้พิสูจน์ให้ประชาชนได้เห็นแล้วว่าจากที่ชุมชนประสบปัญหาในพื้นที่ ที่ผ่าน มาได้รับแรงเสียดทานจากนโยบายรัฐ การประกาศเขตพื้นที่ป่าทับที่ดินทำกิน และนโยบายทวงคืนผืนป่า ทำให้สร้างความยากลำบากในการอยู่อาศัยและทำกินในที่ดิน ชุมชนจึงเห็นความสำคัญกับการรวมตัวกันผลักดัน หาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยมีท้องถิ่น (อบต.ช่อง) ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน อย่างจริงจัง สร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในพื้นที่ มีการสนับสนุนทุนและงบประมาณในการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดิน ทำกิน และการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุน

ทิศทางและเครื่องมือในการดำเนินการ เช่นการจัดเก็บข้อมูล แผนที่ทำมือ การจับGPS ฯลฯ มีภาคีเครือข่ายในระดับตำบลและจังหวัด ร่วมกันแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา หาแนวทาง ออกแบบความคิด เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

จากปัญหาที่ดินทำกิน....สู่การขับเคลื่อนในมิติของคนในตำบลช่อง

นางบุญทิพย์ เกตุทอง เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง เล่าต่อว่า เนื่องจากคนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจราคาขายพาราที่ตกต่ำ ทำให้สภาองค์กรชุมชนตำบลช่องได้รวมตัวกันขับเคลื่อนแก้ไขปัญหา เริ่มจากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ตำบลช่อง นำไปสู่การวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยมีแนวทางพัฒนาตำบล คือการจัดการผลผลิตทางการเกษตร (พืชผักผลไม้) เป้าหมาย คือ ตลาดชุมชนประจำตำบลจัดการโดยชุมชน ที่ทำร่วมกันในตำบล โดยการตั้งคณะทำงานด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและทุนชุมชน มีการสำรวจข้อมูลผักผลไม้ทุกหมู่บ้านเพื่อนำไปสู่การจัดการตลาดชุมชน เรียนรู้การแปรรูปยางพารา ผัก ผลไม้ นำไปสู่การแปรรูปสินค้าและจำหน่ายในตลาดชุมชน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีต่างๆเพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งความรู้และทิศทางการดำเนินงาน ตลอดจนการสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาให้กระบวนการดำเนินงานมีประสิทธิภาพขึ้น

สภาฯ กับความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

ตำบลช่องได้รับการสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ภายใต้โครงการบ้านพอเพียงชนบท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 งบประมาณจำนวน 570,000 บาท ดำเนินการซ่อมแซมบ้าน จำนวน 34 ครัวเรือน มีระบบการคืนทุน และจะหักจากเงินคืนอีก 10% ระยะเวลา 1 ปี โดยผู้เดือดร้อนต้องเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลช่อง และต้องร่วมกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง และมีการคืนทุนผ่านระบบกองทุน เพื่อเป็นการต่อยอดให้กับผู้เดือดร้อนคนต่อไปได้รับโอกาส และในปี 2562 ได้มีการสำรวจผู้เดือดร้อนในตำบลช่อง จำนวน 75 หลัง โดยในปี 2562 การสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมบ้านได้ จำนวน 10 ครัวเรือน จำนวนงบประมาณ 95,000 บาท คงเหลือ 65 ครัวเรือน จะมีการวางแผนพัฒนาระยะ 3 ปี โดยในปี พ.ศ. 2563 – 2565 ให้ครบตามเป้าหมายที่สำรวจไว้ โดยดำเนินการร่วมกับท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้ยากจนต่อไป

การดำเนินงานเริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการบ้านพอเพียงชนบท 32 คน จากผู้แทนจากท้องถิ่น ผู้แทนจากท้องถิ่น ที่ปรึกษา 6 คน ภาคีความร่วมมือและเครือข่าย จากนั้นมีการนัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจวางแผนงานและสำรวจผู้เดือดร้อนในตำบลที่ผ่านการเห็นชอบของทุกส่วน มีการประมาณราคาการซ่อมแซมบ้านจากฝ่ายช่าง ดำเนินการซ่อมแซมบ้านตามข้อตกลง และสรุปผลการดำเนินงาน โดยบ้านที่ได้รับการช่วยเหลือครั้งนี้ทั้ง 10 ครัวเรือน จะมีลักษณะเป็นบ้านที่ทรุดโทรม เนื่องจากเจ้าของบ้านมีฐานะยากจน มีผู้สูงอายุ และเป็นผู้พิการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งได้รับงบประมาณที่ดำเนินการสมทบจากหน่วยงานท้องถิ่น ร่วมกับของพอช.

การดำเนินงานการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้ยากจน ก็เป็นเรื่องหลักสำคัญที่ต้องช่วยเหลือเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขมากขึ้น สิ่งที่สำคัญคือชุมชนตำบลช่อง กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลช่อง ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น ท้องถิ่น มีควดหวังที่ต้องให้เกิดประชาชนมีบ้านที่มั่นคง แข็งแรงและมีความสุข

นางสาวเครือมาศ ขาวนวล กล่าวว่า ตนเองเป็นผู้พิการไม่สามารถเดินได้ตามปกติสาเหตุเกิดจากอุบัติเหตุรถชน ทำให้ช่วยเหลือตนเองได้ไม่เท่าที่ควร อาศัยกับลูกสองคน และมีหลานเล็กอีกสองคน ในบ้านหลังเล็ก และถูกเสนอชื่อและผ่านการคัดเลือกตามกระบวนการของโครงการบ้านพอเพียงชนบท ปี 2561 ที่ผ่านมา ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย ตอนนี้มีพื้นที่ใช้สอยเพิ่มมากขึ้น มีห้องครัวที่สะดวกเหมาะสมสำหรับตนที่เป็นคนพิการ และมีการท่อน้ำที่สบาย ตนและครอบครัวรู้สึกดีใจเป็นอย่างมาก มีบ้านที่สวยงามและมั่นคงขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บริเวณบ้านสามารถปลูกผักสวนครัวเล็กน้อยช่วยลดรายจ่ายได้อีก ต้องขอขอบคุณโอกาสดีที่ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง รวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลช่องให้การช่วยเหลือในครั้งนี้เป็นอย่างมาก ตอนนี้ตนเองมีความสุขและมีรอยยิ้มได้ทุกวัน

ความสำเร็จเกิดจากความร่วมมือทุกฝ่ายและแรงหนุนจากท้องถิ่น

ที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง ได้มีการผลักดันปัญหาร่วมของประชาชน อาทิ 1) การแก้ไขไม่ว่าจะเป็นการที่ดินที่ทำกินให้ประชาชนได้รับสองสิทธิอย่างถูกต้อง จำนวน 289 แปลง 2) ด้านที่อยู่อาศัยให้ประชาชนผู้ยากจนได้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรง จำนวน 80 ตำบล 3) ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมให้ประชาชนได้มีรายได้จากการเกษตรที่เพิ่มขึ้น 4) การส่งเสริมสุขภาพให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลช่อง 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และคุณภาพของสินค้าชุมชน เช่น มังคุด เงาะ ทุเรียน น้ำผึ้งโพรง และงานจักสาน เป็นต้น เป็นที่ยอมรับของตลาดภายนอก ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง ในการพัฒนาการส่งเสริมด้านสังคมคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในตำบลช่อง ที่สำคัญองค์การบริหารส่วนตำบลช่อง ได้บรรจุแผนพัฒนาท้องถิ่นระยะ 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) ในเรื่อง (1) ก่อสร้างหรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัยแก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส จำนวน 200,000 บาท เพื่อให้ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ (2) การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลช่อง จำนวน 250,000 บาท เพื่อส่งเสริมให้กิจกรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลช่องดำเนินงานตามระเบียบ

อย่างไรก็ดี การพัฒนาไม่ได้หยุดหรือพอใจกับสิ่งที่มีแต่ยังมีสิ่งที่จะทำต่อ เพื่อความสุขของคนช่องอีกหลายเรื่อง ได้แก่ การฟื้นฟูระบบสวัสดิการชุมชนตำบลช่องให้มีความเข้มแข็ง เป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มากขึ้น การฟื้นฟูการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของตำบลช่อง การบริหารจัดการน้ำ ในการส่งเสริม

และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้แหล่งต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ การพัฒนาระบบตลาดวิถีชุมชนตำบลช่อง
เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการขับเคลื่อนงานของภาคประชาชนที่ประสบความสำเร็จได้นั้น เกิดขึ้นจากความร่วมมือของ
ประชาชน รวมถึงหน่วยงาน ภาคี ท้องที่ ท้องถิ่นต่างๆในพื้นที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี การสนับสนุนให้
ประชาชนมีส่วนร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น การสะท้อนปัญหาจากคนในพื้นที่จริงนั้น จะทำให้การแก้ปัญหา และ
การสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้ตรงจุด ลดความขัดแย้ง ไม่มีคนทำเพื่อใคร และไม่มีใครทำเพื่อตนเอง แต่
เป็นการทำเพื่อส่วนรวมของคนในตำบลช่อง

ประสานงานพื้นที่

นางบุญทิพย์ เกตุทอง

สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลช่อง

โทร. 061-0520429

04-รวมพลัง พัฒนาใช้สภาพางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว สู่อาเซียน ที่ตันหยงโป

ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ตั้งขึ้นเมื่อปี 2499 เป็นพื้นที่ที่เป็นแหลมทอดยาวออกไปในทะเล มีป่าชายเลนขึ้นอยู่รอบหมู่บ้าน และมีไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นปาบ" มีลักษณะคล้ายต้นมะม่วง หรือทางชาวมุสลิมเรียกว่า "ตันโป" ต่อมาชาวบ้านเรียกว่า "บ้านตันหยงโป" ("ตันหยง" แปลว่า แหลม) ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือหมู่ 1 บ้านตันหยงโป หมู่ 2 บ้านหาดทรายยาว หมู่ 3 บ้านบากันเคย มีจำนวนประชากรในเขต อบต. จำนวน 3,043 คน แบ่งเป็นชาย 1,482 คน และหญิง 1,561 คน คริวเรือนจำนวน 735 หลังคาเรือน อาชีพหลักคือทำการประมงชายฝั่งโดยเรือขนาดเล็ก อาชีพรองคือค้าขาย รับจ้าง

กว่าจะเป็น “ตันหยงโป” ในวันนี้

นายอิติริส อุเส็น ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตันหยงโป เล่าต่อว่า “ตันหยงโป” เป็นพื้นที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยปลาน้อยใหญ่ เนื่องจากพื้นที่มีลักษณะเป็นอ่าว ชาวบ้านเรียกกันว่า “อ่าวตันหยงโป” ที่มีความอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์ทางทะเล ไม่ว่าจะเป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ แนวหญ้าทะเล แนวปะการังและดอนหอย อีกทั้งยังมีเกาะเล็กๆเรียงรายเป็นเกราะบังคลื่นลม และชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำประมงพื้นบ้าน โดยอาศัยเรือหัวโทงหางยาวขนาดเล็กเป็นพาหนะในการออกเรือ มาในปี 2538 ได้รับผลกระทบจากเรือประมงขนาดใหญ่ และเรือประมงที่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย เข้ามาจับปลาและสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวตันหยงโป ทำให้เกิดความเสียหาย สัตว์น้ำลดน้อยและสูญพันธุ์ ความสมดุลทางระบบนิเวศน์ก็หายไป ทำให้ชาวประมงต้องลักลอบเข้าไปจับปลาในเขตทะเลของประเทศมาเลเซีย โชคดีรอดกับมาได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะโดนจับและกฎหมายที่นั่นก็จะมีโทษสูง ทำให้พี่น้องเราไม่เสี่ยงที่จะเข้าไปหาปลาเพราะไม่คุ้มกับที่เสียไป

จากผลกระทบให้ระบบนิเวศน์ทางทะเลเสื่อมโทรมลง กุ้ง หอย ปู ปลาที่ช่วยหล่อเลี้ยงตามวิถีแบบดั้งเดิม คนกับธรรมชาติก็เกือกลูกกัน เป็นภาพที่เห็นได้ยากขึ้นเรื่อยๆ สัตว์น้ำที่มีอย่างชุกชุมก็ลดน้อยลง ชาวประมงก็เริ่มผันตัวไปรับจ้างในตัวเมือง หรือออกจากถิ่นบ้านเกิดไปใช้แรงงานในประเทศเพื่อนบ้านแทน เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด

ปี พ.ศ. 2548 เกิดการรวมตัวของพี่น้องประมงในชุมชนบ้านบากันเคย เพื่อจะหาวิธีแก้ปัญหา ถ้าปล่อยต่อไป เห็นทีทรัพยากรธรรมชาติของตำบลตันหยงโปจะหมดเป็นแน่ รวมถึงพี่น้องเองก็จะมีชีวิตที่ยากลำบากมากขึ้น เกิดเป็นกลุ่มประมงพื้นบ้านตำบลตันหยงโป และการรวมตัวผ่านไประยะหนึ่งเริ่มกลายเป็นเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เชื่อมโยงพื้นที่ตำบลใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมกันการทำประมงเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรฯ หลังจากนั้นมีการ

พัฒนาและต่อยอดเกิดเป็นกลุ่มองค์กรต่างๆ อาทิ กลุ่มสหกรณ์การประมงตันหยงโป กลุ่มจัดการทรัพยากรฯ กลุ่มส่งเสริมอาชีพประมง ตลอดจนเกิดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลตันหยงโป ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกเกือบพันคนทำให้ชุมชนเริ่มมีการยอมรับจากองค์กร และหน่วยงานภาคีเข้ามาสนับสนุนแผนงานและงบประมาณการพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในด้านต่างๆ ตลอดถึงได้รับความร่วมมืออันดีจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จุดเริ่มของการปลุกความคิด รู้จักตัวตน และการค้นหาทุนที่มีอยู่ในตำบล นำมาเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีพที่สร้างความอยู่รอดของคนในตำบล โดยคนในตำบลเป็นผู้กำหนดทิศทาง หรือ กำหนดอนาคตของตนเอง ตั้งแต่ในปี 2558 ใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลในการจัดกระบวนการวิเคราะห์ตำบล และวางแผนการพัฒนาร่วมกับท้องถิ่น เป็นแผนพัฒนาตำบลด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน แผนระยะ 3 ปี (ปี 2558-2560) ปัจจุบันจากแผนงาน ส่งเสริมดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายเกิดกองทุนกลางเพื่อแก้ไขปัญหาของคนในตำบล เกิดคณะทำงานกลางภายใต้กลไกสภาองค์กรชุมชนตำบล เชื่อมโยงองค์กรต่างๆและบูรณาการทุน เกิดเป็นสถาบันการเงินชุมชนอย่างเป็นระบบ

ค้นพบทุนที่มีอยู่ในตำบล

กล่าวได้ว่า ทุนของชุมชนที่เป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจของคนในตำบลประกอบด้วย “ **ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ** ” คือ ทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเล ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา กุ้ง ซึ่งเป็นทุนของการทำมาหากินและรายได้ บวกกับความสวยงามของทรัพยากรชายฝั่งที่เป็นต้นทุนของการท่องเที่ยว ดังเช่นที่บ้านบากันเคยพื้นที่หมู่ 3 มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลนประมาณ 3,000 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอนุบาลของสัตว์ต่างๆ เช่นลิงแสม นาค นก และสัตว์น้ำหลากหลายชนิด กุ้ง หอย ปู ปลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กุ้งเคยและหอยกะพง และที่อ่าวตันหยงโป มีหมู่เกาะ เช่น เกาะมดแดง เกาะห้วมัน เกาะกวาง เกาะสามเล็ก และไม่ไกลจากเกาะลังกาวิของมาเลเซีย มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เรียกว่า สันหลังมังกร หรือทะเลแหวก และมีหญ้าทะเลอันเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำชายฝั่ง

จากการเก็บข้อมูลของชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดสำคัญของตำบล พบว่าในตำบลมีจุดแข็งหลายประการ อาทิ ทุนที่เป็นตัวเงินของชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ทุนที่เป็นความรู้ของชุมชน ได้แก่ ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและชายฝั่ง โดยมีศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตบ้านบากันเคย ศูนย์เรียนรู้ธนาคารปูดำ ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ทุนที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน จากพืชและทรัพยากรของชุมชนได้แก่ การลอกใบจาก การทำหมวกด้วยใบจาก(ตูตง) การทำกะปิ การย่ำกั้ง

ทุนด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การเป็นชุมชนมุสลิมหรืออิสลาม คือ วิธีการดำเนินชีวิตอดทน พอเพียง และไม่เบียดเบียนผู้อื่นการทำกิจกรรมทุกอย่าง จำเป็นต้องใช้หลักศาสนานำ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อเตรียมรับความสำเร็จด้วยหัวใจที่อ่อนน้อมถ่อมตนที่สุด ยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายและมีการอยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันฉันพี่น้อง และเมื่อกล่าวถึงแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน ในอนาคตอันใกล้นี้ผู้นำชุมชนในตำบลอยากรมี “ธนาคารชุมชน” หรือสถาบันการเงินของชุมชนเอง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางที่จะช่วยเหลือ กลุ่ม องค์กรและสมาชิกในเรื่องทุนอาชีพ และที่สำคัญ คือ ทุนที่เป็นกลุ่มองค์กรในตำบล เพื่อการพัฒนาตำบลให้เข้มแข็งด้านต่างๆมีจำนวน 35 กลุ่ม โดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นกลไกสำคัญเป็นเวทีให้ทุกฝ่ายมาร่วมคิดร่วมทำ

ตำบลต้นหยงโป จะมีจุดแข็งของต้นทุนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งรายได้ และช่องทางทำมาหากิน แต่ยังมีจุดอ่อนที่สำคัญในด้านปัจจัย 4 คือเรื่องที่อยู่อาศัยซึ่งเกี่ยวพันกับการไม่มีมีความมั่นคงในเรื่องที่ดิน ประกอบกับภัยคุกคามจากภัยพิบัติธรรมชาติเช่นพายุ และภัยจากเรือประมงขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำมาหากินของคนในชุมชน ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ไม่แน่นอน สภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป ซึ่งมีบทบาทในการประสานเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่และประสานความร่วมมือกับท้องถิ่น ท้องที่ ได้จัดเวทีวางแผนการพัฒนาหรือแก้ปัญหาร่วมกับทุกฝ่าย ได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชนเป็นแผน 3 ปี (พ.ศ. 2561-2563) มีเป้าหมายให้มีการพัฒนาต่อยอดกองทุนกลาง สู่ธนาคารของชุมชน โดยวางแผนพัฒนาขับเคลื่อนต่ออย่างมีทิศทาง เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจะพัฒนาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาตำบล ที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาด้านอื่นๆของชุมชน เช่น แผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการให้มีอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลาง ในการบูรณาการงานด้านต่างๆ รวมถึงหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการทำงานร่วม

นางบุหงา อูเส็น เลขาธิการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลต้นหยงโป จากที่รู้จัก พอช. และได้ทำงานร่วมกันอย่างจริงจังในปี 2558 ทำให้เรารู้จักกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่ ค้นหาทุนทางสังคม เกิดแผนพัฒนาตำบล ทำให้เข้าใจรูปแบบการทำงานพัฒนามากขึ้น ไม่เพียงแค่ว่าเรามีจิตอาสาช่วยเหลือชุมชนเท่านั้นแล้ว แต่เราต้องเข้าใจวิถีความเป็นอยู่ของพี่น้องที่จะให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน จากกระบวนการครั้งนั้นทำให้พี่น้องเปลี่ยน

วิธีคิด เกิดแนวความคิดในการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองโดยพึ่งองค์กรภายนอกให้น้อยที่สุด รวมถึงการคิดที่จะสร้างและเปลี่ยนแปลงชีวิตและชุมชนให้มีความมั่นคง บนฐานทรัพยากรที่เรามีอยู่

สิ่งที่เกิดขึ้น เรามีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนร่วมกัน ได้รับการสนับสนุนจากสภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป ท้องที่-ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ทั้ง 3 หมู่บ้าน เกิดศูนย์การเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบล มีบ้านพักโฮมสเตย์ มีสินค้าชุมชน เกิดแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ฯลฯ

การทำงานแบบบูรณาทุนชุมชน สู่การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลต้นหยงโป

“จุดเด่น ความน่าสนใจ ตำบลต้นหยงโป”

จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาตำบลด้านเศรษฐกิจตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ตอนนี้ตำบลต้นหยงโปมีกิจกรรมมากมายเกิดขึ้น เห็นเชิงประจักษ์สู่สาธารณะที่เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัด ต่างจังหวัด หรือแม้กระทั่งประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซียเองก็ดี ตอนนี้ใครไม่รู้จัก “สันหลังมังกรบ้านบากันเคย” เป็นเรื่องแปลก เพราะมีสื่อโทรทัศน์หลายช่องเข้ามาทำรายการ รวมถึงสื่ออื่นๆ รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมดถึง 13 จุด

การมาท่องเที่ยวที่นี่เรามีการจัดโปรแกรมให้เลือก เช่น เริ่มจาก รีสอร์ทชุมชนบ้านบากันเคย จากตัวเมืองสู่หมู่บ้านด้วยระยะทาง 24 กิโลเมตร ผ่านเส้นทางที่รายล้อมด้วยป่าชายเลนสองข้างทาง จะได้สัมผัสกับหมู่บ้านชาวประมงพื้นบ้านมุสลิม เป็นหมู่บ้านเล็กๆริมฝั่งทะเล เป็นรีสอร์ทที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการบริการห้องพักในรูปแบบโฮมสเตย์ รองรับนักท่องเที่ยวที่มาพักครั้งละ 60 คน/คืน แล้วไปท่องเที่ยวสพาทหาดทรายดำ ตั้งอยู่บริเวณเกาะมดแดง สรรพคุณที่โดดเด่นของโคลนที่นี่คือเป็นทรายที่มีสีดัลละเอียดยคล้ายกับโคลน นักวิชาการนำไปตรวจสอบพบว่าโคลนชนิดนี้มีแร่ธาตุหลักที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ขณะที่นักท่องเที่ยวที่มาทำสปาก็ไม่

เคยได้รับผลข้างเคียง ส่วนใหญ่ที่นำโคลนมาพอกจะมีความรู้สึกเย็นสบายผิว ผิวจะมีความชุ่มชื้นขึ้นขึ้น โคลนที่มีแร่ธาตุ จะช่วยดูดซับสิ่งสกปรกออกจากผิว ทำให้รู้ผ่อนคลาย โดยเฉพาะเมื่อไปออกแดดแรงๆมาแล้วมาทำสปาจะรู้สึกถึงความแตกต่างสุดชื่นอย่างเห็นได้ชัด ตามด้วยท่องเที่ยวเกาะหินเหล็ก เป็นประติมากรรมทางธรรมชาติที่ถูกสรรค์สร้างบนพื้นหินมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยม หกเหลี่ยม มีแร่เหล็กแทรกบนชั้นหินสีแดงเหมือนมีเหล็กครอบเอาไว้เรียงรายอัดแน่นเป็นแท่งๆ ท่องเที่ยวผานางคอย ถัดออกมาด้านบนของเกาะหินเหล็ก จะมีจุดชมวิว ชาวบ้านเรียกว่าผานางคอย ซึ่งเป็นจุดที่สามารถชมพระอาทิตย์ตก และวิวของเกาะลังกาวิ รวมทั้งมองเห็นสันหลังมังกรจากมุมสูงได้อย่างสวยงาม

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและทางทะเล ทำท่องเที่ยวให้ตีเพิ่มเติมกรี ลู่อาเชียน

จากการทำงานเราค้นพบว่าการใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีให้ทุกคนมาพูดคุยวางแผนพัฒนาด้วยกันจะเกิดพลังเป็นอย่างมาก ทำให้เราเห็นปัญหาพร้อมกันและกำหนดเป้าหมายที่จะไปด้วยกันเป็นพลังร่วมที่เรามีและทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้นหยงโปมาทำงานร่วมกับเราอีกด้วย โดยมีเป้าหมายที่จะขยายผลการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ไปสู่อาเซียนอย่างครบวงจร โดยการสร้างเยาวชนในพื้นที่ตำบล เป็นมัคคุเทศก์ วิทยากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รวมทั้งขยายกิจการที่หลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ การนวดแผนไทย การทำสปา จัดให้บริการกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความผ่อนคลาย

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นผลพวงจากการได้รับโอกาสจาก พอช. และหน่วยงานภาคีต่างๆ อย่างต่อเนื่องจากวันนั้นถึงปัจจุบัน **เกิดการเปลี่ยนแปลง** ตำบลต้นหยงโป พัฒนางานโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาตำบล โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อให้ “ชุมชนมีความสุข - ใช้หลักศาสนาสร้างความรักสามัคคี สงบสุขและยั่งยืน”

ประสานงานพื้นที่

นางบุหงา อูเส็น

สภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป

ที่อยู่ 110 ม.3 ต.ต้นหยงโป อ.เมือง จ.สตูล 91000

082-4344295

05-รวมพลังคนนาทอน สร้างความสุขเพื่อทุกคน

ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

คำว่า “ทอน” แปลว่า “ข้างใน” จากการทำนาที่ลึกเข้าไปข้างใน เลยเรียกกันว่า “บ้านในทอนซึ่งใน สมัยก่อนถือว่าการทำนาเป็นอาชีพหลักในชุมชน โดยทำประมงชายฝั่ง เป็นอาชีพเสริม เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ชาวบ้านก็จะเข้าไปทำนากันข้างใน เลยเปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านนาทอน” และยกระดับเป็นตำบลนาทอน ในปัจจุบัน

ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอทุ่งหว้า เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลทุ่งหว้า ต่อมาได้แยกออกมาเป็นตำบลในปี พ.ศ.2515 แบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ 32,091.56 ไร่ หรือ 51.34 ตารางกิโลเมตร มีประชากรทั้งสิ้น 7,215 คน จำนวน 2,107 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 95 นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ร้อยละ 5 ประชากรในตำบลนาทอนประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก เช่น ทำสวนยางพารา ทำสวนปาล์ม ทำการประมง ฯลฯ ซึ่งตอนนี้กำลังมีการรณรงค์ให้ทำการเกษตรแบบผสมผสานและการเกษตรอินทรีย์ ลักษณะภูมิประเทศมีเทือกเขาที่ราบสูงและราบลุ่มน้ำทะเล มีทั้งป่าบกและป่าชายเลน

ตำบลนาทอนมีที่ท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงนิเวศน์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกษตรอินทรีย์ทฤษฎีใหม่ โดยสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ อาทิ อ่าวผก เขานางดำ เขาตะบัน สันหลังมังกร หาดไม้ขาว เป็นต้น

นาทอน เจอปัญหาจึงได้มีกองทุนสวัสดิการชุมชน

นายบรรชา ชูสังข์ ผู้ประสานงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เล่าว่า คนส่วนใหญ่ในตำบลนาทอนจะทำสวนยางพารา ปาล์ม และประมง รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคารับซื้อที่ไม่เท่ากัน รายได้ไม่มั่นคง ช่วงฤดูฝน หรือมีพายุไม่สามารถออกกรีดยาง หรือออกเรือหาปลาได้ ส่งผลให้ขาดรายได้ เงินที่เก็บก็ไม่พอ ต้องไปกู้เงินจากแหล่งทุนทั้งในและนอกระบบ เกิดภาวะหนี้สินครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

มาปี พ.ศ. 2549 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีการสนับสนุนการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อส่งเสริมการสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนโดยให้มีการจัดสวัสดิการดูแลตนเองขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน คือ สวัสดิการบุตรแรกเกิด สวัสดิการผู้ป่วย สวัสดิการผู้สูงอายุ พิกุลและด้อยโอกาส และสวัสดิการเสียชีวิต เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสวัสดิการอย่างง่ายขึ้น ตำบลนาทอนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเรื่องนี้ จึงได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2549 สมาชิกเริ่มแรกตั้ง จำนวน 486 คน เงินกองทุนจำนวน 58,320 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 2,640 คน เงินกองทุน 8,220,113.77 บาท ในระยะ 13 ปี

แต่ระยะการดำเนินงานก็ต้องพบทั้งเรื่องดีและเป็นปัญหา เรื่องดีที่ว่ากองทุนฯมีความตั้งใจในการที่จะส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการออม เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินในการประกอบอาชีพ บางคนจำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งทุนภายนอก ที่มีความยุ่งยากในเรื่องของการค้าประกัน เมื่อมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอน ก็สามารถลดปัญหาเหล่านี้ลงได้ ประชาชนเริ่มมีความสนใจในการดำเนินงานของกองทุนฯ เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เมื่อกองทุนมีการขยายตัวขึ้น ปัญหาที่เริ่มตามมา ระบบการบริหารจัดการกองทุนที่ยังไม่เป็นระบบทำให้สมาชิกมีข้อกังวลถึงความโปร่งใส ทำให้คณะกรรมการต้องคิดหาวิธีสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิก โดยแนวทางการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุนฯทุกเดือนมีวาระในการรายงานความคืบหน้าของงบประมาณ มีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพมาทำงานประจำ มีการใช้ระบบบัญชีการเงินที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส จนทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นกลับคืนมาภายในระยะเวลา 2 ปี (พ.ศ.2559-2560)

ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยาวนานกว่า 13 ปี เห็นการเปลี่ยนแปลง และความสำเร็จที่เกิดขึ้นมากมาย มีระบบการบริหารไม่ต่างกับธนาคาร มีระบบสมุดฝาก ใบถอน - ใบฝาก ระบบการกู้ยืม สินเชื่อ มีแฟ้มใส่เอกสารทุกเรื่องถูกจัดวางอย่างเป็นสัดส่วน ไม่แปลกที่สมาชิกในแต่ละเดือนจะมีเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ตำบลนาทอนยังมีการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรต่างๆ มาจัดแจ้งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2551 มีสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วม 18 กลุ่ม มีการประชุมคณะกรรมการทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบล 24 คน ประจำทุกเดือน และมีการกำหนดให้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มองค์กร และเครือข่ายจะมีการประชุมทุก 3 เดือน ทั้งนี้แต่ละกลุ่มองค์กรและเครือข่ายก็จะมีผู้ประสานงาน เพื่อเป็นตัวแทนในการรับส่งข่าวสารจากสภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน ไปรายงานต่อกลุ่มองค์กรของตนเอง ทำให้ติดตามข่าวสารได้รับรู้เท่าทันกัน และยังมี การทำงานร่วมกันกับกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนาทอนเป็น ทีมเดียวกัน

ตั้งกองทุนที่อยู่อาศัยแบ่งปันความสุข

ตำบลนาทอน เป็นตำบลหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน โดยชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักหรือไทยเข้มแข็งในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามนโยบายของรัฐบาล ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2553 โดยมีแนวคิดที่ช่วยเหลือให้ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ รวมถึงผู้พิการให้มีที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงมั่นคง โดยมีการบริหารโครงการทำงานที่ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ท้องที่ ท้องถิ่น พอช. และประชาชน ร่วมกันดำเนินการงานครั้งนี้ หลักเกณฑ์ในการสนับสนุน การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย 15,000-50,000 บาท ต่อครอบครัว การก่อสร้างใหม่ (สำหรับบ้านที่เก่า

ทรุดโทรม) 80,000-120,000 บาทต่อครอบครัว ประมาณค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดตามความเป็นจริง ซึ่งจังหวัดสตูลได้รับการสนับสนุน 30 ตำบล 175 หมู่บ้าน 5,574 ครัวเรือน (ดำเนินการ 2553-2556) และตำบลนาทอน จำนวน 9 หมู่บ้าน จำนวน 275 ครัวเรือน โดยใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นกลไกสำคัญร่วมกับภาคีพัฒนาต่างๆ

ภายใต้การขับเคลื่อนงานผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อส่งต่อความสุขและความอบอุ่นให้กับผู้เดือดร้อนคนต่อไปได้รับโอกาสนี้ ด้วยการพร้อมใจในการส่งเงินคืนทุน เพื่อใช้เป็นทุนในการซ่อม-สร้างบ้านให้กับคนอื่นต่อไป ปัจจุบันมีเงินกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัย จำนวน 846,406 บาท ปล่อยกู้ยืมเพื่อการซ่อมที่อยู่อาศัย จำนวน 16 หลัง เป็นวงเงินรวม จำนวน 727,543 บาท

“จากสิ่งที่เกิดขึ้น เราได้รับรู้ถึงความสุข ของพี่น้องที่ลำบากได้มีบ้านที่มั่นคง และอบอุ่นขึ้น ไม่ต้องหลังใหญ่อะไรมาก แต่มากด้วยความสุข ก็ทำให้ผู้ให้ได้สุขไปพร้อมกัน” พี่หมู่ รองประธานสภาฯ กล่าว

ชัย...กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน “คนนาทอน”

จากกระบวนการวิเคราะห์ต้นทุนที่มีในชุมชน ซึ่งได้รับงบประมาณเบื้องต้นจำนวน 30,000 บาทจาก พอช. พบว่ามีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สวยงาม มีความหลากหลายต่างจากที่อื่น โดยเฉพาะซากฟอสซิล ของโบราณ เป็นต้น จากการวิจัยของสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึง ททท. จึงได้สนับสนุนและพัฒนาให้ตำบลนาทอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคนรู้จักมากขึ้น สภาองค์กรชุมชนจึงหารือว่าเรื่องนี้เราที่เป็นเจ้าของพื้นที่ต้องมาออกแบบร่วมกับหน่วยงาน จึงเป็นที่มาของการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทั้งตำบล โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนตำบลนาทอน พบสถานที่เที่ยว ได้แก่ อ่าวผก ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านวังตง , เขานางคำ หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งใหญ่ , พิพิธภัณฑสถานของโบราณ / สันหลังมังกร / เขาตะบัน/หาดไม้ขาว หมู่ที่ 6 บ้านท่าข้ามควาย , ถ้ำเหล็กไหลเขาเปรี้ยว หมู่ที่ 2 บ้านนาเปรี้ยว เป็นต้น และในปี 2562 ได้มีการพัฒนาเป็นแผนธุรกิจชุมชน ขับเคลื่อนโดยกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน “คนนาทอน”

จับมือภาคี...ก้าวสู่ความสำเร็จ

สภาองค์กรชุมชนตำบลนาทอน ได้จัดทำแผนพัฒนาตำบลนาทอน ที่มีกระบวนการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ ต้นทุนชุมชน จากการระดมความคิดของภาคประชาชนพบว่านาทอนมีทั้งทุนทางธรรมชาติมากมาย มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งหลากหลาย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานต่างๆ จึงนำออกมาเป็นแผนพัฒนาตำบลนาทอน เสนอต่อองค์กรบริหารส่วนตำบลนาทอน ได้รับการบรรจุแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561-2564) ในปี พ.ศ. 2562 ได้สนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณ ประกอบด้วย 1.โครงการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่หลากหลายภายในตำบล งบประมาณ 100,000 บาท 2.โครงการส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ภายในตำบล งบประมาณ 50,000 บาท

3. โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพภายในตำบล งบประมาณ 10,000 บาท 4.โครงการส่งเสริมอาชีพกลุ่มภายในตำบล งบประมาณ 30,000 บาท 5.โครงการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้ตำบลนาทอน งบประมาณ 50,000 บาท 6.โครงการก่อสร้างปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้ด้อยโอกาสยากไร้ ผู้สูงอายุและผู้ยากจน งบประมาณ 100,000 บาท และ 7.โครงการการจัดสวัสดิการและการสังคมสงเคราะห์ในตำบลนาทอน งบประมาณ 50,000 บาท

อย่างไรก็ดี การดำเนินงานก็ยังมีปัญหาอุปสรรคให้ร่วมกันแก้ปัญหากันตัวอย่างเช่น การสืบทอดส่งต่อให้กับคนรุ่นใหม่เข้ามาทำงาน การใช้ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการบริหารจัดการ และยังขาดความรู้ด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความมั่นคงของฐานทุนในชุมชนจึงมีแนวคิดในการจดทะเบียนองค์กรทางการเงินชุมชน เป็นนิติบุคคล

“การที่เห็นปรากฏการณ์ว่ามีคนนาทอน เดินเข้าออกในกองทุนของเราตลอดเวลา รวมถึงหน่วยงานท้องถิ่นเองที่เข้ามาหนุนเสริมและให้คำแนะนำนั้น เป็นเพราะว่าที่นี่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ แต่เป็นที่ที่ทุกคนสามารถเข้ามาใช้บริการและร่วมคิดร่วมทำ ทุกคนมีบทบาทความรับผิดชอบที่เท่ากัน ไม่ใช่ผู้นำคนหนึ่งที่ได้รับการชื่นชม แต่ทุกคนได้รับรางวัล และเกียรติยศนั้นเช่นกัน” รองประธานสภาฯ กล่าวทิ้งท้าย

ประสานงานพื้นที่

นายบรรชา ชูสังข์

เลขที่ 78/4 หมู่ที่ 5 ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

โทร.0888351965

06-หลักคิด 4 ทำ 3 มี สู่การสร้างฐานชีวิตที่มั่นคง คนบางเป้า

ตำบลบางเป้า อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ตำบลบางเป้า อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,193 ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น 9,811 คน อาชีพส่วนใหญ่ ทำสวนยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน รับจ้าง ทำประมง ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ ทำธุรกิจปั้มน้ำมัน โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

เริ่มจากการ “ทำดี” นำไปสู่การร่วมกลุ่ม

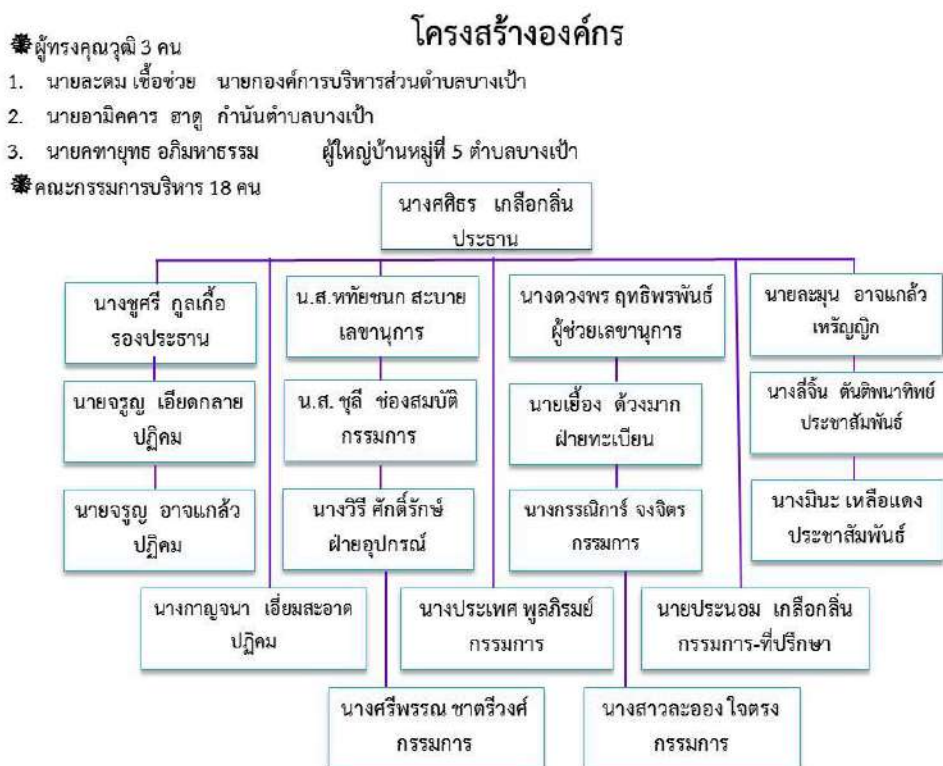
คุณศศิธร เกลือกิ้น เล่าให้ฟังว่า เดือนตุลาคม 2546 ตนเองและชาวบ้าน 4-5 ครัวเรือน ได้ร่วมกันจัดตั้ง “กลุ่มสุขภาพสมสืบ” (สมสืบ หมายถึง สะสมให้ครบสืบบาท) เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการออกกำลังกาย และการออมทรัพย์วันละ 10 บาท/คนละ 300 บาท/เดือน มีผู้สมัครเป็นสมาชิก 17 คน มีเงินออม 8,500 บาท ปี พ.ศ. 2547 – 2548 จัดทะเบียนกลุ่มสุขภาพสมสืบเป็น “กลุ่มวิสาหกิจออมทรัพย์ชุมชนบ้านบนไผ่” กับเกษตรอำเภอกันตัง ในเดือนตุลาคม 2548 จัดตั้ง กองทุนฌาปนกิจ-วางหรีด เพื่อระดมทุนช่วยเหลือสมาชิกเมื่อถึงแก่กรรมลง โดยให้สมาชิกสมทบ 120 บาท/คน ในปี พ.ศ. 2549 มีเงินฝากจำนวน 237,500 บาท การบริหารจัดการของคณะกรรมการ เน้นสร้างความเข้าใจเป้าหมายขององค์กรชุมชนอย่างชัดเจน มีการวางแผนงานและนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

เมื่อได้ลงมือ “ทำดู” จึงเกิดเป็น กองทุน

จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 มีสมาชิกเข้าร่วม 120 คน เงินสมทบ 43,800 บาท มีคณะกรรมการเพิ่มเป็น 14 คน จัดสวัสดิการ 3 เรื่อง คือ เกิด เจ็บ ตายและดำเนินการจัดกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดงานวันผู้สูงอายุ มอบของขวัญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ จัดกิจกรรม “ออมอย่างพอเพียง ไม่เสี่ยงไม่จน” แข่งขันครอบครัวอบอุ่น มีการจัดเก็บข้อมูลกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การลงทะเบียนเข้าร่วมของทั้งสมาชิกและบุคคลทั่วไป ใช้หลักการบริหารกองทุนที่ดีและมีธรรมาภิบาล มุ่งเน้นด้านเนื้อหามากกว่ารูปแบบจนเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีคิด วิธีการทำงานที่เป็นวิทยาศาสตร์ครอบคลุม ได้แก่ การบริหารจัดการบุคลากร ระบบข้อมูล การเงิน รวมทั้งการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย และทรัพยากรอื่นๆ เกิดผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รูปแบบการดำเนินงานไม่เน้นเป็นทางการแต่มีพัฒนาการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาได้จากจำนวนสมาชิกกองทุนสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นทุกปี

บริหารจัดการอย่างถูกต้อง โปร่งใส ประชาชนเข้าใจและรับรู้ที่เรา “ทำได้”

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า มีการบริหารจัดการที่ดี สมาชิกและเงินทุนเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับงบประมาณสมทบจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน พอช.ต่อเนื่อง 4 รอบ รวมเป็นเงินจำนวน 882,570 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้าเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการอำนวยการ จัดให้มีคณะกรรมการประจำอยู่ในพื้นที่ครอบคลุมทั้งตำบล ให้บริการสมาชิกและชาวชุมชนโดยทั่วไป เช่น รับสมัครสมาชิก แจกระเบียบการของกองทุนฯ ตอบข้อสงสัยต่าง ๆ โดยสมาชิกไม่ต้องเดินทางไปทำการกองทุนฯ กองทุนสวัสดิการฯ มีคณะกรรมการ 18 คนตามแผนผังโครงสร้างองค์การ ดังนี้

“ทำให้จริง” เรื่องการบริหารจัดการที่ดีมีธรรมาภิบาล

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้าใช้ระบบ “คณะกรรมการ” ในการบริหารจัดการ คือ ระบบการบริหารจัดการที่ใช้ภูมิปัญญาารวมหมู่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา เป็นการบริหารจัดการที่เป็นวิทยาศาสตร์เป็นรูปธรรมและก้าวหน้าที่สุด เมื่อองค์กรดำเนินระบบคณะกรรมการนี้ได้ดี ย่อมมีพลังผลักดันขับเคลื่อนให้องค์กรนั้น ๆ พัฒนาก้าวหน้าไปบนพื้นฐานของการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอยู่ตลอดเวลา มีการแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการอย่างชัดเจน

การบริหารจัดการที่ดีดังกล่าว ส่งผลให้ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า มีสมาชิก 2,605 คน (ณ พฤษภาคม 2562) มียอดเงินกองทุน 4,366,858.00 บาท มีผู้รับสวัสดิการด้านรักษาพยาบาลมากที่สุด 2,282 ราย จ่ายเงินสวัสดิการด้านรักษาพยาบาลมากที่สุดเป็นเงินรวม 1,358,100 บาท โดยมีการจัดสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้าจากเดิม 17 เรื่อง (เมื่อปี พ.ศ. 2559) ปัจจุบันมีการจัดสวัสดิการแล้วกว่า 28 เรื่อง

หลักคิดที่ว่า 4 ทำ สู่หลักการเด่น 3 มี

“มีส่วนร่วม” ประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องทุกเดือน ประชุมสมาชิกทุก 3 เดือน คณะทำงานครอบคลุมทั้งตำบลมาจากแกนนำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม.อบต. เข้าร่วมประชุมด้วยทุกเดือน มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีแผนพัฒนาสังคมตำบลโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และได้เข้าข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบลเรียบร้อยแล้ว

“มีความโปร่งใส” มีการรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนฯ ให้คณะกรรมการเครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดตรัง และองค์การบริหารส่วนตำบลทุกเดือนตั้งแต่สิงหาคม 2558 มีการรายงานสถานะการเงิน การคลังของกองทุนให้สมาชิกและภาคีเครือข่ายรับทราบทุก 3 เดือน มีสมุดบัญชีรับจ่ายให้สมาชิกทุกคน การเบิกจ่ายทุกครั้งมีการจดบันทึกไว้ในสมุดบัญชีของกองทุนฯ มีการรายงานการดำเนินงานต่อพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทุก 6 เดือน เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2559 ได้รับหนังสือรับรองผลการดำเนินงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเป้า มีที่ทำการเป็นของตนเอง จัดระบบข้อมูลของกองทุนฯ และเอกสารอย่างเป็นระบบ

“มีความเป็นธรรม” มีระเบียบ กฎเกณฑ์ กติกา ที่ชัดเจนโดยใช้หลักการ “จากสมาชิก สู่สมาชิก” ขจัดลัทธิพรรคพวก เส้นสาย ขจัดความคิดแก่คนเดียว มีการทำงานเป็นทีม ร่วมตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ กรรมการและสมาชิกมีความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติตามระเบียบ มีระบบฐานข้อมูลที่เปิดเผยเป็นปัจจุบัน มีการจัดสวัสดิการที่หลากหลายมีความเสมอภาคเท่าเทียมและทั่วถึง มีสมาชิกที่หลากหลายทุกเพศทุกวัยสมทบเงินเข้าอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการและสมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละอดทนขยันหมั่นเพียร ไม่มีข้อร้องเรียนใด ๆ จากสมาชิกหรือบุคคลอื่น ๆ ในพื้นที่

ในการทำงานต้องไม่ใช่ทำเพียงคนเดียวหรือสองคน แต่เป็นการทำงานที่มีการบูรณาการร่วมประสานการปฏิบัติงานพัฒนารูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน เมื่อพบปัญหาหรือข้อติดขัด ต้องนำเข้าหารือในที่ประชุมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง พร้อมให้ความคิดเห็นและแนวทางในการแก้ปัญหา

การเชื่อมโยงหน่วยงานในท้องถิ่น

ตำบลบางเป้าได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนท้องถิ่น-ท้องถิ่นอย่างดี โดยเฉพาะกับ องค์การบริหารส่วนตำบลบางเป้า ได้มีการเชื่อมโยงในการพัฒนาการส่งเสริมด้านสังคมคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมอาชีพให้กับคนในตำบลบางเป้า ที่สำคัญองค์การบริหารส่วนตำบลบางเป้าได้บรรจุแผนพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2560-2562) ในเรื่อง (1) การสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า จำนวน 50,000 บาท เพื่อส่งเสริมให้กองทุนฯมีงบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และ (2) ฝึกอบรมและ ส่งเสริมอาชีพในตำบลบางเป้า จำนวน 30,000 บาท เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้กับประชาชนในตำบลบางเป้า

ไม่เพียงกองทุนสวัสดิการชุมชนเท่านั้น แต่ยังได้รับทุนจาก พอช. ในการสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้ ยากไร้ในรูปแบบบ้านพอเพียงชนบท ภายใต้กลไกการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาองค์กร ชุมชนตำบลบางเป้า จำนวน 18 คน ที่มีองค์ประกอบ 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเงิน , ฝ่ายจัดซื้อจัดจ้าง , ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายช่าง สามารถซ่อมแซมบ้านได้ 41 หลัง และมีการคืนทุนเป็นกองทุนที่อยู่อาศัยอีกด้วย

นายสันทิต พัฒนา ผู้รับประโยชน์โครงการบ้านพอเพียงชนบท เล่าให้ฟังถึงแววดาที่ตื่นตัน ตนเป็นบุคคล หนึ่งในโครงการที่ได้รับการช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เดิมลักษณะสภาพของ บ้านทำด้วยปูน ประตูหน้าต่างกันด้วยสังกะสี มีความยากลำบากต้องนอนบนพื้นดิน ไม่มีห้องน้ำ ด้วยที่ลำบากไม่ เพียงแค่ตนเองและภรรยาแล้ว แต่ยังมีบุตรสาว รวมถึงหลานอีก 3 คน เป็นผู้พิการทางสมอง 1 คน และอีก 2 คน กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วย ยังโชคดีมากที่ได้รับโอกาสจากสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเป้า เห็นความ ลำบาก อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเป้าให้การช่วยเหลือ ตอนนี้พวกเราที่บ้านที่ มั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุขมากต้องขอบคุณเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้กองทุนยังสนับสนุนสวัสดิการเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มทำเครื่องแกง เป็นต้น นางสาวกียะห์ เขาพรง สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า เล่าให้ฟังว่า เดิมตนเองมีอาชีพทำสวนยางพารา และรับจ้างทั่วไปหลังจากทำสวนเสร็จ รายได้ในช่วงหลายปีก่อนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่พอพักหลังเศรษฐกิจราคา ยางพาราตกต่ำรายได้ที่ได้กลับเคยไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัว ต้องกู้เงิน ทำให้เกิดปัญหา จนได้มาเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้า และตั้งเป็นกลุ่มทำเครื่องแกง โดยได้กู้เงินจากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้าในการประกอบอาชีพ ทำให้มีงานมีรายได้ ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 10 คน ผลิตเครื่องแกง 3 เครื่อง คือ เครื่องพริก , เครื่องแกงส้ม และเครื่องแกงกระเทียม โดยเครื่องแกงพริก และเครื่องส้ม ขายในราคาส่งกิโลกรัมละ 150 บาท ส่วนเครื่องกระเทียม กิโลกรัมละ 130 บาท และขนาดถุงขนาด 3 กรัม ราคาส่งถุงละ 4 บาท ขาย 5 บาท ทางกลุ่มจะผลิตเครื่องแกงสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง หรือมีออเดอร์ ต้นทุนในการผลิตแต่ละครั้ง ประมาณ 300-400 บาท รายได้จากการทำเครื่องแกงจะมีการปันผลกำไรแล้วจะได้อยู่ที่ครั้งละประมาณ 1,000 บาทต่อคนต่อเดือน ถือว่าเป็นการทำอาชีพเสริมทำให้มีรายได้เพิ่มนอกเหนือจากอาชีพหลักแล้ว ส่งผลให้สมาชิกทุกคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นายหำหมัด ทังเหม ประธานกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านตลาดใหม่ กล่าวว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมการทำงานยางพารา และสวนผลไม้ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้าจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมอาชีพของเกษตรกรบวกกับภารกิจผลผลิตทางการตกต่ำรายได้ลดน้อยลง ต้นทุนสูงขึ้น เกิดปัญหาหนี้สิน ได้มีการประชุมเพื่อหารือเรื่องนี้ผลสรุปชาวเกษตรกรต้องลดต้นทุนการผลิต โดยหันมาพึ่งปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในปี พ.ศ.2553 ภายใต้โครงการไทยเข้มแข็ง เกิดอาคารเอนกประสงค์ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ขึ้น การผลิตเราใช้ส่วนผสมจากวัตถุดิบในชุมชน อาทิ มูลสัตว์ ใบไม้ หญ้า ฟาง รำ เป็นต้น โดยจะมีการจำหน่ายให้กับสมาชิกกิโลกรัมละ 6 บาท กระสอบละ 25 กิโลกรัม หรือราคา 150/กระสอบ กำไรที่ได้ก็จะปันผลให้กับสมาชิกกว่า 50 คน ต่อไป

เมื่อปี พ.ศ. 2555 กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านตลาดใหม่ ได้รับรางวัลปัจจัยการผลิตงบประมาณพัฒนาจังหวัด โครงการพัฒนาศักยภาพการประกอบกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน จากสำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นที่น่าภาคภูมิใจแก่สมาชิกเป็นอย่างมาก

กลุ่มมะตึ๊ยะ ทำขนมกรอบ สดใหม่ โดยมีสมาชิกกว่า 12 คน การผลิตจะมีการทำทุกวันใช้แป้งทำขนมประมาณ 15-20 กิโลกรัม หรือถ้ามีออเดอร์ก็จะมีเพิ่มปริมาณแป้งมากขึ้นตามจำนวนที่สั่ง ขนมที่ทำกลุ่มทำ อาทิ ขนมไข่ ขนมครองแครง ขนมปังกรอบ ขนมลากรอบ ขนมกระหรีบ เป็นต้น ราคาส่งจะตกถุงละ 4 บาท ราคาขายปลีกถุงละ 5 บาท สมาชิกจะมีรายได้จากการทำขนมเดือนละประมาณ 2,000-3,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้เสริมจากการทำสวน

ตำบลบางเป้ายังไม่หยุดอยู่แค่นี้

สิ่งที่กองทุนฯยังคงต้องทำต่อไป คือการพัฒนางานและส่งเสริมกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในตำบลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของผู้ยากจนให้มีบ้านที่มั่นคง การพัฒนาด้านอาชีพให้ประชาชนมีงานและมีรายได้ เพื่อสร้างเสริมให้คุณภาพชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลบางเป้ายังได้มีแผนพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย 5 ปี (พ.ศ.2562-2566) ซึ่งจะผลักดันให้แผนดำเนินไปอย่างมีรูปธรรมที่วางไว้

การจัดสวัสดิการชุมชนนั้น สิ่งสำคัญคือ ชุมชนต้องคำนึงความสามารถของชุมชนเอง ต้องเข้าใจว่าการจัดสวัสดิการชุมชนนั้นไม่ใช่ระบบการประกัน แต่การจัดสวัสดิการชุมชนเป็นกระบวนการของชุมชนที่สร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการจัดการตนเอง การให้ความช่วยเหลือกันและกัน ฉันทานุติมาตร ให้ความรักความเอื้ออาทรต่อกัน ให้การดูแลเอาใจใส่กันและกัน ทำให้การจัดสวัสดิการชุมชนมิใช่เพียงแค่การช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น แต่สวัสดิการเป็นทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์และความรู้เป็นกระบวนการของการให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วม เป็นธรรมและเท่าเทียม

ประสานงานพื้นที่

นางศศิธร เกลือกิ้น

ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเป้ายัง

ที่ตั้งกองทุน : 204 หมู่ 5 ตำบลบางเป้ายัง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โทร. 081-5354936

e-mail Nonglai_aa@hotmail.com

07-การจัดการตนเองแบบคนปะเหลียน

ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ตำบลปะเหลียน มีความสำคัญต่อเมืองปะเหลียนในอดีต มีเส้นทางการคมนาคมเชื่อมต่อไปยังเมืองพัทลุง คำว่าปะเหลียนหมายถึง บิดาหรือเป็นคำนำหน้าชื่อเรียกผู้สูงอายุที่เคารพนับถือ คำว่าเหลียนเป็นชื่อคนตามนิยายพื้นบ้าน คือตาหมอเหลียนซึ่งเคยสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ละแวกบ้านแห่งหนึ่ง จึงเรียกชื่อละแวกบ้านนั้นว่า “บ้านปะเหลียน” ต่อมาก็นำชื่อมาตั้งเป็นตำบลปะเหลียน ถึงปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 15 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 12,314 คน 4,100 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 80 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ อาชีพของคนในตำบลปะเหลียนเป็นเกษตรกร ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ตำบลปะเหลียน มีภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับเทือกเขาบรรทัด และลาดลงมาทางทิศตะวันตก จึงก่อเกิดน้ำตกที่สวยงามขึ้นเป็นจำนวนมาก จนเป็นที่เลื่องชื่อของนักท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นน้ำตกโดนเต๊ะ น้ำตกโดนตอก น้ำตกน้ำพ่าย น้ำตกหอนานสะตอ น้ำตกโดนลำปลอก เป็นต้น จะเห็นได้ว่าด้านทรัพยากรธรรมชาติยังมีความอุดมสมบูรณ์ จากปริมาณน้ำตกที่ไหลผ่านตลอดทั้งปี ส่วนด้านพื้นที่ที่เป็นป่าไม้ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติมีความสมบูรณ์ค่อนข้างมาก ทำให้แหล่งน้ำตกต่างๆเป็นที่อยู่อาศัยของเงาะป่าซาไก และในส่วนของภูเขา มีอาณาเขตติดกับเทือกเขาบรรทัด ภูเขาที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นที่รู้จักในนาม “ภูเขาเจ็ดยอด” นั่นเอง

ปัญหาเกิดจากความไม่รู้ของชุมชน

นายทวี ลิ่มฉุย ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เล่าว่า แม้พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีน้ำตก มีป่าไม้มากมาย แต่ประชาชนก็ยังพบปัญหาไม่ว่าจะเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติ เนื่องจากบริเวณชุมชนจะล้อมรอบด้วยภูเขาเล็กใหญ่ มีแหล่งน้ำทำให้ในช่วงฤดูฝน อาจส่งผลกระทบต่อหน้าท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก อยู่บ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ไร่นาทางการเกษตรเสียหาย

ในระยะหลังมานี้ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ประชาชนไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากรฯ มีการทิ้งขยะในสถานที่แหล่งท่องเที่ยว อาทิ น้ำตกต่างๆ ไม่มีระบบการจัดการขยะในครัวเรือน จะเห็นขยะจำนวนมากเพิ่มขึ้นในตำบล มีการตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มมากขึ้น ต้นไม้ใหญ่ลดน้อยลง ส่งผลกระทบต่อในช่วงฤดูแล้งพบว่าน้ำไม่มีเพียงพอต่อการใช้ของประชาชนในตำบล ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทำให้รายได้ก็ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เกิดภาวะหนี้สินครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น

ภาคประชาชน เกิดการตื่นตัว กับปัญหาที่ต้องแบกรับ

นายทวี ลิ่มฉุย ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เล่าว่า ประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวในการพึ่งตนเองมากขึ้น เช่นมีการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปะเหลียน ที่พยายามให้คนในตำบลปะเหลียนได้เข้าถึงสวัสดิการชุมชน เพื่อเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตของพี่น้องที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว ปัจจุบันสมาชิกจำนวน 940 คน

เงินกองทุนจำนวน 1,184,563 บาท ภายใต้การบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการ จำนวน 66 คน ที่มีแนวคิดที่จะส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออม เพื่อสร้างฐานความมั่นคงให้กับชีวิตของตนเอง มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกครอบครัว 11 ประเภท ได้มีการสนับสนุนการจัดสวัสดิการ จำนวน 496 ราย เป็นงบประมาณทั้งสิ้น 281,180 บาท ทางคณะกรรมการกองทุนมีแผนที่จะพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปะเหลียน ในปี 2562-2565 ให้สามารถขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมทั้งตำบล โดยการพัฒนาและเพิ่มสวัสดิการให้กับสมาชิก การพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการ การประสานเชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในท้องถิ่น ต่อไป

การที่ภาคประชาชนตำบลปะเหลียน มีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ แต่คนในตำบลเท่านั้นที่ต้องรู้ความต้องการของตนเองอย่างดี และการมีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปะเหลียน ขึ้น ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมออกแบบและแสดงความคิดเห็นความต้องการ การบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆของตนเองอย่างเต็มที่ เป็นสิ่งที่สร้างฐานความมั่นคงด้านการดูแลคุณภาพชีวิต เริ่มตั้งแต่การออมเงิน เพื่อใช้ในยามจำเป็น ทำให้สมาชิกรู้สึกไม่เกิดความกังวลเมื่อถึงเวลาที่ต้องการ

ต่อมา ปี พ.ศ. 2554 จากกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล สู่อำนาจจัดตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2554 สมาชิก 38 คน ทำหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน เพื่อให้คนทำงานมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงภารกิจตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาชุมชน และประชาชนในตำบล สนองถึงความต้องการและปัญหาาร่วมของประชาชน โดยเริ่มมีการหารือของสมาชิกสภาฯ อย่างต่อเนื่องทุกเดือน วาระในการหารือจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นของตำบลปะเหลียน อาทิ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ กองทุนในการประกอบอาชีพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการน้ำใช้ในการเกษตร การจัดการขยะในตำบล ด้านสังคมและสุขภาพ และที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน มีการหารือนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์บริบทในพื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหา และจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาที่จะนำไปสู่แผนพัฒนาตำบล ในการแก้ไขปัญหาของคนในตำบลปะเหลียนต่อไป

ความสำเร็จที่เกิดจากการร่วมกันสร้าง

นายชุมพล รักษา เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เล่าให้ฟังว่า จากการที่สภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เห็นปัญหาและความต้องการของประชาชนในตำบล นำไปสู่การวางแผนพัฒนาตำบล โดยมีการจัดเรียงความสำคัญของปัญหาและมีการแก้ไข โดยเริ่มจากการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมอาชีพของกับสมาชิกเกษตรกร ได้มีการสนับสนุนให้เกษตรกรทำสวนผสมผสาน โดยใช้พื้นที่กว่า 10 ไร่ ตั้งอยู่ที่ หมู่ 8 (ที่ดินของ

ครูวี ลืมจุ่น) เป็นแปลงทดลองในการปลูกผลไม้ อาทิ กัลยง เาะ ปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน เลี้ยงเป็ด ห่านเมือง เหลียน เลี้ยงหมู วัว แพะ ใช้เวลาในการดำเนินงานไม่ถึงสามปี

สภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน ได้นำเสนอกิจกรรมต่อหน่วยงาน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ และ ยกย่องเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลปะเหลียน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรอย่างเต็มตัว ในสวนจะมีกล้วยน้ำว้า พันธุ์ประเหลียน (กล้วยยักษ์) ขนาด ความสูงกว่า 5 เมตร มีแปลงสาธิตผักเมียง พันธุ์เมืองเหลียน แปลงสาธิตสมุนไพรพื้นบ้านเมืองเหลียน แปลงสาธิต สมุนไพรพื้นบ้านและผักประจำท้องถิ่น แปลงสาธิตผักกูดพันธุ์พื้นเมือง เรือนเพาะชำสมุนไพรพื้นบ้านและพืชผัก ประจำถิ่น เมืองเหลียน ศูนย์สาธิตปุ๋ยคอก (วัว หมู) จากมูลสัตว์ (แพะไก่) แปลงสาธิตคอกหมูหลุมเมืองเหลียน แปลงสาธิตเตาถ่านปิบบมือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้เปิด และห่าน เมืองเหลียน เป็นต้น

นอกจากศูนย์ถ่ายทอดฯ แล้วสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน ยังได้รับการสนับสนุนโครงการกลุ่มเลี้ยง หมู สมาชิก 15 คน ภายใต้โครงการ 9101 โครงการเลี้ยงวัวพื้นบ้าน งบประมาณสนับสนุนจำนวน 200,000 บาท วัว 10 ตัว มีการขยายเพิ่ม ตั้งเป็นสัจจะสะสมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงวัวตำบลปะเหลียน และมีสมาชิกเข้าร่วม 30 คน มี การสะสม 50 บาท/เดือน สมาชิกสามารถกู้เงินซื้อวัวได้ในราคา 10,000-15,000 บาท ผ่อนเดือนละ 600 บาท จน ครบในวงเงินที่กู้จึงจะสามารถกู้ได้ใหม่ กลุ่มเลี้ยงหมูก็มีรูปแบบกองทุนเช่นเดียวกัน

การจัดการขยะ-พัฒนาคุณภาพชีวิต

จากปัญหาขยะล้นตำบล นำไปสู่การคัดแยกขยะ โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน เปลี่ยนแนวคิด จากขยะ ให้ตีค่าเป็นเงิน ธรรมชาติให้ประชาชนช่วยกันคัดแยกขยะและนำขยะที่มีมูลค่ามาขาย แลกเป็นเงิน ส่วน ขยะย่อยสลายได้จะนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เช่น เศษอาหาร เศษพืชผักผลไม้ เป็นต้น โดยการทำงานร่วมกับ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง และองค์การบริหารส่วนตำบล

นอกจากการทำงานด้านอาชีพ – การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว สภายังให้ความสำคัญในการส่งเสริมด้าน คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนในตำบลปะเหลียน ให้ได้รับการช่วยเหลือแก่ผู้ยากจนที่มีบ้านทรุดโท รุด ให้มีบ้านที่มั่นคงและมีความสุขขึ้นได้ โดยการสนับสนุนภายใต้โครงการบ้านพอเพียงชนบท ของสถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2562 จากกระบวนการสำรวจผู้เดือดร้อนทั้งตำบล จำนวน 90 ครัวเรือน จะมี การวางแผนพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยระยะ 3 ปี (พ.ศ.2562-2564) ในปี 2562 ได้รับการช่วยเหลือ จำนวน 21 ครัวเรือน งบประมาณ 399,000 บาท มีการคืน 10% โดยให้ผู้เดือดร้อนจะต้องส่งเงินคืนจนครบตามระยะเวลา 1 ปี เพื่อจะนำไปช่วยเหลือให้กับผู้เดือดร้อนต่อไป นอกจากนี้ผู้เดือดร้อนที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นสมาชิกกองทุน สวัสดิการชุมชนตำบลปะเหลียน และเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียนจัดขึ้น เพื่อให้พี่น้อง ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน แผนพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยผู้ยากไร้ ถูกบรรจุในแผนพัฒนา ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลปะเหลียนในปีงบประมาณ 2563 -2564 ต่อไป

หน่วยงานในท้องถิ่นมิตรที่ดีของชุมชน

ตำบลปะเหลียน ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนท้องถิ่น-ท้องถิ่นอย่างดี โดยเฉพาะกับองค์การบริหารส่วนตำบลปะเหลียน ได้มีการเชื่อมโยงในการพัฒนาการส่งเสริมด้านสังคมคุณภาพชีวิต ด้านเศรษฐกิจการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในตำบลปะเหลียน โดยได้บรรจุแผนพัฒนาท้องถิ่นระยะ 4 ปี (พ.ศ.2561-2564) ในเรื่อง (1) โครงการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลปะเหลียน (เกษตร) จำนวน 100,000 บาท เพื่อเป็นการพัฒนาและกิจกรรมของศูนย์ (2) โครงการส่งเสริมอาชีพโดยการสนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์แก่เกษตรกร จำนวน 50,000 บาท เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน (3) โครงการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลปะเหลียน จำนวน 100,000 บาท เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน (4) โครงการรณรงค์แก้ปัญหาขยะในครัวเรือนและชุมชน จำนวน 30,000 บาท เพื่อรณรงค์การนำขยะมาใช้ใหม่คัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง

ผักพื้นบ้านต้นแบบ สิ่งทีภาคภูมิใจ คนตำบลปะเหลียน

สภาองค์กรชุมชนตำบลปะเหลียน มีการขับเคลื่อนและส่งเสริมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่น ให้คงอยู่ในตำบลปะเหลียน จนเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2562 ยกย่องให้ตำบลปะเหลียนเป็นชุมชนต้นแบบระดับดี ในเรื่องของการดูแลรักษาผักพื้นบ้านของอำเภอปะเหลียน และสมุนไพรประจำถิ่น ในการดำเนินโครงการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านพันธุกรรมพืช กิจกรรมอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดตรัง และวิจัยพืชท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จังหวัดตรัง ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

เพื่อให้งานมีความสมบูรณ์มากขึ้น แผนงานที่จะทำในระยะต่อไปจะร่วมกันพัฒนาสระน้ำธรรมชาตินาโต๊ะหมัด ในเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ที่ทำเป็นสระน้ำธรรมชาติในการใช้ทำการเกษตรกรรมของสมาชิกในตำบลปะเหลียน ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาสังคมในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบบูรณาการ และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงสภาวะสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการอบรมให้กับแกนนำกลุ่มแล้ว สิ่งที่ได้จะนำมาใช้ในพื้นที่ทำเกษตรของตำบลปะเหลียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ประสานงานพื้นที่

ครูวิ ล้อม้วน

หมู่ 8 ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

โทร.084-8464803

08-การพัฒนาครบวงจรที่...ตันหยงโป

ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ตำบลตันหยงโปเป็นพื้นที่ที่เป็นแหลมทอดยาวออกไปในทะเล มีป่าชายเลนขึ้นอยู่รอบหมู่บ้าน ในส่วนพื้นที่บนแหลมมีไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกว่า "ตันปาบ" มีลักษณะคล้ายต้นมะม่วงหรือทางชาวมุสลิมเรียกว่า "ตันโป" ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ต่อมาเรียกว่า "บ้านตันหยงโป" ("ตันหยง" แปลว่า แหลม) มีลักษณะพื้นที่เป็นแหลมเป็นที่ราบ

กลุ่มแรกที่มาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกมาจากเมืองไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย เมื่อก่อนที่บริเวณนี้มีหมู่ป่าชุกชุม จะมีการแทงหมูป่า โดยใช้ให้หมูติดริมน้ำ ซึ่งคนไล่จะทำห้างร้านในการแทงหมูป่าบนริ้ว แต่ปัจจุบันหมูป่าสูญพันธุ์หมดแล้วเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา บ้านตันหยงโปมีผู้คนอาศัยมากและเศรษฐกิจดี ชาวจีนมีอาชีพทำไผ่และคนจากนอกพื้นที่เข้ามาอาศัยอยู่มากเป็นชุมชนใหญ่ เมื่อเวลาผ่านไป

ทรัพยากรธรรมชาติประเภทสัตว์น้ำลดน้อยลง ผู้คนอพยพออกนอกพื้นที่ไปทำการค้าและทำสวนยางพาราตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในอำเภอเมือง และตระกูลดั้งเดิมที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนนี้ได้แก่ตระกูล หวีตันหยง ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็นวีระตันหยง ในปัจจุบันและมีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ สะอาด หวีตันหยง

นายอิทธิส อุเส็น เครือข่ายบ้านมั่นคงตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เล่าให้ฟัง ตันหยงโป เป็นชุมชนชาวประมง ที่อาศัยเลี้ยงชีพด้วยการทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วย แต่เมื่อประมาณ 20 ปีก่อนมีเรือประมงขนาดใหญ่ ซึ่งทำการประมงเชิงพาณิชย์เข้ามาล่าสัตว์น้ำโดยใช้เครื่องมือแบบล้างผลาญ ส่งผลให้สัตว์น้ำลดน้อยลง ชาวประมงมีชีวิตยากลำบากขึ้น บางรายถึงกับทิ้งบ้านเกิดไปขายแรงงานในเมืองหรือเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่น

ต่อมาในปี 2558 มีการขับเคลื่อนงานในด้านที่อยู่อาศัย โดยกระบวนการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนในเรื่องที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในที่ดินป่าชายเลนและที่ดินเจ้าท่า ในระหว่างการทำกระบวนการต่าง ๆ ก็เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นกองทุนให้กับชาวบ้านพร้อมกันทั้ง 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านตันหยงโป ชุมชนบ้านบากันเคย และชุมชนบ้านหาดทรายยาว ในการพัฒนาโครงการจะได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ทุกครั้ง โดยการมาให้ความรู้ ให้หลักการ แนวคิดการทำงาน และร่วมสำรวจ

ข้อมูลผู้เดือดร้อนรายหลังคาเรือน แยกประเภทที่ดิน สํารวจเรื่องระบบสาธารณสุขโรคต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาโครงการได้และได้รับงบประมาณพัฒนาให้เกิดรูปธรรมกับตำบลใกล้เคียงต่อไป

หลังจากที่มีชุมชนมีการพัฒนาเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคงร่วมกันทั้ง 3 ชุมชน สิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนเห็นความสำคัญ คือ การพัฒนาอาชีพต่อยอดอาชีพที่ชุมชนดำเนินมากกว่า 20 ปี โดยการใช้กองทุนจากการออมทรัพย์มาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้ เนื่องจากเดิม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก และใช้วัตถุดิบจากทะเลมาแปรรูป เช่น การทำกะปิ โดยการคัดสรรตัวเคย หรือกุ้งขนาดเล็กมาทำเป็นกะปิ ผ่านกระบวนการขั้นตอน คือการนำตัวเคยมาตากแดด 2-3 แดด จากนั้นนำกะปิ ที่ผ่านการตากแดด ไปเกลี่ยเพื่อเตรียมการปรุงรสในสัดส่วนที่พอเหมาะและนำไปทอดเพื่อให้การปรุงรสชาติเข้าเนื้อกัน เป็นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทในด้านอาชีพของคนในชุมชน

นางบุหงา อุเส็น ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านต้นหยงโป กล่าวว่า การมีกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนทำให้ชาวบ้านมีกองทุนเป็นของตนเอง มีระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือพี่น้องในยามที่เกิดวิกฤตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องภัยธรรมชาติ ปัญหาเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้โดยการเพิ่มกองทุนต่อยอด การพัฒนาอาชีพ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสามารถในการบริหารจัดการ เงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยตนเอง และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน เพื่อประกอบอาชีพสร้างงานสร้างรายได้

ต่อมาได้ใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีในการชักชวนชาวบ้าน อบต. มาทำแผนพัฒนาร่วมกัน ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน เรื่องที่อยู่อาศัยพบว่าชุมชนมีศักยภาพหลายประเด็น เช่น การมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ การต่อยอดทรัพยากรทางทะเลที่นำไปสู่การพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยมีกลุ่มองค์กรชุมชนที่พร้อมจะร่วมมือกัน สภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป หน่วยงานท้องถิ่น มีภาคีพัฒนาอย่าง อบต. ที่เข้ามาสนับสนุนตลอดจนมีภูมิปัญญา ที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

ทั้งนี้มีการนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี ครอบคลุมทุกมิติ เสนอกับ อบต. ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานรับผิดชอบเป็นด้านๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจสวัสดิการ ด้านที่ดินและที่อยู่อาศัย ที่มีการเชื่อมโยงงานด้านเศรษฐกิจโดยการใช้ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่การพัฒนาอาชีพและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดโปรแกรม

ท่องเที่ยวหลายแบบให้เหมาะกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การชมสันหลังมังกร การออกเรือหาปลา กับ ชาวประมง ชมป่าชายเลน เป็นต้น

ที่อยู่อาศัย..สู่การสร้างอาชีพ

การช่วยเหลือพี่น้องที่เดือดร้อนให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ไม่เพียงจะทำให้คนในชุมชนมีบ้านที่แข็งแรงสวยงาม แต่ต้องทำให้คนเหล่านั้นมีความมั่นคงในชีวิต คือ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีงาน มีรายได้ที่มั่นคง ที่สอดคล้องตามวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ

ด้านเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน โดยวิธีการระดมคน ระดมสมอง ผ่านเวทีวิเคราะห์ทุนทางสังคม ใช้ข้อมูลนำมาวางแผนพัฒนาอาชีพ ตามบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันไปบนฐานทุนที่มีอยู่ ได้ดังนี้ ชุมชนบ้านต้นหยงโป การนำกิ่งขนาดเล็กซึ่งเป็นวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เดิม แปรรูปเป็นกะปิ ในการประกอบอาหาร ต่อมาได้พัฒนาให้ความรู้ในเรื่องของการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายโดยการสร้างตลาดออนไลน์ สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม จากปรับในเรื่องบรรจุภัณฑ์ให้มีความโดดเด่นและมีหลายขนาด เป็นต้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถมีทางเลือกที่มากขึ้น และผู้ผลิตก็มีงานมีรายได้จากที่เป็นอยู่เพิ่มขึ้น

ชุมชนบ้านกันเคย เป็นหนึ่งในชุมชนที่พัฒนาเรื่องที่อยู่อาศัย สร้างการมีส่วนร่วม นำไปสู่การพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนที่สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวประมงที่บ้านกันเคย ที่มีการพัฒนาเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว เช่น สันหลังมังกร ที่เกิดจากเศษซากเปลือกหอยหลายล้านตัวทับถมกัน จนเป็นสันทรายใต้ผิวน้ำยาวกว่า 3 กิโลเมตร การล่องเรือคายัคชมระบบนิเวศชายฝั่ง สัมผัสวิถีชาวประมงพื้นบ้าน รวมถึงการจับกุ้ง จนเป็นการรวมตัวของชาวบ้านในการสร้าง “ธนาคารกุ้ง” เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมาการสำรวจข้อมูลทั้งเมืองในทุกมิติ การจัดทำแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับชุมชน เมือง อย่างสอดคล้องกันเป็นระบบ แผนการพัฒนาที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคี อาทิ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 10 (ตรัง) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล สภาองค์กรชุมชนตำบลต้นหยงโป และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล เป็นจากการวิเคราะห์ข้อมูลของตำบล พบว่า 1) การสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดิน ให้มีการรื้อปรับปรุง/ซ่อมแซมต่อ

เดิมบ้าน ปรับภูมิทัศน์ชุมชน และการกำหนดกฎระเบียบการอยู่ในที่ดินป่าชายเลนและที่ดินเจ้าท่า 2) การท่องเที่ยวชุมชน พัฒนาที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว อย่างครบวงจร 3) ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการขยะ สร้างจิตสำนึกการคัดแยกขยะในครัวเรือน 4) ส่งเสริมอาชีพและรายได้ เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านสังคม ตั้งศูนย์ดูแลผู้ด้อยโอกาส การออกแบบบ้านให้เหมาะสมสอดคล้องกับการใช้ชีวิต (ผู้สูงอายุ/ผู้ป่วย/สุลักษณ์)

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ค้นพบจากการระดมความคิดของคนทุกภาคส่วนในตำบลตันหยงโป เพื่อจะให้การทำงานในการแก้ไขปัญหาของพี่น้องสามารถดำเนินการไปได้ตามแผนงานที่วางไว้ และเกิดเป็นการพัฒนาเมืองระบบ รวมทั้งหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมมีมาถึงปัจจุบัน และในระยะต่อไป

ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่น ทั้งพืชและสัตว์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพ ของชาวบ้านในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่ต้องมีแหล่งธรรมชาติที่สวยงามเท่านั้น แต่ต้องมาจากการ

ร่วมมือกันของคนในชุมชนที่ต้องการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวหรือผู้จัดการในการบริหารงานต่างๆ ต้องมาจากคนในชุมชนรวมกลุ่มกันสร้างจิตสำนึกที่ดี รักและหวงแหนทรัพยากรหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ ซึ่งการรักษาความดั้งเดิมของชุมชน รวมถึงการพัฒนาในด้านที่อยู่อาศัย เราต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและบริบทของชุมชน พัฒนาอย่างไรที่ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวเรา นางบุหงา อุเส็น กล่าว

ผู้ให้ข้อมูล : นายอิทริส อุเส็น และนางบุหงา อุเส็น

09-ข้าวกล้องมือล่อ ของดีคู่ วิถีชุมชนตำบลเนินงาม

ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา บริเวณตอนกลางของตำบลมีพื้นที่เป็นเนินสูงขึ้นมา ทำให้เกิดมุมมองความสวยงามตามธรรมชาติ ชาวบ้านเรียกเป็นภาษามลายูท้องถิ่นว่า "บ้านบาโงมอและ" ซึ่ง "บาโง" แปลว่า เนิน และ "มอและ" แปลว่า สวยหรืองาม ซึ่งรวมกันแปลว่า "เนินงาม" เป็นที่มาของตำบลจนถึงปัจจุบัน สภาพพื้นที่ตำบลเนินงาม เป็นที่ภูเขาอยู่ทางทิศตะวันตก ความสูงจากระดับน้ำทะเล 130 – 170 เมตร และค่อย ๆ ลาดต่ำไปจนเป็นที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออก โดยพื้นที่ลาดเนินเหมาะสำหรับปลูกยางพารา และพื้นที่ราบลุ่มประมาณร้อยละ 40 เหมาะแก่การทำนาข้าว มีแหล่งน้ำธรรมชาติประเภท คลอง ลำห้วย บึง และสระน้ำ

นายอับดุลฮาเล็ม แสแดแล สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินงาม ได้กล่าวว่า ทางพื้นที่ได้ใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือเพื่อค้นหาปัญหาของคนในตำบล โดยชาวบ้านในชุมชนช่วยกัน แลกเปลี่ยน ร่วมคิด ร่วมพัฒนาตำบลของตนเองให้อย่างยั่งยืน และนอกจากนี้สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินงาม ยังมีแนวทางที่

จะดำเนินการพัฒนาความเข้มแข็งของตำบลเนินงาม ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพบริบทตำบลเนินงามเพื่อนำไปสู่การทำแผนพัฒนาตำบล

จากการที่ใช้สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเวทีกลางในการจัดเวทีเพื่อค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขให้แก่ชาวบ้านในตำบล จึงทำให้รู้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลมีปัญหาหนี้สิน และการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และต้องการที่จะใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากขึ้นเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่กรีดยาง ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลจึงมีแนวทางในการสนับสนุนเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ประชากรในตำบลโดยการสนับสนุนให้ชาวบ้านในตำบลเนินงาม ได้มีการทำนา (ข้าวกล้อง) โดยใช้ข้าวพันธุ์มะลิแท้พื้นบ้าน “ข้าวกล้องมือล่อ” ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง เดิมชาวบ้านไม่ได้ปลูกข้าวหอมมือล่อเป็นหลัก มีการปลูกหลายสายพันธุ์คละกันไป ปัจจุบันชาวบ้านหันมาปลูกข้าวหอมมือล่อ มีสมาชิกเพิ่มเป็น 105 ราย โดยทุกคนได้เห็นประโยชน์ความสำคัญของข้าวกล้องพันธุ์พื้นบ้านมือล่อ เพราะเป็นข้าวท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม และได้มีการสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกโดยใช้หลักเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ชาวบ้านมีสุขภาพดี สร้างอาชีพ และลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ ในพื้นที่ตำบลเนินงามได้

มีการปลูก “ข้าวกล้องมือล่อ” แล้ว 4,000 กว่าไร่ โดยได้เริ่มต้นจากมีการรวมกลุ่มคนในหมู่บ้านที่มีความสนใจ ได้เข้าร่วม 3 หมู่บ้าน 100 กว่าไร่ และปัจจุบันครอบคลุมทั้งตำบล

“ข้าวกล้องมือล่อ” นอกจากจะใช้ในการบริโภคแล้ว ทางพัฒนาชุมชนจังหวัดยะลาได้ลงพื้นที่สำรวจสำรวจข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องเพื่อนำไปต่อยอดข้าวพื้นเมืองที่เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของหัวเมืองรามันท์ ที่มีเนื้อที่ปลูกข้าวรวมกว่า 100 ไร่ โดยทีมวิจัยจะนำข้าวกล้องดังกล่าวไปวิจัยค้นคว้าหาโภชนาการส่วนประกอบสำคัญต่างๆในเมล็ดข้าวกล้อง เพื่อที่จะได้มีการแปรรูปในแบบต่างๆ เช่น ข้าวย่ำ, น้ำมันจากรำข้าว, สบู่, น้ำดื่มสุขภาพ, ขนมหิวกล้อง, ครีมมาร์คหน้า และอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งเกิดผลดีต่อเกษตรกรชาวนาในพื้นที่ และพี่น้องประชาชนทั่วไปที่ได้บริโภค”

คุณประโยชน์ของ “ข้าวกล้องมือล่อ” คือ เป็นข้าวพันธุ์หอมมะลิแท้ ที่สีเอาแต่เปลือกอย่างเดียวยังคงมีจมูกข้าวและเยื่อหุ้มเมล็ด ข้าวที่ให้สาร DNA/RNA ให้ประโยชน์ต่อการสร้าง และบำรุงเซลล์ต่างๆ ของร่างกาย แร่ธาตุและวิตามินต่างๆ ที่มีในข้าวกล้องหอมมะลิ ที่นอกจากอร่อยแล้ว ยังช่วยเสริม สุขภาพ โดยมีสารกาบา คุณค่าทางอาหารสูงกว่า ข้าวกล้องทั่วไป 5 เท่า เมื่อรับประทานเป็นประจำสามารถช่วยป้องกันโรคต่างๆ ได้ เช่น โรคเหน็บชา ปากนกกระจอก ปวดตามข้อ อ่อนเพลียไม่มีแรง โรคผิวหนังบางชนิด ตะคริว นิ่วในกระเพาะปัสสาวะ โลหิตจาง ขาดโปรตีน โรคมะเร็ง นอนไม่หลับ อัลไซเมอร์ และช่วยควบคุมน้ำหนัก

สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประชาชนต้องอยู่บ้านเพื่อชาติและเว้นระยะห่างทางสังคมวิกฤตินี้เป็นโอกาสของชาวตำบลเนินงาม ที่จะส่งเสริมการปลูกข้าวในพื้นที่ เป็นการทำงานใช้แรงงานในครัวเรือน ช่วยแก้ปัญหาการขาดรายได้จากการทำงานในระบบจาก วิกฤติโควิด-19 ได้ มีการส่งเสริมให้แปรรูปสินค้าที่มาจากข้าวมือล่อ เช่น ข้าวกล้องมือล่อ/น้ำมันข้าวกล้องมือล่อ/ขนมหอกและข้าวมือล่อ เป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวตำบลเนินงามได้เป็นอย่างดี

“นางสาวมาเรียม แสแดแล” ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้กล่าวว่า จากการที่ปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย ยังมีการขยายการบริโภคภายในตำบลใกล้เคียง มีสมาชิกในการปลูกข้าวเพิ่มขึ้นเป็น 105 ราย ทำให้ชาวบ้านมีแนวคิดที่จะจัดตั้งกลุ่ม “วิสาหกิจชุมชนตำบลเนินงาม” เพื่อให้ชุมชนมีผลตอบแทนกลับสู่ตำบล และให้มีการอนุรักษ์ข้าวกล้องพันธุ์พื้นบ้านมือล่อ สืบทอดต่อไป

จากการเริ่มต้นของชาวบ้านกลุ่มเล็กๆในตำบลต่อมาได้มีการบูรณาการงบประมาณจากตำบลฯ ละ 5,000,000 บาท เพื่อใช้เป็นทุนในการสนับสนุนเครื่องสีข้าว และการเข้ามาสนับสนุนของหน่วยงาน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร ,พัฒนาชุมชนจังหวัดยะลาได้สนับสนุนในการสำรวจข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องเพื่อนำไปต่อยอด, สำนักเกษตรอำเภอ ได้ให้ความรู้และงบประมาณการสร้างอาคาร, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ให้การสนับสนุนด้านการสร้างอาคารและการให้ความรู้การค้าขายในชุมชน และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้มีการสนับสนุนการให้ความรู้การจัดกระบวนการทำแผนเศรษฐกิจและทุน และสนับสนุนงบประมาณ

นางสาวมาเรียม แสแดแล ประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้บอกถึงราคาในการจำหน่าย “ข้าวกล้องมือลอ” โดยจะจำหน่ายกิโลกรัมละ 60 บาท โดยรายได้จากการขายข้าว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจัดสรรเป็น 3 ส่วน คือ 1)จ่ายค่าตอบแทนให้สมาชิกตามสัดส่วนที่ผลิตและจำหน่ายได้ 2)รายได้จากการจำหน่ายสินค้า หักเข้ากลุ่มร้อยละ 40 เพื่อเป็นทุนซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และ3)รายได้จากการจำหน่ายสินค้า หักเข้ากลุ่มร้อยละ 10 เพื่อบริจาคให้เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ และจัดกิจกรรมพัฒนาภายในตำบล

โดยทาง“กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเดือนละ 1,500 – 2,000 บาท และสามารถผลิตวันละ 60 กิโลกรัมต่อวัน เดือนละ 1,800 กิโลกรัม ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสถานะเศรษฐกิจ และความต้องการของตลาดในการส่งออกทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด และสามารถสั่งซื้อสินค้าได้จากสภาองค์กรชุมชนตำบลเนินงาม เลขที่ 52/4 หมู่ที่ 3 ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 95140 เบอร์มือถือ 081-3889766 E-mail Caedo9766@homail.com

จากการดำเนินการดังกล่าว พบว่า ต้องพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้ในการพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย, การใช้เทคโนโลยีในการผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย, การประชาสัมพันธ์ทางสื่อผ่านช่องทางออนไลน์, วิทยากรจากภายนอก, แรงงานในการผลิตข้าวกล้อง และการจัดหาสถานที่ โรงเรือนในการเก็บผลผลิตเพิ่มขึ้น

ความภาคภูมิใจของสภาองค์กรชุมชนตำบลเนินงาม คือ ผลผลิตหรือสินค้าของชาวบ้าน “ข้าวกล้องมือลอ” เป็นที่ยอมรับของคนในจังหวัดยะลาและต่างจังหวัด สร้างอาชีพ สร้างรายได้สู่ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน ที่เกิดจาก

การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เกิดการรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพแกนนำของกลุ่มในชุมชนที่มีคุณภาพ การบริหารจัดการที่ดี มีความความโปร่งใส มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายที่เป็นปัจจุบัน และสามารถตรวจสอบได้

ตำบลเนินงามอยากเห็นในอนาคต ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นประชาชนอยู่อย่างสงบสุขในพื้นที่ ประชาชนมีรายได้มากกว่ารายจ่าย และมีการกระตุ้นเศรษฐกิจของตำบล เพื่อต้อนรับประชาคมอาเซียน

ผู้ให้ข้อมูล นายอัปดุลฮาเล็ม แสแต่แล
สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิ สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินงาม

10-นวัตกรรมสร้างกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต

เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

การพัฒนาระบบเศรษฐศาสตร์ชุมชน สู่นวัตกรรมการจัดการสวัสดิการชุมชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทั้งระบบ

นางสุภารัตน์ ดิยพงศ์พัฒนา รองประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต เล่าว่า กองทุนฯ นี้เป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนที่มีการรวมตัวกันของภาคประชาชน ในเขตเทศบาลนครภูเก็ต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ซึ่งมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 โดยเริ่มมาจากสมาชิกซึ่งเป็นกลุ่มมอเตอร์ไซค์รับจ้างในชุมชนประมาณ 20 คน มาร่วมกันออมเป็นรายเดือนๆละ 100 บาท และปล่อยให้กู้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 และสิ้นปีมีการปันผลสมาชิก กองทุนฯ เริ่มเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จน ปี พ.ศ. 2540 มีสมาชิกประมาณ 80 คน โดยเป็นสมาชิกจากชาวบ้านในชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 ซึ่งตั้งแต่ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ชุมชนเริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพิ่มขึ้นใน 4 ชุมชนต่อมา ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ ยังเป็นการกู้ยืม โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ และสิ้นปีมีเงินปันผล

ในช่วงปี 2545 ประธานกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 ได้เสียชีวิตลงทางคณะกรรมการกลุ่มฯ เริ่มเห็นว่าน่าจะจัดสวัสดิการฌาปนกิจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในเบื้องต้นของคณะกรรมการและสมาชิก โดยเริ่มต้นจากสวัสดิการ การเสียชีวิต มีเงินค่าทำศพ 1,000 ต่อคน เป็นจุดเริ่มต้นของการคิดค้นนวัตกรรมชุมชน โดยเอาผลกระทบในมิติต่างๆของคนในชุมชน มาใช้เป็นตัวตั้งในการกำหนด “นวัตกรรมมติชุมชน”

จากแนวคิดมติชุมชนดังกล่าว ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2546 -2547 กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ในเขตเทศบาลนครภูเก็ตเริ่มมีการจัดสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น โดยกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสะพานร่วม 2 ได้จัดสวัสดิการเรื่องการศึกษาและฌาปนกิจ กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนรหัส จัดทำสวัสดิการเรื่องที่อยู่อาศัย กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 มีการจัดทำสวัสดิการที่อยู่อาศัยและทุนการศึกษาเพิ่ม **กระทั่งในปี พ.ศ. 2548** ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 จำนวน 3 คน ได้เข้าร่วมประชุมเรื่องการจัดสวัสดิการระดับตำบล ที่ จ.สงขลา จัดโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เกิดความคิดขึ้นว่าน่าจะรวมกลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์ที่มีอยู่ในเทศบาลนครภูเก็ต จัดทำสวัสดิการชุมชนในระดับตำบลขึ้น **หลังจากนั้นตัวแทนกลุ่มจึงได้พูดคุยกันกับกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนต่างๆ** ที่มีความคิดตรงกันในการจัดทำสวัสดิการระดับตำบล รวมทั้งการพูดคุยกับตัวแทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครภูเก็ต องค์การบริหารส่วนจังหวัด สส.เขต 1 จังหวัดภูเก็ต สมาชิกสภาเทศบาลนครภูเก็ต สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงได้มีการเชิญคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ของ 3 ชุมชนนำร่องและกลุ่มอาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง **เพื่อยกร่างระเบียบของกองทุนสวัสดิการ** และเลือกคณะกรรมการชุดก่อตั้ง ขึ้นมา 15 คน และที่ปรึกษา 10 คน โดยคณะกรรมการชุดก่อตั้ง 15 คน มาจากกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนสะพานร่วมพูนผล 1 4 คน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนชุมชนน้ำนรหัส 4 คน กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนซอยต้นโพธิ์ 4 คน กลุ่มอาชีพมอเตอร์ไซค์รับจ้าง 3 คน

จากนั้นจึงมีการประชุมจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ตและประกาศใช้ ณ วันที่ 19 กรกฎาคม 2548 เริ่มรับสมาชิกซึ่งมีคณะกรรมการชุดก่อตั้งในแต่ละชุมชนเป็นผู้รับสมัครและกรรมการชุดก่อตั้งและที่ปรึกษาได้สมัครเป็นสมาชิกตัวอย่าง โดยจ่ายสมทบคนละ 365 บาท ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท ไปพร้อมกับมีการประชุมทำความเข้าใจ สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต และจัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ โดยเฉพาะนวัตกรรมประเด็นหนึ่ง คือ **ด้านนวัตกรรมการสร้างความร่วมมือ** พร้อมกับภาควิชารวมทั้งภาคเอกชนราชการและมีการดำเนินงานกองทุนจนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนฯพร้อมภาครวมทั้งภาคเอกชนราชการ มีการยกเลิกระเบียบกองทุนฯ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๘ และมีการรับรองระเบียบกองทุนฯ ใหม่ในการประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๙ และมีการดำเนินงานกองทุนฯ จนถึงปัจจุบัน

หลังจากมีการตกลงร่วมกันในทุกมิติ ทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และหน่วยงานภาคี ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่ทุกชุมชนจะสามารถดำเนินการได้โดยง่าย โดยเฉพาะความเป็นชุมชนเมือง กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต ได้ใช้กลยุทธ์ด้านจัดการตนเองยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำสู่ความเจริญ ความสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีข้อตกลงร่วมกันจากทุกภาคส่วน **เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน ในลักษณะ “นวัตกรรมตัวชี้วัดร่วมระดับตำบล”** ประกอบด้วยการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรสวัสดิการชุมชนตั้งแต่ภาคครัวเรือนการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทุกระดับการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมการพัฒนา

ข้อมูลการจัดการความรู้ เครือข่ายการเรียนรู้สวัสดิการชุมชนและการพัฒนานโยบาย
สาธารณะสวัสดิการชุมชนในระดับท้องถิ่นจังหวัด และระดับชาติ

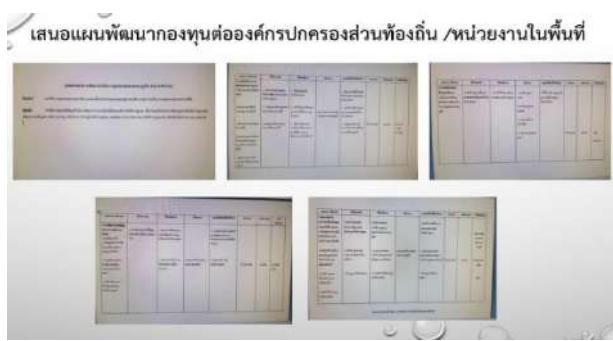
**ความเชื่อมโยงกับกระบวนการองค์ความรู้กับการพัฒนาศักยภาพภายใต้ฐานความ
เข้าใจในระเบียบภาครัฐ**

นางวารุณี สกฤตตันธารา ประธานกองทุนฯ ได้เล่าต่อในกระบวนการสร้างความสัมพันธ์
กับหน่วยงานรัฐ ซึ่งตามที่ กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ทั้งประเทศ เริ่มมีการจัดตั้งครั้งแรกในปี 2547 โดย
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สนับสนุนให้ประชาชนในตำบลต่างๆ รวมกลุ่มกันจัดตั้งกองทุนเพื่อ
นำเงินมาช่วยเหลือสมาชิก โดยมีหลักการสำคัญคือ ให้สมาชิกสมทบเงินเข้ากองทุนคนละ 1 บาท/วัน หรือเดือน
ละ 30 บาท หรือปีละ 365 บาท (ตามความสะดวก) เพื่อนำเงินกองทุนมาช่วยเหลือสมาชิก (ตามแต่ข้อตกลง)
เช่น เกิด เจ็บป่วย เสียชีวิต ส่งเสริมการศึกษา อาชีพ ฯลฯ

โจทย์ที่ 1 ชุมชนตั้งโจทย์ว่า ทำอย่างไร
การทำให้เกิดความเชื่อมั่นใน
ระบบธรรมาภิบาลชุมชน
ต่อคนในชุมชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กลยุทธ์
"ท้องถิ่น+ชาวบ้าน บายใจ สมทบมันใจ"

ในระยะเริ่มต้น สำนักงานเทศบาล
นครภูเก็ต มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับ
การดำเนินงานของกองทุน ซึ่งมีแนว
ปฏิบัติสำคัญของกระทรวงมหาดไทย
และกรมส่งเสริมการปกครองส่วน
ท้องถิ่น สร้างความมั่นใจในการ
ดำเนินงาน ชุมชนจึง วางระบบกา
รายงานผลที่เป็นมาตรฐาน หรือ
“นวัตกรรมชุมชนด้านระบบธรรมาภิ
บาลชุมชน” อปท.สามารถเข้าถึงและ

ตรวจสอบได้ โดยวิเคราะห์จากข้อที่เป็นจุดเด่น และข้อที่เป็นข้อจำกัด เพื่อนำไปสู่การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาและ
ขับเคลื่อนร่วมกันอย่างสมดุล ได้แก่การจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน การสร้างความสัมพันธ์และให้ข้อมูลแก่สมาชิก
อย่างสม่ำเสมอ การประสานงานเชื่อมโยงกับภาคีอื่นในจังหวัด จัดระเบียบเอกสารให้เป็นธรรมง่ายต่อการค้นหา
และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้สมาชิกหลายอย่างต่อเนื่อง

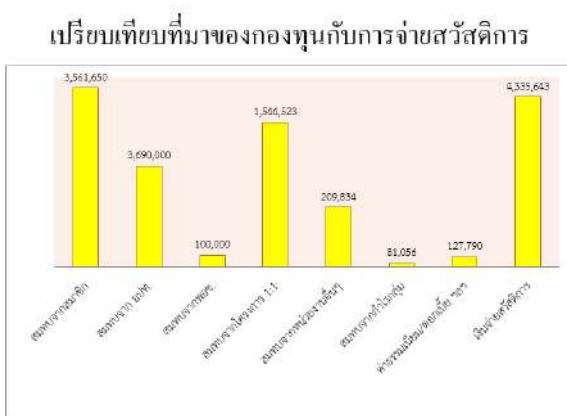
การทำงานของกองทุนจะเน้นเรื่องการจัดการด้วยความโปร่งใส จัดให้มีระบบการรายงานผล ผ่านที่ประชุม ที่ทำการกองทุน รวมทั้งวิเคราะห์แนวโน้มความเติบโตตลอดเวลา รวมทั้ง ระบบการมีส่วนร่วม เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ยกระดับไปสู่สวัสดิการสังคม 7 ด้านและมีฐานสมาชิกครอบคลุมทุกช่วงวัยตั้งแต่ แรกเกิด จนถึง ผู้สูงอายุ การเชื่อมโยงหน่วยงาน ภาครัฐ / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้า

สนับสนุนกองทุนสวัสดิการด้านงบประมาณ วิชาการ และเสนอแผนพัฒนาตามมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

สมาชิกในชุมชนเชื่อว่า ชาวบ้านในเขตเทศบาลนครภูเก็ตได้มีการวิเคราะห์ถึงระบบเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็น ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนในระยะกลาง โดยมี

การวิเคราะห์ประชากร ให้ชุมชนเรียนรู้ทิศทางเชิงเศรษฐศาสตร์ภาคประชาชนการดำเนินงานขบวนองค์กรชุมชน ได้ทำงานครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของเทศบาลนครภูเก็ต การดำเนินงานพัฒนากองทุนสวัสดิการของเทศบาลนครภูเก็ต จึงเป็นกองทุนสวัสดิการระดับตำบล การพัฒนากองทุนสวัสดิการในพื้นที่ จะต้องมีการวางแผนการพัฒนาเชิงคุณภาพ ที่ขยายงานสวัสดิการครอบคลุมคนมากขึ้น จัดสวัสดิการได้หลากหลายประเภท จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประสบความสำเร็จอย่างเห็นได้ชัดจากการเพิ่มของสมาชิก เมื่อเทียบกับสมาชิกในช่วง 5 ปีแรก การเพิ่มของสมาชิกตั้งแต่ปี 2558 ถึงปัจจุบัน เฉลี่ยปีละประมาณ 300 คน

อาจจะต้องคิดค้นที่มาของเงินกองทุนมากกว่าเดิม เช่น การระดมทุน การลงทุน หรือการผลักดันให้ภาคธุรกิจที่บริจาคให้กองทุนสวัสดิการสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้

วิเคราะห์รายจ่าย เป็นสวัสดิการที่ให้ความสำคัญกับคนพิการและคนด้อยโอกาส ซึ่งมีการจ่ายสวัสดิการมากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองและเป็นชุมชนแออัด รองลงมาคือสวัสดิการของผู้เสียชีวิต ส่วนหนึ่งเนื่องจากสมาชิกเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ แต่จากข้อมูลการสำรวจ พบว่าคนส่วนใหญ่ต้องการสวัสดิการในการชดเชยรายได้ นอนรักษาตัวในโรงพยาบาล และสวัสดิการเสียชีวิตซึ่งในที่ประชุมใหญ่กองทุนได้มีการปรับระเบียบให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก

วิเคราะห์ความคุ้มค่า จากข้อมูลที่มาของเงินกองทุนเปรียบเทียบกับ การจ่ายสวัสดิการ จะเห็นว่าเฉพาะเงินสมทบของสมาชิกและเงินสมทบจากท้องถิ่นก็สามารถจะจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ มีเงินสมทบกองทุนจำนวนมาก แต่การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกำไรกับกองทุนยังมีส่วนน้อยเพียง 208,846 บาท ซึ่งจะต้องมีการประชุมหารือ เพื่อวางแผน

บทเรียนสำคัญของนวัตกรรมชุมชน

นางสาวขวัญกมล กาลมุล เลขาธิการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลนครภูเก็ต และเลขาธิการสภาองค์กรชุมชน ในฐานะคนรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานอาสาชุมชน เล่าว่า ผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวกับชุมชน มีหลายประการ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานด้านชุมชน ควบคู่ไปกับการผลิตบุคลากรแถวสอง และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสปรับใช้เพื่อพัฒนางานชุมชน เช่น การจัดระบบระบบบัญชีทำให้มีการปฏิบัติในปัจจุบัน และให้เป็นไปตามหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี แก่กรรมการกองทุน และสมาชิกอย่าง

เป็นระบบ มีการวัดระดับความรู้ในการจัดทำบัญชีตลอดเวลา และสร้างบุคลากรรุ่นใหม่ตลอดจนเพื่อวัดระดับความคิดเห็นการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยการสร้างการมีส่วนร่วม ด้วยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มๆ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการด้านของกลุ่ม โดยพบว่าฐานสมาชิกยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบบัญชีครัวเรือน มีเพียงการบันทึกรายรับรายจ่ายโดยประธานกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ส่งผลต่อการวางแผนระยะยาว นำมาซึ่งการพัฒนาต่อไป

โครงสร้างการบริหารงาน มีจุดเด่นในการจัดระบบการบริหารงาน แบ่งออกเป็น 8 หัวข้อ ได้แก่ ระบบบัญชี วิสาหกิจชุมชน หนี้สิน ทุน รายได้ ค่าใช้จ่าย ต้นทุน กำไรขาดทุน และโครงสร้างการบริหารงาน ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

การสร้างความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน

เครื่องมือสำคัญที่ชุมชนใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติ รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นให้กับคนใน (ฐานสมาชิก) และภายนอก (ภาคีสนับสนุน) คือ การวิเคราะห์ศักยภาพ และแนวโน้มในแต่ละด้านในที่ประชุมใหญ่สามัญทุกปี รวมถึงการใช้กฎหมายอย่างพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกันระหว่างภาครัฐ และงานชุมชนได้อย่างสมดุล ผ่านนวัตกรรมเครื่องมือในระดับต่างๆ

11-“สร้างบ้านที่มั่นคงคู่กับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนเกาะลิบง”

ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

เกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรังเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในทะเลตรัง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีเสน่ห์และอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยทรัพยากรมากมาย มีทั้งประเภททรัพยากรประมงที่มีคุณค่า และสร้างอาชีพประมงชายฝั่งแก่ชุมชนบนเกาะลิบงมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งหล้าทะเลที่สมบูรณ์มากที่สุด มีฝูงพะยูนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย นอกจากความโดดเด่นในสิ่งที่กล่าวมาแล้วนั้น เกาะลิบงยังเป็นสถานที่ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีบันทึกเรื่องราวมานานนับ ๒๐๐ ปี

นางสาวรมิตา สารสิทธิ์ ผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคงจังหวัดตรัง เล่าให้ฟังว่า ตำบลเกาะลิบง เริ่มเข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคงใน ปี พ.ศ. 2555 นำร่องโดย ชุมชนบ้านมดตะนอย จำนวน 311 ครัวเรือน ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของป้าชายเลน เขตห้ามล่าและกรมเจ้าท่า กระบวนการพัฒนาได้รับความร่วมมือ จากผู้นำขบวนองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลเกาะลิบง ท้องที่ ท้องถิ่น อบต. เข้าร่วมเรียนรู้การขับเคลื่อนด้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนบ้านมดตะนอย จนสามารถขึ้นโครงการได้ และได้รับงบประมาณมาพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรม

หลังจากที่มีชุมชนได้มีการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรมจากโครงการบ้านมั่นคง ทำให้ชุมชนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการหันมาให้ความสำคัญและอยากพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งในเรื่องของที่ดิน ที่อยู่อาศัย จึงเป็นจุดเริ่มของการจัดทัพจัดกระบวนกรพัฒนาต่าง ๆ จากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ พอช. เครือข่ายจังหวัด ขบวนชาวบ้าน สภาองค์กรชุมชนตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ อาทิ กลุ่มประมงชายฝั่ง กลุ่มวัฒนธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ โรงเรียน รพ.สต. มาช่วยกันระดมกำลังลงพื้นที่จัดทำข้อมูลสำรวจผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยทั้งเมืองเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาโครงการในช่วงต่อมา

ต่อมาปี พ.ศ.2559 มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นกองทุนในหมู่บ้านพร้อมกัน 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านทรายแก้ว ชุมชนบ้านโคกสะทอน ชุมชนบ้านเกาะมุกด์ ชุมชนบ้านมั่นคงบาตูปูเต๊ะ และชุมชนบ้านหลังเขา และได้เข้าร่วมการพัฒนาโครงการจากเจ้าหน้าที่ทุกครั้งที่มีการมาให้ความรู้ มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนรายหลัง แยกประเภทที่ดิน สำรวจเรื่องระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ จนสามารถขึ้นโครงการได้ และได้รับงบประมาณมาพัฒนาให้เกิดรูปธรรม จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือร่วมใจของคนในตำบลเกาะลิบง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี สร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัย และการพัฒนาที่มากกว่าคำว่าบ้าน ทำให้คนใน

ชุมชนให้ความสำคัญที่จะพัฒนาให้ตนเองมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและดีขึ้น รวมถึงออกแบบการพัฒนาจากการสร้างบ้านให้ไปสู่เรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป โดยการใช้ “แผนที่ทำมือที่คณะทำงานช่วยกันทำเปรียบเสมือนกับเป็นลายแทงชุมชนทรัพย์ เพราะเราใช้ลายแทงนั้นมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และเมื่อเรามีบ้านที่มั่นคงแล้ว เราก็ต้องทำเรื่องอาชีพให้มั่นคง โดยเอาข้อมูลและต้นทุนที่ชาวเกาะลิบงมีอยู่มาส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้ชาวบ้าน เช่น ทำโฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว ทำเรื่องท่องเที่ยวชุมชน แปรรูปอาหารทะเล ทำเรื่องสิ่งแวดล้อม ช่วยกันจัดการขยะในครัวเรือน และมีเรือเก็บขยะในทะเล” นางรมิดา สารสิทธิ์ ก็กล่าว

การท่องเที่ยวชุมชนตำบลเกาะลิบง ดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนที่ให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ได้แก่ ปีนเขา ชมพะยูน ฝูงสุดท้ายของประเทศไทย แวะชมประติมากรรมธรรมชาติ สะพานหิน เล่นน้ำกับปลาน้ำไม่ และพายเรือแคนู ปลูกป่า หาดหอย ตกหมึก ทั้งนี้ กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนมีการมุ่งเน้นการส่งเสริมและขับเคลื่อนการเติบโตอย่างยั่งยืนของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีศักยภาพทางการจัดการ ได้แก่ ศักยภาพทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพการพัฒนาทางด้านอาหารทะเลแปรรูป และศักยภาพทางการมีส่วนร่วมของชุมชน การร่วมกันทำแนวเขต อนุรักษ์สัตว์ทะเล ภูเขาทะเล และป่าชายเลน

เกาะลิบง ยังเป็นแหล่งภูเขาทะเลแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศ ซึ่งเป็นอาหารของเหล่าพะยูน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งดูนกทะเลชนิดต่าง ๆ ประกอบกับทิวทัศน์ของชายหาดที่มีความสวยงาม จึงทำให้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการพัฒนาต่อยอดจากเรื่องบ้าน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชน ที่มีเอกลักษณ์และคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมในตำบลเกาะลิบง สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน เป็นต้นแบบการพัฒนาที่นำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้กับตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดตรังต่อไป

นอกจากจะมีการจัดทำแผนด้านที่อยู่อาศัยแล้ว ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร เจ้าหน้าที่ พอช. หน่วยงานภาคีต่าง ๆในพื้นที่ ร่วมกันวิเคราะห์ ค้นหาทุนทางสังคม และปัญหาพร้อมของคนของเกาะลิบงในทุกมิติ โดยผ่านเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลเกาะลิบง ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ครั้งนั้น พบว่า 1) การสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินให้มีการรื้อปรับปรุง/ซ่อมแซมต่อเติมบ้าน ปรับภูมิทัศน์ชุมชน และการกำหนดกฎระเบียบการอยู่ในที่ดินป่าชายเลน 2) การท่องเที่ยวชุมชน พัฒนาที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว อย่างครบวงจร 3) ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการขยะ สร้างจิตสำนึกการคัดแยกขยะในครัวเรือน ตั้งเครือข่ายขยะ 4) ส่งเสริมอาชีพและรายได้ เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ค้นพบจากการระดมความคิดของคนทุกภาคส่วนในตำบลเกาะลิบง เพื่อจะให้การทำงานในการแก้ไขปัญหาของพี่น้องสามารถดำเนินการไปได้ตามแผนงานที่วางไว้ ที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 6 ชุมชน 1,040 ครัวเรือน มีกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้กลุ่มออมทรัพย์เป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนได้รวมตัวกัน ฝึกการออมเงินเพื่อที่อยู่อาศัยและการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเกิดแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยจังหวัดตรัง (พ.ศ.2562 - 2565) จัดทำขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนผู้มีรายได้น้อย และตามกรอบการดำเนินงานแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับประชาชน สนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมากระบวนการสำรวจข้อมูลทั้งเมืองในทุกมิติ การจัดทำแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับชุมชน เมือง อย่างสอดคล้องกันเป็นระบบ แผนการพัฒนาที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคี อาทิ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 10 (ตรัง) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตรัง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง กลุ่มเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดตรังเป็นอย่างดี

เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนตำบลเกาะลิบง สภาองค์กรชุมชนตำบลเกาะลิบง พอช. ร่วมกันพัฒนาและผลักดันแผนชุมชน ให้สอดคล้องกับ แผนการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เป็นการส่งเสริมและสร้างโอกาสด้านที่อยู่อาศัยพร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนกลุ่มเป้าหมายและครอบคลุมในทุกมิติ

เพื่อสานต่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) มีการจัดทำฐานข้อมูล พัฒนากลุ่มออมทรัพย์ควบคู่ไปกับการพัฒนาทุนชุมชนสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเชิงวิถีที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจคู่ไปกับความมั่นคงในการอยู่อาศัย

ภาพประกอบ

อาหารทะเลแปรรูป

หมึกผัดน้ำดำ “อาหารประจำเกาะ”

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวรมิดา สารสิทธิ์

12-เกษตรกรรมในที่ดินทำกินสู่หุบเขากาแฟ “ดิคอฟฟี่ เปิดใจ”

โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลรับรอง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ตำบลรับรอง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

ตำบลรับรอง มีจำนวน 23 หมู่บ้าน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกร ปลูกกาแฟ ปาล์ม น้ำมัน ยางพารา สวนผลไม้ สวนผสมผสาน แต่ส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่ทำกิน ซึ่งเป็นปัญหาจากพื้นที่ทับซ้อนกับเขตป่าต่างๆ ได้แก่ ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ป่าสงวน ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ เริ่มตั้งถิ่นฐานในช่วงปี 2520 ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ 90 เปอร์เซ็นต์เป็นคนอีสานเข้ามาจับจองพื้นที่บนหุบเขาเพื่อเป็นพื้นที่ทำมาหากินจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เห็นวิวสองข้างทาง ระหว่างเดินทางจะเป็นสวนกาแฟ สวนผลไม้ สวนยางพารา ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามของพื้นที่ ซึ่งเป็นภูเขาสูง ที่ราบสูง ที่ราบระหว่างภูเขา ที่ลาดเชิงเขา และที่ลาดเชิงเนินสลับกันไปทั่วทั้งพื้นที่ โดยเฉพาะโซนบน ตั้งแต่หมู่ที่ 10 จนถึงหมู่ที่ 23 และมีพื้นที่ติดแนวชายแดนพม่า มีแหล่งป่าต้นน้ำคลองรับรอง แหล่งน้ำตกมากมาย เช่น น้ำตกหินเขียว น้ำตกทรายอ่อน น้ำตกพันวาล จุดล่องแพคลองอุชาน-คลองมะละ-คลองรับรอง ซ่องหินหมู ซึ่งล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติอย่างมาก โดยเน้นกลุ่มเป้าหมาย คือนักท่องเที่ยวที่นิยมผจญภัยและรักสุขภาพธรรมชาติที่สมบูรณ์ไร้การปนเปื้อนได้เป็นอย่างดี

นอกจากทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ยังมีวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ในพื้นที่ อาทิ เช่น งานดอกกาแฟบาน เลี้ยงลาถาน รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความหลากหลาย ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลรับรอง กลุ่มพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรตำบลรับรอง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกพืชไร่ตำบลรับรองและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุเรียนคุณภาพ และผลิตภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพราะมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การขายผลิตภัณฑ์ของฝากทั้งที่เป็นของกิน ของใช้ สินค้าแปรรูปและวัตถุดิบให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้แก่คนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อคนในชุมชน

ผาเปิดใจ ตั้งอยู่ที่หมู่ 20 ตำบลรับรอง อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ซึ่งไม่เพียงเป็นจุดชมวิวที่สวยงามของการชมพระอาทิตย์ขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งปลูกกาแฟโรบัสต้าหนึ่งของจังหวัด ถ้าย้อนไปเมื่อประมาณ 10-20 ปีก่อน ผาเปิดใจ เป็นแหล่งที่มีการปลูกกาแฟสายพันธุ์โรบัสต้ากันมาก เนื่องจากสภาพอากาศ และภูมิประเทศที่เหมาะสม ทำให้กาแฟเจริญเติบโตได้ดี เมื่อถึงฤดูที่ดอกกาแฟบาน ทั้งหุบเขาที่รายล้อมไปด้วยสวนกาแฟ จะส่งกลิ่นหอมฟุ้งกระจายไปทั่วทั้งหุบเขาจนเกิดเป็นจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

นายบรรเลง ศรีสวัสดิ์ เล่าให้ฟังว่า การขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลรับรอง เริ่มต้นได้รวบรวมจัดทำข้อมูลแผนที่ทำมือและปัจจุบันได้ใช้เทคโนโลยีแผนที่ดาวเทียม GPS มาช่วยในการจัดทำข้อมูลของคนใน

พื้นที่ในการแสดงเจตนา รวมถึงความเดือดร้อนในการไม่มีเอกสารสิทธิ์ และการจับจองที่ดินในการทำมาหากินโดยมีเนื้อที่ประมาณ 6-7 ไร่ โดยเริ่มต้นจากการปลูกกาแฟแปลงใหญ่ เพื่อเป็นการฟื้นฟูป่าจากการถูกพายุเกย์ถล่มเมื่อหลายปีก่อน ทำให้สภาพ เริ่มมีบทบาทเข้าไปจัดระเบียบการจัดการที่ดินในตำบลรับรอง โดยเชิญพี่น้องมาทำความเข้าใจในการเข้าไปอยู่อาศัย และทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ได้อย่างถูกต้องและขับเคลื่อนร่วมกับประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติและคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันก็ยังขับเคลื่อนการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้อยู่ดี กินดี มีสุข มั่นคงในที่อยู่อาศัย ทำให้คนในพื้นที่ 99% ได้มีสมุดเขียวหรือโดยทั่วไปเรียกว่า “สมุดทะเบียนเกษตรกร (เล่มเขียว)” จนได้รับการชดเชยราคา ไม่ว่าจะเป็นอย่างพารา หรือปาล์ม เป็นลำดับ

นอกจากนี้ยังได้มีการขับเคลื่อนด้านอาชีพในการปลูกยางพารา ปาล์ม น้ำมัน กาแฟและพืชผลทางการเกษตร โดยสภาฯ เมื่อเดือนเมษายน 2563 ที่ผ่านมาได้สร้างความเข้าใจร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ผ่านเกษตรจังหวัด กรมวิชาการ พาณิชยจังหวัด หอการค้าจังหวัด ทำให้ได้มาตรฐาน GAP, GMP โดยเฉพาะทุเรียนจำนวน 54 แปลงและจะทำพิธีมอบใบรับรองมาตรฐาน GAP โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลรับรอง ยังส่งเสริมให้ปลูกกาแฟในพื้นที่ โดยไม่ต้องใช้สารเคมี ก็สามารถอยู่ได้ ขั้นตอนการดูแลก็ไม่ยุ่งยาก เพียงแต่ต้องใส่ใจขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและหลังเก็บเกี่ยวเพื่อนำส่งขายให้มีคุณภาพนั้น จะมีปัญหาที่เรื่องขาดแคลนแรงงานและค่าจ้างเก็บที่มีราคาสูง ที่ทำให้เกษตรกรบางคนเกิดความท้อใจ เมื่อเทียบกับค่าจ้างแรงงานที่จ่ายไปกับเงินที่ขายได้

ในการแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแรงงาน ปริมาณผลผลิต ดินและน้ำ สามารถแก้ได้ตามที่ทำได้อยู่ เช่น เพิ่มการใส่ปุ๋ย หรือใช้ชีวภาพเข้าช่วย กาแฟเป็นพืชที่ปลูกไม่ยาก หากหมั่นคอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ ใส่ปุ๋ยตัวเองเป็นปุ๋ยหมักกากกาแฟ โดยไม่ต้องไปซื้อปุ๋ยชีวภาพที่ตลาด บำรุงต้น ตัดแต่งแขนงให้ถูกต้อง สารเคมีแทบจะไม่ต้องใช้เลยในสวนกาแฟ เป็นการทำเกษตรแบบห่างไกลจากสารเคมี การจดบันทึกก็สำคัญ หากเราเริ่มจดไว้ตั้งแต่เริ่มการลงทุนทำสวนจะเป็นการเริ่มต้นที่ดีเพราะจะรู้ต้นทุนที่แท้จริง กำไรที่ถูกต้องรวมถึงวิเคราะห์สถานการณ์ของแปลงได้ อีกทั้งปัจจุบันกาแฟเป็นที่ต้องการของตลาด ปริมาณการผลิตภายในประเทศยังไม่เพียงพอ จึงต้องมีการนำเข้ากาแฟเป็นจำนวนมาก ถ้าพูดถึงคุณภาพและรสชาติ กาแฟที่ผลิตภายในประเทศก็สามารถสู้กาแฟนำเข้าได้ กาแฟจึงเป็นพืชที่ยังมีโอกาสที่ดีอยู่

จากราคาผลผลิตทางการเกษตรที่โดนกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง สภาองค์กรชุมชนตำบลรับรอง ร่วมกับสหกรณ์จังหวัดและสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด พัฒนาชุมชน(พช.) และสหกรณ์การเกษตรบ้านพันวาล ซึ่งได้จัดแจ้งกับสภาฯ นำผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่มสร้างมูลค่าทางธุรกิจ การ KDO อาหารให้มีความแตกต่างจากที่อื่นและน่าสนใจ พัฒนาเป็นองค์ความรู้การแปรรูปกาแฟดิบ “ดิบคอฟฟี่ เปิดใจ” กาแฟดิบ..เพื่อสุขภาพ เพื่อคนรักสุขภาพ ขึ้นมาเพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูกกาแฟ และนำเมล็ดกาแฟที่ได้แปรรูปโดยวิธีการคั่วมือแบบโบราณ ทำสบู่ออกจากกาแฟ ชากาแฟ การสกัดเอนไซม์กาแฟและการทำสกรับขัดผิว จากกากกาแฟ ทำ

เป็นสินค้า “ดิปคอฟฟี เปิดใจ” ด้วย “ดิปคอฟฟี เปิดใจ” มีความโดดเด่นแตกต่างจากกาแฟที่อื่น เป็นกาแฟพื้นเมือง ใส่เอ็นไซม์กาแฟและเมล็ดเชอร์รี่กาแฟผสมในซองกาแฟ

จุดเด่น คือ รสชาติที่เข้มข้น มีกลิ่นที่หอม ตรงตามมาตรฐานกาแฟเชอร์รี่โรบัสต้า เพื่อสนับสนุนการพัฒนา ระบบธุรกิจชุมชนแก่เกษตรกร ให้นำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตสินค้า การแปรรูป และการบริการ ส่งการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งสร้างโอกาสให้เกิดการพัฒนาการผลิตและการตลาดสินค้าการเกษตรของเกษตรกร

นายบรรเลง ศรีสวัสดิ์ ยังกล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า การขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลต้องมีการทำงานกับภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมมีส่วนสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะภาคีในพื้นที่ อาทิเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล หรือ อบต. จึงจะยกระดับการขับเคลื่อนงานไปได้ เห็นรูปธรรมที่ชัดเจน ให้สามารถเกิดนวัตกรรมการทำงานร่วมกันในการก้าวไปข้างหน้า

“เกิดจากจิตใต้สำนึกของชุมชนในพื้นที่ นำมาพัฒนาให้เป็นเรื่องเด่น จัดเป็นหมวดหมู่ และสรรค์สร้างมาเป็นนวัตกรรมตามวิถีชีวิตของชุมชนเอง” นายบรรเลง ศรีสวัสดิ์

ประสานงานพื้นที่

นายบรรเลง ศรีสวัสดิ์

เบอร์ติดต่อ : 095-3972926

เลขที่ 535 หมู่ที่ 18 ตำบลบรือ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดชุมพร 86140

13-ไปเรียนรู้การสร้างมูลค่าจากตาลโตนดที่ตำบลกระดังงา

โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีประชากร 3,192 คน จำนวน 1,062 ครัวเรือน สำหรับชุมชนกระดังงา ตามประวัติเดิมในสมัยโบราณจะนิยมเรียกตำบลตามชื่อวัด ซึ่งมีต้นกระดังงายู่มากมายในชุมชนสมัยนั้น สภาพพื้นที่เป็นที่ราบต่ำ มีทะเลขนานทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านทิศตะวันออก เป็นอ่าวไทย ทิศตะวันตก เป็นทะเลสาบ ลักษณะเป็นที่ราบสันดอนดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำประมงขนาดเล็ก ขึ้นตาล ค่าขายผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด อาหารทะเล เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป เป็นอำเภอที่มีทุนทางธรรมชาติ อันเป็นมรดกของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาการแปรรูปจากต้นตาลโตนด อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นหนึ่งในหลายๆ มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน "ชาวบก" บนคาบสมุทรสทิงพระ โหนด กับ นา นา กับ โหนด เป็นวิถีที่อยู่คู่กับชาวชุมชนมาครั้งตั้งแต่สร้างบ้านแปลงเมือง "ทิ้ง" ปัจจุบัน หรือ "เมืองสทิง" ในอดีต ทุกวันนี้ก็ยังเป็นมรดกตกทอดของชาวชุมชนมาโดยตลอด

สำหรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระของอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมอันดีงามเกี่ยวข้องกับตาลโตนด การทำนา และการทำประมงหรือหาเล โดยเฉพาะตาลโตนดที่นี่ นับเป็นแหล่งที่มีต้นตาลโตนดมากที่สุดในประเทศไทย นำมาซึ่งอาชีพที่หลากหลาย “ในอดีตส่วนใหญ่เป็นการปลูกโหนดเพื่อบอกอาณาเขตที่นา ที่ทำกินว่ามีความกว้างยาวเท่าใด ต่อมาปลูกตามคันนาเพื่อป้องกันการรुक้าเขตคันนาเมื่อมีการขุดลากชายห้วยนาในฤดูกาลทำนา”

ต่อมาจึงมีการปลูกเพื่อเอาผลผลิตและอาศัยร่มเงาในการทำนา ส่วนใหญ่การขยายพันธุ์เพิ่มของตาลโตนดเป็นการงอกของลูกตาลที่สุกหล่นโดยธรรมชาติ ตาลโตนดเป็นพืชสารพัดประโยชน์และพืชเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของภาคใต้ ที่อยู่เคียงคู่กับวิถีชีวิตการเกษตรของคนไทยตั้งแต่โบราณกาลมาจวบจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันที่ผูกพันกับ 3 วิถีอาชีพ คือ วิถีอาชีพ "โหนด-นา-เล" มาจวบจนถึงปัจจุบันชาวบ้านจึงให้คำนิยามใน 3 วิถีอาชีพนี้ว่า “สามเกลอหัวแข็ง” วิถีโหนด เป็นวิถีชีวิตเกี่ยวกับตาลโหนด ประกอบด้วยการขึ้นตาลโตนด ฉะลูกตาล ลูกตาลเชื่อม การทำน้ำผึ้งแว่น น้ำผึ้งเหลว การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด และการเพาะปลูกโหนด ปัจจุบันวิถีโหนด ได้รับความสนใจ และมีการให้ความสำคัญจากหลายภาคส่วน เห็นได้จากผู้คนทั้งในถิ่นและนอกถิ่น พุดถึง วลีที่ว่า “โหนด-นา-เล” กันมากขึ้น มีการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับโหนดมากขึ้น มีกลุ่มอาชีพที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ของกินของใช้ และสร้างรายได้มากขึ้น และยิ่งราคาน้ำผึ้งราคาดิบตัวสูงขึ้นจากปีละ 400-500 บาท เป็นปีละ 1,000 กว่าบาท ทำให้คลายความเป็นห่วงเรื่อง “โหนดสูญพันธุ์” ลงได้มากและนับวันเป็นวิถีอาชีพที่มีอนาคตดี ทำรายได้ให้ผู้คนสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนปีละหลายร้อยล้านบาท โดยรูปแบบของการท่องเที่ยว

จะเป็นการเปิด ให้สัมผัสประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา นับเนื่องแต่บรรพบุรุษ และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง อาทิ การเรียนรู้การขึ้นต้นตาล การ เคี้ยวน้ำตาล การร่วมหว่าน ไถ ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว และออกเรือหาปลาสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการ และ นอกจากการสัมผัสการเรียนรู้ วิถีโหนด นา เล แล้ว ในละแวกนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่สำคัญและน่าสนใจก็ คือ เส้นทางตามรอยหลวงพ่อดาว เป็นต้น

ชุมชนจึงอยากให้มีการเชื่อมโยงเรื่องการท่องเที่ยววิถีตาลโหนดให้เกิดขึ้นใน คาบสมุทรสหิงพระให้จงได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาชมวิถีชีวิตอาชีพตาลโหนดเป็นแหล่งศึกษาดูงาน และควรเพื่อให้เยาวชนในและนอก โรงเรียนให้มีความรู้ในการทำอาชีพตาลโหนดเพื่อไม่ให้วิถีตาลโหนด ท้องนา และ ท้องเลสูญหายไป

“ตาลเอ๋ยตาลโหนด มากประโยชน์สุดอธิบายมีหลายสิ่ง
คน ทั้งพระลิกซึ่งได้ฟังฟัง เป็นความจริงพิสูจน์ได้หลายประเด็น
ตอนนี้ โหนดยังอยู่อย่างไรค่า หลายคนพามองข้ามไม่แลเห็น
ช่วยกันคิดเพิ่มค่าไม่ยากเย็น สร้างโหนดเด่นอีกคราน่าภูมิใจ”
(ครูไพฑูรย์)

สำหรับในพื้นที่ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ มีเกษตรกรชาวสวนตาลโหนด ทำการเคี้ยวน้ำตาลหลายสิบราย สองฝั่งคลองชลประทานอาทิตย์ หลังจากเคี้ยวน้ำตาลเสร็จครบ 4 ชั่วโมงก็บรรจุใส่ปี๊บ จะมีแม่ค้านำรถมารับซื้อถึงบ้านในราคาปี๊บละ หนึ่งพันบาท สร้างรายได้อย่างงามให้กับเกษตรกรชาวสวนตาลโหนดในช่วงนี้เป็นอย่างมาก และยังเป็นพื้นที่ที่มีต้นตาลโหนดปลูกมากที่สุดในประเทศไทย ในช่วงนี้เป็นช่วงฤดูกาลของตาลโหนดที่ให้ลูกตาลและน้ำตาลมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกไปขายให้กับโรงงานผลิตขนมหวานที่จังหวัดเพชรบุรีด้วย โดยต้นตาลที่ชาวบ้านขึ้นไปเก็บน้ำตาลจะเป็นตาลตัวเมีย นอกจากจะให้น้ำตาลแล้วยังให้ลูกตาลอีกด้วย

ฤดูกาลของตาลโหนดที่ อำเภอสทิงพระ เริ่มเดือน มกราคม-ตุลาคม ของทุกปี โดยในเดือนเมษายนจะเป็นช่วงมีน้ำตาลออกมากที่สุด ทำให้เกษตรกรชาวสวนตาลโหนดอำเภอสทิงพระขึ้นต้นตาลเพื่อเร่งเก็บน้ำตาล นำไปเคี้ยวเป็นน้ำตาลปี๊บ เนื่องจากในช่วงนี้ราคาน้ำตาลปี๊บราคาดี โดยหลังจากที่เก็บน้ำตาลใส่กระบะบอกลงมาจากต้นแล้ว ก็นำน้ำตาลทั้งหมดเทใส่ลงในกระบะที่ตั้งอยู่บนเตาไฟให้เดือดใช้เวลาเคี้ยว ประมาณ 4 ชั่วโมง/1 กระบะ โดยเตาหนึ่งจะมี 2 กระบะ เชื่อมติดต่อกัน และจะใช้ทางโหนดแห้งที่หล่นอยู่ตามใต้ต้น นำมาทำเป็นไม้พินในการเคี้ยวน้ำตาล ซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่ง ในการเคี้ยวน้ำตาลจะต้องใช้ไฟแรง เพราะฉะนั้นจะต้องมีคนคอยเฝ้าดูไม่ให้ไฟในเตาดับอยู่ตลอดเวลาโดยเกษตรกรจะทำการเคี้ยวน้ำตาล 3 กระบะ จะได้น้ำตาลปี๊บ 1 ปี๊บ ซึ่งใช้เวลาเคี้ยว ประมาณ 4 ชั่วโมง จะใช้น้ำตาลโหนดแทนน้ำตาลทราย โดยเฉพาะการปรุงอาหารพื้นบ้านและขนมพื้นบ้านจะใช้น้ำตาลโหนดเป็นส่วนใหญ่

ตาลโหนดให้คุณประโยชน์ทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นลำต้น ใบ ผลตาลอ่อน สุก ใยตาล กาบ ที่สำคัญคือ น้ำตาลที่ตัดจากงาตาลนำไปแปรรูปได้หลากหลายชนิด

นายวิโรจน์ เอี่ยมสุวรรณ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลกระดังงา เล่าให้ฟังว่า ปัจจุบันบ้านเมืองเจริญมากขึ้น ประชากรเพิ่ม สังคม และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ส่งผลทำให้ทรัพยากรทางธรรมชาติได้ร่อยหรอลดลง การออกทะเลหาปลาของชาวประมงพื้นบ้านในรอบลุ่มทะเลสาบ รวมถึงชาวประมงพื้นบ้านในทะเลอ่าวไทยของคนบนคาบสมุทรสทิงพระ ต้องออกทะเลไปหาปลาไกลขึ้น ใช้เวลา เชื้อเพลิงมากขึ้น ใช้เครื่องมือมากขึ้น แต่กลับหาปลาได้น้อยลงแทบไม่พอกินในบางฤดูกาล จึงต้องผันตัวเองไปทำอาชีพรับจ้างเป็นช่างก่อสร้างบ้างที่อยู่ห่างไกลเพื่อความอยู่รอดของครอบครัว

สภาองค์กรชุมชนตำบลกระดังงา เข้ามามีบทบาทร่วมคิดกันทำอย่างไรให้คนในชุมชนสามารถทำงานที่บ้านหรือในชุมชนได้ ใช้แหล่งเรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลกระดังงา เป็นแหล่งเรียนรู้พัฒนาอาชีพเกษตรกร ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 2 ตำบลกระดังงา เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ อบรม รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมแบบครบวงจร โดยตนรับหน้าที่เป็นวิทยากร ร่วมกับเจ้าหน้าที่ และผู้เชี่ยวชาญ ทั้งจากพัฒนาชุมชน กศน. และ ธกส. ซึ่งมีชาวบ้านและเกษตรกรทั้งในพื้นที่ตำบลและใกล้เคียง พากันเดินทางศึกษาเรียนรู้ และจบไปแล้วหลายรุ่นด้วยกัน

ส่วนใหญ่จะเน้นเป็นหลักสูตรเร่งรัดแบบวันต่อวัน ซึ่งจะมีทั้งการเพิ่มเทคนิคและประสิทธิภาพการทำเกษตรแบบที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะนาข้าวและตาลโตนครวมทั้งพืชผักผลไม้ต่างๆ ที่ชาวบ้านทำเป็นอาชีพหลักอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีการแนะนำแนวทางสำหรับชาวบ้านและเกษตรกรที่ต้องการจะทำอาชีพเสริมด้วย

ปัจจุบันสมาชิกสภาฯ มีอยู่ 32 กลุ่มมี 50 ครัวเรือนที่ได้รับการอบรมแล้ว ขณะนี้กลุ่มอาชีพกำลังเป็นที่สนใจ และน่าจับตามอง สร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง คือ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนคร ไม่ว่าจะเป็น สุปตาลโตนคร ครีมน้ำลูกโหนดสุก แชมพูตาลโตนคร น้ำลูกตาลสด วนลูกตาลสด ไข่เค็มลูกโหนดสุก น้ำตาลสด ลูกตาลกรอบและน้ำจากเนื้อลูกตาล

ซึ่งสินค้ามีความโดดเด่นแตกต่างจากที่อื่นและเป็นผลิตภัณฑ์เดียวในประเทศไทยจากแหล่งเรียนรู้สัมมาชีพตำบล ไม่ใส่สารกันบูด เป็นผลิตภัณฑ์ทำมือทุกขั้นตอน จุดเด่นรสชาติเข้มข้น ได้ลิ้มรสน้ำจากเนื้อลูกตาล สมาชิกสภาฯ จะช่วยกันทำทุกวันเสาร์ ขายได้สัปดาห์ละ 400-500 ขวด หลังจากหักต้นทุนผลกำไรที่ได้ก็มาเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิก เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัว รวมถึงร่วมคิดต่อยอดแผนธุรกิจชุมชนโดยประสานการทำงานกับ มนร.ศรีวิชัย ในการยืดอายุการคงอยู่มากกว่า 20 วันของผลิตภัณฑ์โดยอาศัยความเย็นอย่างเดียว

การสร้างชุมชนให้มีตลาดแล้ว สามารถนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาขายที่ตลาดเปิดท้ายในวัดกระดังงา ทุกวันอังคาร และนำไปขายที่แลนด์มาร์คใจกลางเมืองหาดใหญ่ "MAKINTA Market" ตลาดมากินตะ ตลาดวัฒนธรรม ทุกวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ณ ถนนธรรมานุวัติ อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตลาดสินค้าภูมิปัญญา อาหารพื้นบ้าน พืช ผัก ผลไม้ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการบรรจุเป็นกระเช้าของฝาก และจัดเป็นอาหารว่างสำหรับการประชุมต่างๆ ในหมู่บ้านและของส่วนราชการท้องถิ่น ท้องถิ่นต่างๆ ในอำเภอสทิงพระ เพื่อเป็นการสร้างรายได้อีกหลายช่องทาง และตามเพจต่างๆ ได้แก่ Facebook แหล่งเรียนรู้สัมมาชีพ

ชุมชนตำบลกระดังงา, OTOP สหิงพระเมืองตาล้านต้นและนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่จัดในตำบล ได้แก่ การเดินชมทิวทัศน์ ทัศนศึกษาในบ่อน้ำตาลสดในบ่อตาลที่ลงมาจากต้น ทัศนศึกษาเชิงโต้ตอบ การขึ้นเนิน การทำน้ำตาลโหนด การผัดน้ำผึ้ง ฟังเรื่องเล่าวิถีโหนดจากคนทำโหนด

“นายวิโรจน์ เอี่ยมสุวรรณ” การค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มองไปข้างหน้า ทำในสิ่งต่างจากคนอื่นทำให้เกิดคลังความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมา ความคิดสร้างสรรค์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในสังคมเครือข่ายที่มีการต่อยอดทางความคิด ใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

ประสานงานพื้นที่

นายวิโรจน์ เอี่ยมสุวรรณ

เบอร์ติดต่อ : 096-8357336

เลขที่ 55 หมู่ที่ 3 ตำบลกระดังงา อำเภอสหิงพระ จังหวัดสงขลา 90190

14-ข้าว ยา ปลา มี

โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลบางไทร อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ตำบลบางไทร อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตำบลบางไทร เป็นตำบลที่มีพื้นที่ใกล้กับชายฝั่งอ่าวไทย มีคลองธรรมชาติ จำนวน 14 สาย พื้นที่เป็นดินต่ำ มีทั้งน้ำจืดในคลอง และมีน้ำทะเลหนุน มีน้ำท่วม 3 เดือนต่อปี เข้ามาในพื้นที่น้ำที่ท่าให้น้ำจืดรวมกับน้ำเค็มเป็นน้ำกล่อย ใช้การสัญจรทางเรือ มีการประกอบอาชีพ การประมงพื้นบ้าน เกษตรผสมผสาน ปลูกข้าว การปลูกจากป้องกันการพังทลายของดิน และการนำลูกจาก มาประกอบอาหาร ใบมาเย็บเป็นตับไว้ทำหลังคา ฝาบ้าน ใบอ่อนนำมาตากแห้งมามวนยาสูบ การอยู่ใกล้น้ำ ป่าจากทำให้ชาวบ้านต้องหาวิธีในการอยู่กับธรรมชาติให้ได้ ประกอบกับการแพทย์แผนปัจจุบันยังเข้าไม่ถึง หากเจ็บป่วยใช้การรักษาโดยใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้าน โดยมีหมอบ้านเป็นหลักในการรักษา ประชาชนเวลาเจ็บป่วยจะใช้สมุนไพรในการรักษาตนเองทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ เมื่อแรกเกิด มีการอยู่ไฟ 7 วัน มีการโปะกระหม่อมให้กระหม่อมแข็ง ทาสะดือ มีการรักษาแผลสดและแผลเปื่อย โดยใช้สมุนไพร อีกทั้งการรับประทานอาหารในท้องถิ่นที่เป็นธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ทำให้ประชาชนไม่ค่อยเจ็บป่วย

ต่อมามีความเจริญมากขึ้น การคมนาคมสะดวกถนนมีการสัญจรไปมาจากทางเรือเริ่มลดลง เป็นการสัญจรทางบก มีรถยนต์เข้าถึงพื้นที่ผลผลิตต่างๆ ใช้การยาฆ่าแมลง สารเคมีฆ่าหญ้า โรคภัยไข้เจ็บก็มากขึ้นด้วย ประกอบกับอาหารจากถิ่นอื่นเข้ามาในพื้นที่ ทำให้การทานอาหารสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาจากที่อื่น ไม่ปลอดภัยมีสารเคมีสารพิษปนมากับผักผลไม้ เนื้อสัตว์ ทำให้เกิดการเจ็บป่วยประกอบกับการเกิดโรคระบาด วิถีชีวิตเปลี่ยน การบริโภคก็เปลี่ยนไป ทำให้ประชาชนไม่สามารถต้านทานได้ แพทย์แผนปัจจุบัน ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น การใช้ยาสำเร็จรูปหายเร็วกว่าการใช้สมุนไพร ประชาชนจึงหันมาใช้ยาแผนปัจจุบัน เป็นเม็ดยาเป็นผง แคปซูล รับประทานง่าย เพราะมีความสะดวกสบาย ไม่ต้องมาต้มเหมือนยาสมุนไพร สมุนไพรที่ใช้ทำยาไม่ค่อยมีคนปลูก เพราะไม่มีการใช้ประโยชน์แล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกกลืนหายไปตามเวลา

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน จึงเห็นควรว่าต้องมีการรื้อฟื้นการแพทย์แผนไทยขึ้นมา เพราะเห็นว่าหากไม่รื้อฟื้นขึ้นมาแล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแพทย์แผนไทยจะหมดไปอย่างถาวร

แรกเริ่มมีการประชุมแสดงความคิดเห็นในการฟื้นฟูการแพทย์แผนไทย โดยการบูรณาทุกภาคส่วน ร่วมหารือกันจนตกผลึกว่าต้องมีการให้ความรู้เรื่องยาสมุนไพรแต่ละประเภทสรรพคุณ ประโยชน์ วิธีการปลูก จึงมอบหมายให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไทร เป็นผู้ดำเนินการ และการใช้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้ามามีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชน

ปัจจุบันคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก เชื่อมโยงกับหน่วยงานในท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลบางไทร และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางไทร ตลอดจนภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพ องค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น อสม. ผู้สูงอายุ ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ครอบคลุม การรักษา ดูแล ป้องกัน สุขภาวะในชุมชน

บทบาทกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางไทร ด้านการรักษาสุขภาพ

กรณีเจ็บป่วยเบื้องต้น สมาชิกจะเข้ารับบริการที่ รพ.สต.บางไทร ซึ่งเป็นหน่วยบริการที่ดูแลด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยแบบครบวงจร โดยนำเอาสมุนไพรพื้นบ้านเข้ามาเป็นยาหลักในการรักษาผู้ป่วย และมีอัตราการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาผู้ป่วยสูงถึงร้อยละ 97 มากที่สุดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสมาชิกในชุมชน สามารถนำสมุนไพรที่ตนมี เข้ามาให้หน่วยบริการทำเป็นตำรับยา หรือพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร คั้นสู่ชุมชน ให้ใช้สมุนไพรได้ถูกต้อง และถูกโรค รวมถึงการจัดการความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรพื้นบ้านใกล้ตัว เป็นการพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้เป็นการลดปริมาณการใช้ยาแผนปัจจุบัน เน้นการใช้แพทย์แผนไทยเป็นทางหลักในการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยใช้แนวคิด **“เจ็บป่วยคราใด คิดถึงยาไทย ก่อนไปพบแพทย์”** (โดยอสม.เป็นพี่เลี้ยงในการดูแลสุขภาพ เฝ้าระวัง) รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพมารดาและทารก มีการจัดสวัสดิการจ่ายเงินสมาชิกคลอดบุตรรับขวัญ 1,000 บาท การมอบอาหารเสริมไข่ และนม ให้มารดาขณะตั้งครรภ์ การดูแลมารดาและทารกหลังคลอดโดยศาสตร์การแพทย์แผนไทย มีการแจกคู่มือเข้ารับดูแลหลังคลอดฟรี รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ การพัฒนาเด็กเล็ก ทุนการศึกษาเด็ก การป้องกันโรค การสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

นอกจากกิจกรรมด้านสุขภาพและสวัสดิการแล้วยังมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน และการแพทย์แผนไทยมาเป็นแนวทางสำคัญอีกด้วย

การดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายดังกล่าว จะใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการจัดเวที
พูดคุยปรึกษาหารือ รับฟังปัญหา ร่วมกัน หาข้อแก้ไข และร่วมกันจัดทำธรรมนูญตำบล ในด้าน
กิจกรรม การสร้าง การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นโดยการต่อยอด
หรือการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาและความต้องการของ
ชุมชนนวัตกรรมชุมชน เรื่อง การใช้ประโยชน์จาก ต้นจากโดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมในรูปแบบ
ต่างๆ ของกลุ่มสืบสานตำนานจาก “จาก” พันธุ์ไม้มหัศจรรย์ ที่ขึ้นอยู่โดยทั้งสองฝั่งคลอง มีคุณค่าใช้
สอยและสร้างรายได้ในครัวเรือน นำมาประกอบอาหารคาวหวาน อีกทั้งวัสดุเหลือใช้ สามารถนำมา
ประดิษฐ์เป็นงานฝีมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในบาง ซึ่งไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม จากกิ่งกอ เมื่อ
อยู่รวมกัน สร้างความร่มรื่นเขียวขจี เป็นแนวรั้วบ้าน เป็นแนวกำบังลมที่ดี ส่วนที่อยู่ในน้ำยังเป็น
หลบภัยของสัตว์น้ำ การฝังตัวของรากในดิน ช่วยรักษาหน้าดิน ป้องกันไม่ให้ตลิ่งพัง เมื่อลูกจากแก่จัด
สุกหล่นลงน้ำลอยไป ณ ที่แห่งใด ก็จะสร้างดินใหม่ตรงจุดนั้นตามธรรมชาติ ทำให้พื้นที่ในบางมี
อากาศบริสุทธิ์ ซึ่งเหมาะสมกับเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจแบบธรรมชาติ

การพัฒนาดังกล่าวได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจฐานรากของ
ชุมชนบนฐานทรัพยากรโดยใช้เทคโนโลยีสร้างตลาดออนไลน์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือการบริหาร
จัดการร้านค้าชุมชน การเชื่อมโยงการทำงานกับสถาบันการศึกษาและภาคีวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์และสำนักงานกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ(สปสช) สำนักงานกองทุนส่งเสริมระบบ
สุขภาพ (สสส.) ในการยกระดับความรู้ของชุมชนเผยแพร่สู่สาธารณะ รวมทั้งพัฒนาระดับใน
การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อใช้ในการเรียนการสอนของเด็ก และเยาวชน โดยจะได้มีการทำความ
ร่วมมือกับสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ต่อไปในอนาคต

ประสานงานพื้นที่

นางสินีนากู กษิติ

เบอร์โทร 089-8719757

เลขที่ 3/2 หมู่ที่ 2 ตำบลบางไทร อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

15-การท่องเที่ยวโดยชุมชน เครื่องมือสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานราก

ตำบลม่วงกลาง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

สมศักดิ์ เสบสบาย ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลม่วงกลาง เล่าว่า ตำบลม่วงกลาง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ในสมัยก่อนมีชาวบ้านจาก เกาะภูเก็ตอพยพหนีสงครามมาทางเรือมาขึ้นบกที่อำเภอกะเปอร์ ตรงบริเวณที่เป็นตำบลกะเปอร์ในปัจจุบัน แล้วเดินเท้าเพื่อหาที่ทำกินใหม่ ได้เดินมาบริเวณต้นไม้ใหญ่ซึ่งเป็นต้นมะม่วงมีลำต้นกลวง เมื่อเห็นว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสม อดทนสมบรูณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในน้ำจึงได้ตั้งหลักแหล่งขึ้น ภายหลังมีสมัครพรรคพวกมาอยู่เพิ่มมากขึ้น จึงเรียกที่อยู่ใหม่ว่า “บ้านม่วงกลาง” ต่อมาจำนวนผู้มาอาศัยมากขึ้นจนสามารถจัดตั้งเป็นตำบลได้ จึงให้ชื่อตำบลนี้ว่า “ตำบลม่วงกลาง” มาจนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันมีประชากรรวม 5,433 คน นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 70 และศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 30

ตำบลม่วงกลาง อำเภอกะเปอร์ ห่างจากตัวอำเภอกะเปอร์ประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดระนองประมาณ 45 กิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับตำบลเกาะพยาม และตำบลราชกรูด อำเภอเมือง ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบางหิน อำเภอกะเปอร์ และตำบลนาคา อำเภอสušสำราญ ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลกะเปอร์ อำเภอกะเปอร์ และทิศตะวันตก ติดกับเขตชายแดนไทย-พม่า (ทะเลอันดามัน)

ทั้งนี้ ตำบลม่วงกลางเป็นพื้นที่มีลักษณะลาดเอียงจากทิศตะวันออก ไปทางทิศตะวันตกสู่ทะเลอันดามัน และมีสภาพเป็นป่าชายเลน เป็นพื้นที่ราบประมาณร้อยละ 45 เป็นเทือกเขาประมาณร้อยละ 25 และเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด ทิศตะวันตก ติดกับ ทะเลอันดามัน คนในพื้นที่จึงเกิดอาชีพหลักในการทำสวน ทำไร่ ประมง และอาชีพเสริม คือ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์

สำหรับในมิติเศรษฐกิจภาคครัวเรือน “สมศักดิ์” เล่าว่า รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของคนในชุมชนตำบลม่วงกลาง เดือนละประมาณ 10,500 บาท ปีละประมาณ 126,000 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนครัวเรือนละ 6,595 บาทต่อเดือน และเฉลี่ยต่อปีครัวเรือนละ 79,140 บาท หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งในระบบ และนอกระบบเฉลี่ยครัวเรือนละ 3,500 บาท โดยเป็นการกู้ยืมจากสถาบันการเงินตาม

หลักศาสนา ซึ่งมีเงินออมเฉลี่ยต่อครัวเรือน 2,000 บาทต่อเดือน และประมาณ 24,000 ต่อปี ผลผลิตที่สำคัญของท้องถิ่นซึ่งเป็นรายได้กับคนในชุมชน ได้แก่ ประมงพื้นบ้าน การเลี้ยงปูน้ำจืด การผูกปูดำ การเลี้ยงปลาในกระชัง การจับปูดำ (การทำลอบ) การเก็บหอยชักตีน การตกหมึก การจับกุ้งเคย จับหอยตลับ (คล้ายหอยนางรม) และการเลี้ยงหอยนางรม หัตถกรรมการเย็บใบจาก (มุงหลังคา) ซึ่งต้นจากที่มีขึ้นอยู่ทั่วไปตามป่าชายเลน เป็นวัตถุดิบท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชน และภูมิปัญญาการเย็บใบจากที่มีการสืบทอดมา ในปัจจุบันกลายเป็นภูมิปัญญาที่น่าสนใจของชุมชน รวมทั้งชุมชนมุสลิม ที่มีอาชีพในการทำประมงเป็นหลัก เช่น อวนปูน้ำจืด อวนปลาหมึก อวนปูม้า อวนปลาทะเลต่างๆ วิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมแปรรูปอาหารทะเลบ้านม่วงกลวง ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ผลผลิตที่กะปึกของชุมชนที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและร้านค้าต่างๆ เป็นกะปึกที่ได้รับมาตรฐาน และปลอดภัย

ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสู่การอนุรักษ์ สภาองค์กรชุมชนตำบลม่วงกลวง ได้มีการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ภายใต้การบูรณาการให้ครอบคลุมทุกมิติที่มีในตำบล ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบล หรือแผนการแก้ไข ปัญหาของตำบลต่อไปได้ ซึ่งมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่สำคัญ คือ “การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการจัดการทรัพยากรนำไปสู่การกระจายรายได้ เพื่อสร้างความสามัคคีของชุมชนและเป็นมิตรกับผู้มาเยือน” มีการวางพันธกิจ และเป้าหมายที่สำคัญร่วมกันของคนในชุมชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อนำไปสู่ความสามัคคี การแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญของบุคลากรภายในกลุ่ม ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยมีการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งม่วงกลวงมีทรัพยากรทางทะเลที่สมบูรณ์อยู่ใกล้สนามบิน ซึ่งมีศักยภาพทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

จากการทำงานได้ระยะหนึ่งพบว่า จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น มีการจ้างงานและ เยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

จนกระทั่งในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 สภาองค์กรชุมชนตำบลม่วงกลวง จึงได้ตกลงเลือกแผนพัฒนาระดับตำบล ว่าด้วยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน **ร่วมกับภาคี เครือข่ายคลัสเตอร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 3 ตำบลหลัก ประกอบด้วย ตำบลม่วงกลวง ตำบลนาคา และตำบลกำพวน** ซึ่งประกอบด้วยแผนงานสำคัญ ที่ตกถึงคนในชุมชน อย่างบูรณาการทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกษตรอินทรีย์ กล่าวคือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปสู่การเติบโตของเศรษฐกิจชุมชนโดยมีการเชื่อมกับแผนงานการส่งเสริมอาชีพการ

เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชังทำให้คนในชุมชนมีอาชีพที่มีความสอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และยังมีแผนงานการพัฒนาสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการพัฒนาโดยร่วมออกแบบบรรจุภัณฑ์ทำให้มีความน่าสนใจของนักท่องเที่ยว และทำให้ชุมชนมีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนมากขึ้น รวมทั้งการยกระดับรูปแบบการจำหน่ายสินค้าใน

ลักษณะต่างๆ อาทิ การขายสินค้าในระบบออนไลน์ เป็นต้น ที่สำคัญการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบโดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เป็นปัจจุบัน ชุมชนมีองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว Low Carbon การลดใช้พลาสติกในกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการรักษารูปร่างของสังคมเอาไว้ให้คงอยู่ และมีการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตประเพณีต่างๆ ซึ่งอาจมีการพัฒนาเป็นจุดขายที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวในอนาคต

ในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีการพัฒนาทักษะนักสื่อความหมายท้องถิ่น มีการอบรมเสริมสร้างความเข้าใจเทคนิคการสื่อความหมาย ให้สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจในการเป็นนักสื่อความหมายที่ดี การบริการที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดทำป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมายที่เพียงพอ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจัดทำป้ายบอกทางสัญญาณทางทะเลเพื่อความปลอดภัยของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนการจัดการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอต่อการท่องเที่ยว

สิ่งที่น่าสนใจ คือ คนม่วงกลวงจัดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงเศรษฐกิจฐานรากอื่นๆ ของชุมชนอย่างครบวงจรและเอื้อซึ่งกันและกัน โดยมีภาคีพัฒนาเป็นหุ้นส่วนในทุกๆ ระบบ ทำให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพต่างก็ได้รับประโยชน์อย่างพึงพา ทรัพยากรธรรมชาติก็ได้รับการดูแลและที่ขาดไม่ได้ก็คือคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ทิ้งวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของชุมชน

16-การจัดการที่อยู่อาศัยทุกมิติ “ละอูนโมเดล”

ตำบลละอูน อำเภอละอูน จังหวัดระนอง

สภาองค์กรชุมชนตำบลละอูนเหนือ ได้สร้างรูปธรรมขับเคลื่อนการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยทั้งระบบ เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมด้านสุขภาวะของคนในบ้านผ่านฐานข้อมูลชุมชนเดียวกัน

นายสำรอง มากเสม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลละอูนเหนือ เล่าความเป็นมาว่า "ละอูน" มาจากชื่อนายอูน คนแรกที่เข้ามาอยู่ โดยอพยพมาจากภาคอีสาน ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า "ตาลาวอูน" หรือ "ลาวอูน" ซึ่งเป็นคำที่คนทางภาคใต้ใช้เรียกคนอีสานว่า "ลาว" ต่อมา เมื่อเป็นชุมชนก็มีการเรียกชื่อชุมชนว่า "ลาวอูน" และด้วยนิสัยของภาคใต้ชอบใช้คำสรรพนามสั้นๆ จึงกร่อนคำเหลือเพียง "ละอูน" จนมีการแยกตำบลละอูนเป็น 2 ตำบล จึงเรียกว่า ตำบลละอูน ที่อยู่ทางตอนล่างของแม่น้ำว่า "ละอูนใต้" ส่วนที่ตอนเหนือของแม่น้ำเรียกว่า "ละอูนเหนือ"

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา สภาองค์กรชุมชนตำบลละอูนเหนือได้ขับเคลื่อนแผนงานการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชนบท ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากสภาพการอยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ตำบลละอูนเหนือ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่สมบูรณ์ และสุขภาวะภาวะของคนในบ้านค่อนข้างมีปัญหา ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตำบลในภาพรวม จึงได้มี การเสนอเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณภายใต้โครงการบ้านพอเพียงชนบท จำนวน 16 ครัวเรือน งบประมาณ 304,000 บาท

นวัตกรรมฐานข้อมูลชุมชนทุกมิติ เมื่อดำเนินการตามแผนงาน พบว่า รูปแบบการดำเนินการดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการบูรณาการการพัฒนา และแก้ไขปัญหาในทุกมิติทางสังคม ภายใต้ **ฐานข้อมูล** ที่มีการรับรองร่วมกันทั้งในส่วนของสภาองค์กรชุมชน คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น การประชาคมแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอื่นๆ นำมาซึ่งแผนการขับเคลื่อนแบบบูรณาการทั้งอำเภอ **“ละอูนโมเดล”** ในปีงบประมาณ 2563

นายภักดี ศรีศาสนานนท์ นายอำเภอละอุ่น ได้วางแนวทางสำคัญร่วมกับสมาชิกในชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสุขภาวะเรื่องต่างๆของตำบลละอุ่นเหนือ เป็นการเสริมสร้างโอกาสใน การเข้าถึงที่อยู่อาศัย ให้ครอบคลุม พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ตำบลละอุ่นเหนือ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบ ขยายผลสู่ตำบลอื่นๆในพื้นที่อำเภอละอุ่น โดยเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งเชื่อมโยงกับแนวคิดและนโยบายระดับสากล และบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการ เชื่อมโยงกับนโยบายของอำเภอละอุ่น ซึ่งประกอบด้วย 2 แผนงานหลัก คือ

- โครงการบ้านประชารัฐ เพื่อซ่อมแซมบ้านผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้มีรายได้น้อยไม่เพียงพอ งบประมาณปีละ 100,000 บาท โดยใช้ฐานข้อมูลร่วมกับสภาองค์กรชุมชน ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินงาน ขยายผล และบูรณาการร่วมกับกองทุนที่อยู่อาศัยระดับตำบล

- โครงการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานให้แก่หมู่บ้าน งบประมาณปีละ 82,500 บาท ผ่านกลุ่ม อสม. ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้ามาจัดแจ้งกับสภาองค์กรชุมชนตำบลละอุ่นเหนือ มีเป้าหมายสำคัญในการฟื้นฟูคนที่อาศัยในครัวเรือน ภายใต้แนวคิด “วาระของคนในบ้าน” พัฒนาคนในตำบลที่มากกว่าการซ่อมบ้าน

นายไพบุลย์ ภาสะเทมีย์ เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนอำเภอละอุ่น เล่าว่า ภายหลังจากการที่ได้มีข้อตกลงในแนวทางร่วมกันของทุกฝ่ายในระดับอำเภอและตำบล มีการกำหนดทิศทางพัฒนาของตำบล ในระยะเวลาประมาณ 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อบรรเทาปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในตำบล ลดปัญหาความยากจน ด้วยการลดภาระรายจ่ายจากที่อยู่อาศัย ลดความเหลื่อมล้ำจากสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่สมบูรณ์ โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ไม่ทำลายแหล่งทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการทำให้ประชาชนเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐาน การยกระดับบ้านให้มีความมั่นคงปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตของคนในบ้าน โดยคำนึงถึง

กลุ่มคนที่อยู่ในสถานการณ์ที่เปราะบาง ผู้หญิง เด็ก ผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย และผู้สูงอายุ รวมทั้งยกระดับการพัฒนากองทุนที่อยู่อาศัยของตำบลให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม โดยมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการ ของทุกหน่วยงานละทุกภาคส่วนในตำบล

สิ่งที่ได้รับจากการขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ การใช้แนวทางชุมชนสุขภาวะ (Healthy Cities) ผ่านแนวการบริหาร โครงการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานให้แก่หมู่บ้าน ผ่านกลุ่ม อสม. ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้ามาจัดแจ้งกับสภาองค์กรชุมชนตำบลละอุ่นเหนือ มีเป้าหมายสำคัญในการฟื้นฟูคนที่อาศัยในครัวเรือนภายใต้แนวคิด **“วาระของคนในบ้าน”** พัฒนาคนในตำบลที่มากกว่าการซ่อมบ้าน

ทุกภาคส่วนของตำบลละอุ่นเหนือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุน สร้างสรรค์ และปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมและการอยู่อาศัยที่เอื้อต่อพฤติกรรมที่ก่อผลดีต่อสุขภาพ เสริมสร้างความปลอดภัยและสร้างสรรค์**กติกาชุมชน** ที่เหมาะสมต่อการปรับปรุงสภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลให้ดีขึ้น ทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย น้ำและการเกษตรกรรม จะสามารถลดความเสี่ยง ลดโรคร้าย และส่งผลดีในระยะยาวต่อสภาวะของผู้อยู่อาศัยในตำบลทุกคน ดำเนินการให้เป็นตำบลที่น่าอยู่ของชุมชนโดยรวมถึง **คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้สูงอายุ (Inclusive cities)**

ในมิติของการพัฒนานวัตกรรมกองทุนที่อยู่อาศัยระดับตำบล ดำเนินการภายใต้กติกาชุมชนและความเหมาะสมของอาชีพและรายได้ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐร่วมกับนายอำเภอละอุ่น คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ และกองทุนอื่นๆ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง โดยการเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ อาทิ สนับสนุนการจัดการที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณสุขปึก เพื่อแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการในบ้านรวมทั้งการให้บริการภาครัฐที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยขยายความครอบคลุมของสวัสดิการชุมชนด้านการจัดการที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่

การดำเนินงานดังกล่าวไม่เพียงทำให้บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นแกนหลักในการวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังมีบูรณาเข้ากับนโยบายของอำเภอและกับภาคีพัฒนาต่างๆ การใช้ฐานข้อมูลเดียวกันในการทำงานเพื่อทำให้ผู้ด้อยโอกาสมีความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคมอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งการอาญาจักรไทย ปี พ.ศ.2560 อีกด้วย

17-“สวัสดิการชุมชนสร้างวินัยครัวเรือน ลดค่าใช้จ่าย แก้หนี้นอกระบบ”

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลละแม

ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

คุณเหมวดี หลิมวัฒนา ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลละแม เล่าว่า กองทุนฯก่อตั้งเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2552 โดยเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การฝึกให้เด็กนักเรียนในศูนย์เด็กเล็กมีวินัยในการออมเงินเพื่อสวัสดิการและเป็นทุนการศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และคุณครูในศูนย์เด็กเล็กเป็นอย่างดี

หลังจาก รัฐบาลมีนโยบายสวัสดิการชุมชน จึงได้พัฒนาโครงการขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลผ่าน พอช. ซึ่ง ทาง พอช. ก็ได้มีนโยบายผลักดันทุกกองทุนฯขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน/ชุมชน/ตำบล คณะกรรมการกองทุนฯ จึงมีมติให้เชื่อมโยงเครือข่ายผู้สูงอายุและแม่ค้าในเขตเทศบาลเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกมากขึ้น และมีแนวทางที่จะจัดสวัสดิการที่มากกว่าการเกิด แก่ เจ็บ ป่วย และเสียชีวิต

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลละแม จัดสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกโดย ได้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสผู้พิการ ผู้สูงอายุ โดยการนำสิ่งของช่วยเหลือ และสร้างห้องน้ำและทำหลังคาให้กับคนพิการและสนับสนุนเงินช่วยเหลือในการเดินทางกลับถิ่นฐานเดิม

จากมติของกองทุนฯ ที่จะจัดสวัสดิการที่มากกว่าการเกิด แก่ เจ็บ ป่วย และเสียชีวิต คณะกรรมการกองทุนฯลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลเป็นรายครัวเรือน เพื่อสำรวจค่าใช้จ่ายในครัวเรือนประจำวัน เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางที่กองทุนฯจะเข้าไปช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างครบวงจร หลังจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือน พบว่า ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่ต้องจ่ายทุกวัน มี 2

ประเภทหลักๆ คือ ค่าใช้จ่ายประจำวันค่าอาหาร พี่ช้ผักสวนครัว ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ผงซักฟอง/น้ำยาล้างจาน และหนี้นอกระบบที่แม่ค้าในตลาดสด ต้องส่งคืนเป็นรายวัน โดยมีดอกเบี้ยสูง ร้อยละ 20

ทางคณะกรรมการกองทุนฯ เห็นว่าค่าใช้จ่ายทั้ง 2 ประเภท กองทุนฯสามารถช่วยเหลือได้ จึงเริ่มจากการพัฒนาจากเด็กนักเรียนในศูนย์เด็กเล็กและขยายไปทุกโรงเรียนให้มีการปลูกผักสวนครัว ซึ่งทางกองทุนฯช่วยเหลือ

ด้านเงินทุนและรับซื้อจากนักเรียน ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่นักเรียน และสมาชิกได้บริโภคพืชผักสวนครัวที่ปลอดภัยและมีราคาถูกกว่าท้องตลาด จนกระทั่งมีสมาชิกหลายครัวเรือนได้ทำเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เพราะทางกองทุนฯเป็นคนกลางเรื่องเงินทุนและรับซื้อเพื่อจำหน่ายต่อไป

เรื่องนี้นอกกระบบของแม่ค้าในตลาดสด ทางกองทุนฯได้รับการชี้แจงนอกระบบที่มีดอกเบี้ยรายวันและสูงมาก โดยกองทุนฯจะซื้อหนี้ช่วยเหลือแม่ค้ารายละไม่เกิน 15,000 บาท สามารถแบ่งเบาภาระการจ่ายหนี้รายวันดอกเบี้ยสูงของแม่ค้าในตลาดสด และให้แม่ค้าได้มาผ่อนชำระรายเดือนดอกเบี้ยต่ำระยะยาวกับทางกองทุนฯแทน ทำให้แม่ค้าทั้งหมดมาเป็นสมาชิกกองทุนฯและร่วมออมเงินเพื่อสวัสดิการคุณภาพชีวิต

นอกจากนี้ กองทุนฯยังสนับสนุนผู้สูงอายุที่จะประกอบอาชีพ เป็นเงินทุนตั้งต้นในการประกอบอาชีพ ด้วยผู้สูงอายุเป็นสมาชิกกองทุนฯอยู่แล้ว โดยผู้สูงอายุให้หักจากเงินผู้สูงอายุ โดยความสมัครใจเพราะจะมีงานทำและมีรายได้ส่วนตัวเพิ่มขึ้น

สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนฯได้เสนอให้ทางกองทุนฯจัดทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า และน้ำยาปรับผ้านุ่ม เพื่อใช้เองหรือจำหน่ายในราคาถูก เพราะเป็นสิ่งที่ครัวเรือนต้องใช้ ทางคณะกรรมการจึงค้นหาสูตรโดยให้สมาชิกหลายๆคนนำไปใช้และให้ความเห็น ปรับปรุงพัฒนาจนได้สูตรที่สมาชิกยอมรับ เพราะคุณภาพดีเทียบเท่าหรือดีกว่าในท้องตลาด นอกจากนี้ในการผลิตน้ำยาล้างจาน ทาง กองทุนฯจำเป็นต้องใช้มะนาวจำนวนมาก จึงส่งเสริมให้สมาชิกปลูกมะนาวมาขายกับทางกองทุนฯ ซึ่งเป็นรายได้เสริมให้แก่สมาชิกและชาวบ้านที่สนใจ น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า และน้ำยาปรับผ้านุ่ม ที่ทางกองทุนฯผลิตมานั้นช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจากการต้องซื้อสินค้าจำพวกนี้ในท้องตลาดในราคาที่สูงมากกว่าของกองทุนฯถึง 3 เท่า

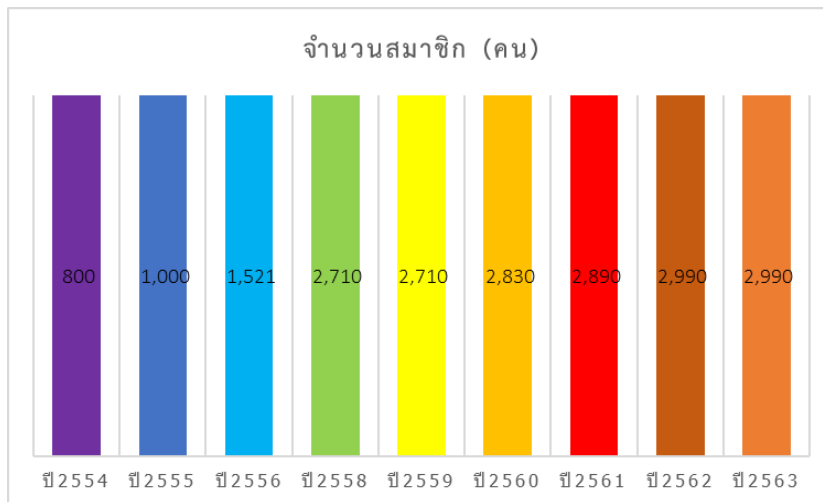

จากยอดขายที่มีมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้กองทุนฯต้องผลิตทุกวัน เพราะคนในชุมชนหันมาใช้กันเพิ่มขึ้น รวมถึงมีการจัดงานบุญ ที่ต้องทำความสะอาดงาน ชาม เครื่องครัวจำนวนมาก ก็มาอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของกองทุนฯ โดยกองทุนฯได้ขยายฐานลูกค้าไปทุกตำบลในเขตอำเภอละแม โดยได้กำไรเพียงเล็กน้อย แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของกองทุนฯ คือ **การช่วยเหลือผู้อื่นนั่นคือกำไรของที่แท้จริง**

การผลิตน้ำยาซักผ้าและน้ำยาล้างจานนั้น ไม่ได้หวังผลในเชิงธุรกิจกำไรมากนัก เพียงแต่ เงินกองทุนฯเล็กน้อยประมาณ 30,000 – 40,000 บาทที่นำมาเป็นทุนประเดิม ยังหมุนเวียนโดยไม่สูญหายและได้ผลประโยชน์คือ บุคคลทั่วไปและสมาชิกกองทุนฯในเขตเทศบาลตำบลละแม ได้ใช้สินค้าราคาถูกเป็นการลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน

ได้ทางหนึ่ง แม้จะเล็กน้อยก็ตาม ก็ถือว่า กองทุนฯ ได้จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกทางหนึ่ง ส่วนผลกำไรนั้น ใช้หลักการ “ขาดทุน คือ กำไร” ตามศาสตร์พระราชา

จากการใช้น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า จำหน่ายบั้ง แจกบั้ง แลกเปลี่ยนบั้ง สมาชิกกองทุนฯ ภายหลังมีผู้ใช้เพิ่มขึ้นประมาณ 80% ของประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลตำบลละแม ถือว่ากองทุนฯ มีความสำเร็จอีกทางหนึ่ง ในการใช้น้ำยาล้างจานหรือน้ำยาซักผ้า เป็นเครื่องมือในการสื่อสารประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้กองทุนฯ ได้จัดทำแผนเสนอผ่านสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลละแม เพื่อเสนอไปยังท้องถิ่นในการขอใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ มาทำเป็นสวนสาธารณะ โดยส่วนหนึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีแผนเสนอต่อท้องถิ่น เพื่อ การจัดการขยะโดยชุมชน ส่วนหนึ่งทำเป็นสวนสมุนไพร เพื่อต้องการให้ผู้สูงอายุร่วมกับสภาเด็กได้มีกิจกรรมในการดูแลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลปรากฏว่า

ท้องถิ่นให้การสนับสนุนทั้งด้านที่ดินและเงินทุน ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงสถานที่ กองทุนฯ กำหนดให้มีแผนงานเรื่องหม้อพื้นบ้าน และการนวดแผนโบราณประคบสมุนไพร ให้เป็นศูนย์รวมแพทย์พื้นบ้านครบวงจร เพื่อต้องการจะฟื้นฟูหม้อพื้นบ้านและเป็นการอนุรักษ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปจากรุ่นสู่รุ่น

ผู้ให้ข้อมูล คุณเหมวดี หลิมวัฒนา

18-จากบ้านพอเพียง สู่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ สภาองค์กรชุมชนตำบล ตะลุโบ๊ะ

ตำบลตะลุโบ๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ตำบลตะลุโบ๊ะ เป็น 1 ใน 12 ตำบล ของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี เดิมชื่อว่า "บึงลูโบ๊ะ" แปลว่า บึงลึก เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ต่ำ มีบึงใหญ่ และมีเรื่องเล่าว่ามีจระเข้เผือก อาศัยอยู่ในบึงนี้ เรียกว่า บึงลูโบ๊ะ เรียกกันมาเรื่อยๆ และเพี้ยนมาเป็นตะลุโบ๊ะจนถึงทุกวันนี้

ตำบลตะลุโบ๊ะ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ประชากร นับถือศาสนาอิสลาม 99.99% และศาสนาพุทธ 0.01 % มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม แม่น้ำปัตตานีไหลผ่านมีพื้นที่ราบต้นเขินติดกับแม่น้ำ สภาพดินเหมาะแก่การทำนา ทำการเกษตร มีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น และมีเพียง 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน มีน้ำท่วมขังโดยเฉพาะหมู่ที่ 1,2,3,7 และประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างและรับราชการ

หลังมีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลตะลุโบ๊ะ ได้มีการเชื่อมโยงการทำงานของกลุ่มองค์กรในตำบลมีการประสานกับภาคีพัฒนาทั้งในและนอกพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลตะลุโบ๊ะ กศน. พัฒนาชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พมจ. และเครือข่ายขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดเพื่อจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและช่วยเหลือครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยในปี 2560 มีการแก้ปัญหาความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย สภาพที่อยู่อาศัยไม่มั่นคงแข็งแรงกับครัวเรือน ที่ประสบภัยพิบัติและที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหาย

นายสมัน สามาะ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตะลุโบ๊ะ ได้เล่าให้ฟังว่า “ในปีก่อนๆ เมื่อเกิดน้ำท่วมในตำบล โดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำตานี จะมี อสม. รพ.สต.ตะลุโบ๊ะ กองทุนสวัสดิการ และสภาองค์กรชุมชน ร่วมกันจัดทำข้าวกล่อง จัดหาน้ำดื่ม และเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นมาแจกจ่ายให้กับคนในตำบล แต่ตัวบ้านที่เสียหาย หรือห้องน้ำที่ใช้การไม่ได้ ยังไม่มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ จึงนำเรื่องนี้มาพิจารณาร่วมกันในที่ประชุมของสภาองค์กรชุมชน” ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนทั้งตำบล พบว่า มีผู้เดือดร้อนไม่น้อยกว่า 625 คน จำนวน 109 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้ง 9 หมู่บ้าน

การดำเนินงานสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านพอเพียงชนบท ที่มุ่งเป้าหมายในการซ่อมแซมและปรับปรุงบ้านให้กับสมาชิก เกิดการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ท้องที่ ฝ่ายปกครองและหน่วยเฉพาะกิจในพื้นที่ รวมถึงประชาชนในตำบลตะลุโบะ โดยมีคณะกรรมการบริหารโครงการบ้านพอเพียง จำนวน 17 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เดือดร้อน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้แทนสภาองค์กรชุมชน และผู้แทน

กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการงานก่อสร้างและการบริหารความยั่งยืน โดยมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนที่อยู่อาศัยตำบลตะลุโบะขึ้น เพื่อการหมุนเวียนทุนและความช่วยเหลือไปยังครอบครัวที่มีความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย

ทั้งนี้การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเน้นการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนตำบลและจังหวัด สอดคล้องกับแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลตะลุโบะ ซึ่งมีเป้าหมายให้ประชาชนในพื้นที่มีความสุขในทุกๆ ด้าน มีครอบครัวที่อบอุ่น อาชีพและรายได้ที่มั่นคง ที่อยู่อาศัยที่ดีและมั่นคง สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ปราศจากสิ่งอบายมุข

นางกอฟเสาะ สาเฮาะ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตะลุโบะ เล่าให้ฟังว่า “การทำงานอาสาของคนในพื้นที่มีมานานแล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานดี อย่างมีสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย มีหลายครอบครัวมาแสดงความจำนงค์ การนัดประชุมทำความเข้าใจและทำข้อตกลงร่วมกันก็พร้อมให้ความร่วมมือ เพราะเขารู้จักเรา รู้จักสภาองค์กรชุมชน เชื่อว่าจะช่วยแก้ปัญหาให้เขาได้ การประสานงานกับ อบต. หรือ รพ.สต.ก็สะดวกเพราะทีมงานในสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทในตำบลอยู่แล้ว สิ่งที่ยาก คือ จะทำอย่างไรให้คนที่เดือดร้อนทุกคนได้รับการช่วยเหลือ ซึ่งต้องมีการประชุมกันหลายครั้ง รับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ และผู้นำในตำบล จนได้คนที่เหมาะสมและจำเป็นเร่งด่วนจริงๆ”

นางดรุณี ยีหมัดเส็น สมาชิกผู้เดือดร้อน หมู่ 4 ได้กล่าวถึงโครงการนี้ว่า “เป็นโครงการที่มีประโยชน์กับชาวบ้านมาก เพราะที่บ้านเองมีปัญหาห้องน้ำที่เก่าและชำรุด แต่ไม่มีเงินพอที่จะสร้างใหม่ประกอบกับในบ้านมีลูก

ที่เป็นคนพิการอีก 1 คน มีสามีทำงานเพียงคนเดียวมีรายได้พอจ่ายไปวันๆ ตอนได้ยินชาวบ้านพูดถึงโครงการนี้ก็ไม่คิดว่าจะได้รับการช่วยเหลือ เพราะเป็นคนยากจน แต่เมื่อแบม้งมาแจ้งว่าบ้านได้รับการพิจารณาจากกรรมการ และมีการมาสำรวจความเป็นอยู่ สำรวจห้องน้ำ ก็ยิ่งดีใจ พร้อมตั้งใจว่าจะทำตามข้อตกลงทุกอย่าง และรู้สึกขอบคุณกรรมการทุกคนที่ทำให้คนจนๆ ได้เข้าถึงการช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐจริงๆ ขอขอบคุณทีมงานที่ทำงานด้วยจิตอาสา”

ด้วยตำบลตะลุโบะ เป็นพื้นที่เมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความเป็นอยู่ของคนในตำบลค่อนข้างมีความแออัดและส่วนใหญ่ประชาชนจะมีอาชีพรับจ้าง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย พบว่ามีผู้เดือดร้อน จำนวน 109 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้ง 9 หมู่บ้าน แม้ในปี 2560 มีการดำเนินงานปรับปรุงและซ่อมแซม

บ้านไปแล้ว จำนวน 36 ครอบครั้ว แต่ผู้เดือดร้อนยังคงมีอีกจำนวนมาก จึงมีการกำหนดข้อตกลงในการ จัดตั้ง “กองทุนที่อยู่อาศัยตำบลตะลุโบะ” ขึ้น จากสมาชิกเริ่มต้น 36 คน ปัจจุบันสมาชิก 49 คน มีเงินกองทุนถึงปัจจุบัน 22,300 บาท นอกจากนี้ สมาชิกยังมีการออมทรัพย์ร่วมกันเพื่อนำเงินมาเป็นทุนในการกั๊ยืมพัฒนาด้านอาชีพ โดยแต่ละคนสามารถออมทรัพย์ด้วยจำนวนเงิน 100 บาท/เดือน มีเงินออมทรัพย์ ณ ปัจจุบัน 43,200 บาท ซึ่งได้มีการสนับสนุนให้กับสมาชิกเพื่อประกอบอาชีพ จำนวน 2 คน ในวงเงินคนละ 10,000 บาท

นางสาวนุริยะ ลือบานะ ผู้เดือดร้อนและสมาชิกกองทุนที่อยู่อาศัยตำบลตะลุโบะ ได้กล่าวถึงการทำงานของกลุ่มว่า “การมีกองทุนเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนที่ไม่มีเงินเยอะๆ สามารถซ่อมแซมบ้าน และยัง能够帮助เพื่อนบ้านคนอื่นที่ยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินก่อนในการซ่อมหรือขยายบ้าน การจ่ายเงินเป็นทุนหมุนเวียนเดือนละ 200-300 บาท ถือว่าไม่มากเกินไป และกลุ่มยังสนับสนุนให้แม่บ้านที่ว่างงาน อยู่บ้านเฉยๆ มีอาชีพเสริม เช่น ตัวเองก็ได้รับการสนับสนุนเงินยืมเพื่อทำขนมขาย เป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวและลดค่าขนมของลูกๆ ได้อีกทางหนึ่ง”

นอกจากการร่วมมือของสมาชิกโครงการบ้านพอเพียงแล้ว สภาองค์กรชุมชนตำบลตะลุโบะยังได้รับความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบล ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และกำนันในการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ ว่าด้วยการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยและยากลำบากร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันยังได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน(พช.) และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ในการสนับสนุนส่งเสริมในด้านฝึกอาชีพต่างๆ เช่น การทำผ้าชี กระจเป่าจากผ้า ให้กับสมาชิกและประชาชนที่สนใจ รวมถึงได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในการสนับสนุนกิจกรรมฟื้นฟูการเล่นปจศีละ ให้กับกลุ่มเยาวชนจำนวน 50 คน ซึ่งเป็นลูกหลานของสมาชิกโครงการ

นายสมัน สาเมาะ ได้กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “การทำงานของสภาองค์กรชุมชนและทีมงานทุกคน ต่างมีเป้าหมายเพื่อให้คนในตะลุโบะมีความสุขในทุกๆ ด้าน หลังจากนั้นก็มีแนวทางที่จะประสานภาคีอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สสส. สภาวัฒนธรรมและประชาสังคมอื่น โดยเน้นให้แผนยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านได้ขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และในปี 2562 นี้

สภาองค์กรชุมชนจะร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลในการขยายฐานการพัฒนาเยาวชนที่ต่อเนื่องมากขึ้น แต่อีก 2-3 ปีข้างหน้า จะขยับงานไปยังกลุ่มประชาชนทั่วไป เน้นด้านการพัฒนาอาชีพพัฒนารายได้ ซึ่งทีมงานเชื่อมั่นว่าสามารถดำเนินการได้จริง โดยจะประสานผ่านกลไกความร่วมมือทั้งกำนัน ผู้ใหญ่และ อบต.”

ประสานงานพื้นที่

นายสมัน สาเมะ

โทรศัพท์ 088 - 3927353

19-“ล่องเรือดูดาวชมอ่าวปัตตานี สัมผัสวิถีคนบางปู” สภากองคกรชุมชนเทศบาล ตำบลบางปู

ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

บางปูเป็นชุมชนมุสลิมริม “อ่าวปัตตานี” ที่มีความเป็นมาเก่าแก่นับร้อยปี ชื่อชุมชนบางปูมีที่มาจากความเป็นแหล่งปู หรือบ้าน (ของ) ปู เนื่องจาก (ในอดีต) ในลแวกนี้มีปูดำอยู่เป็นจำนวนมาก เดิมชาวบ้านบางปูจะประกอบอาชีพทำประมงพื้นบ้านประมาณ 70-80 % ตามด้วยการเลี้ยงเปิดและประกอบอาชีพอื่นๆ ก่อนที่มาในวันนี้ชาวบ้านบางปูส่วนใหญ่จะหันมาประกอบอาชีพขายสินค้ามือสองเป็นหลัก แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางส่วนยังคงเหนียวแน่นกับการทำประมงพื้นบ้าน เลี้ยงปลาในกระชัง เลี้ยงปูดำตามสภาพธรรมชาติ และออกเรือหากุ้งหอยปูปลา

นายฮาบิบ เพชรเบ็ญญาฮับ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางปู กล่าวว่า “อ่าวปัตตานี มีลักษณะเป็นอ่าวโค้งรูปวงรี ปากอ่าวเปิดออกเชื่อมกับอ่าวไทย มี “แหลมตาชี” หรือ “แหลมโพธิ์” ที่เกิดจากสัณทรายทับถมกันเป็นแนวยาวยื่นขนานกับแนวแผ่นดินใหญ่ไปในทะเล แบ่งพื้นที่อ่าวไทยกับอ่าวปัตตานีออกจากกัน แต่ในพื้นที่ทะเลในบริเวณกันอ่าวปัตตานีวันนี้ยังมี “ป่าชายเลนยะหริ่ง” อันอุดมสมบูรณ์” เกือบหมื่นไร่ ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดในเมืองไทย ซึ่งวันนี้มีทั้งป่าชายเลนที่เป็นผืนป่าเก่าหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ป่าโบราณ” ที่เต็มไปด้วยป่าโกงกางหนาทึบ ต้นสูงใหญ่ โกงกางหลายๆต้นสูงเกินกว่า 10 เมตรขึ้นไป และป่าชายเลนที่กำลังเกิดใหม่อันเกิดจากธรรมชาติสรรค์สร้างและเกิดจากการปลูกป่าเพิ่มเติม

จากวิกฤติป่าชายเลนยะหริ่ง สู่อารมณ์ท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการที่ป่าชายเลนยะหริ่ง ประกอบไปด้วยพืชพันธุ์ไม้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มถั่วขาว-ถั่วดำ กลุ่มไม้ตะบูนดำ กลุ่มไม้ตาตุ่มทะเล โกงกาง ผาดดอกขาว เหงือกปลาหมอดอกขาว ชลูด แสมขาว โพธิ์ทะเล ประทล ผักเบี้ยทะเล จาก ลำพู ลำแพน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีป่าชายเลนยะหริ่งที่อุดมสมบูรณ์ก็เสื่อมโทรม จากการสัมปทานตัดป่าโกงกางมาเผาถ่าน และชาวบ้านบางส่วนมุ่งใช้ทรัพยากรกันแบบไม่ใส่ใจในการอนุรักษ์ ไม่

คำนึงถึงอนาคต และเกิดพายุใหญ่พัดถล่มพื้นที่อ่าวปัตตานีอย่างหนัก เนื่องจากไม่มีป่าชายเลนเป็นเกาะกำบังคอยรับพายุที่พัดถล่มถาโถม “จากเหตุการณ์ดังกล่าว เป็นการจุดประกายสำคัญในการร่วมกันอนุรักษ์ผืนป่าชายเลนยะหริ่งของชาวชุมชน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลบางปูร่วมกับกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบางปูทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อ่าวปัตตานีขึ้น เพื่อให้ชาวชุมชนได้รู้สึกหวงแหน รู้คุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ของตน และยังสร้างรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวอันเป็นผลที่เห็นได้ว่าเป็นรูปธรรมชัดเจน” นายฮาบีบ เพชรเบ็ญวาฮับ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลบางปู

สภาองค์กรชุมชน สู่การทำท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งของยุทธศาสตร์การส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหนึ่งใน 5 ยุทธศาสตร์ที่จัดทำโดยสภาองค์กรชุมชน โดยกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบางปู เป็นหนึ่งในองค์กรที่จัดแจ้งจัดตั้ง และมีการขับเคลื่อนงานที่ต้องเป็นรูปธรรมของชุมชน โดยเน้นเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องเป็นสำคัญ

ทั้งนี้กลุ่ม “การท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวบางปู” มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอยู่ที่ “บ้านบาลาดูอ” ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี เป็นการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับสากล ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยความร่วมมือกับภาคีต่างๆในพื้นที่เช่น ให้บริการการฝึกอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนให้สามารถประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจและผลักดันนโยบายการท่องเที่ยวให้รับใช้ชุมชน และเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยและภูมิภาค

ในการดำเนินงานทางชุมชนได้จัดสร้างประติมากรรมปูดำไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปเป็นที่ระลึกกัน ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวของกลุ่มมีทั้ง การล่องเรือชมป่าชายเลนผืนใหญ่ นั่งเรือลอดอุโมงค์โกงกาง ชมนกหลากหลายชนิดจำนวนมาก สัมผัสวิถีชาวประมงพื้นบ้าน ตกปลาในอ่าวปัตตานี กินอาหารพื้นบ้านรสเด็ด นอนโฮมสเตย์ ล่องเรือชมหิ่งห้อย (ในช่วงเดือน พ.ค.-ก.ย.) ซึ่งที่นี่ได้ชื่อว่ามีหิ่งห้อยยามราตรีอยู่เป็นจำนวนมากนับหมื่นๆ ตัว นอกจากนี้ในช่วงหน้าแล้ง (สำหรับผู้มาโฮมสเตย์) มีกิจกรรม “ล่องเรือดูดาว ชมอ่าวปัตตานี เป็นอีกหนึ่งไฮไลท์สำคัญ ถือว่าคุ้มสุดๆ หากใครได้มีโอกาสมาเยือนที่นี่

นายเจสโตปา เจมะ รองประธานสภาฯ กล่าวว่า “จาก การจัดกิจกรรมล่องเรือชมป่าชายเลนและลวดอุโมงค์โกงกาง ที่สามารถ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเป็นที่ยู้จกัสำหรับนักท่องเที่ยว ยังมี อุปสรรคที่จะต้องแก้ไข คือ บุคลากรไม่มีเวลาในการบริการนักท่องเที่ยว ขณะมุลฝอยมีจำนวนมากกระทบต่อมลภาวะ ในช่วงหน้าฝนและน้ำลต ไม่สามารถบริการนำเที่ยวได้ และที่สำคัญพื้นที่ป่าชายเลนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถสร้างอาคาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ แต่สิ่งที่ค้นพบ คือ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้สามารถเป็นที่ยู้จกัแก่นักท่องเที่ยวทั้ง ในและต่างประเทศ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและยังสามารถเปิดโลกทัศน์แก่คณะกรรมการไปศึกษาดูงานใน ชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อมาพัฒนาและบริหารจัดการให้ดีขึ้น ที่สำคัญได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุ่ไพรใน ป่าชายเลน เช่น ต้นขลุ้ นำใบมาต้ม ต้มแทนน้ำ รักษาโรคผิวหนัง ลดไขมัน ลดความอ้วน ความรู้เรื่องวิถีชีวิตหึ่งห้อย ระบบนิเวศนในป่าชายเลน”

การจัดกิจกรรมล่องเรือชมป่าชายเลนและลวดอุโมงค์โกงกาง เป็นการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปัตตานี เครือข่ายชุมชนท่องเที่ยว 10 ตำบล เทศบาลตำบลบางปู วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พัฒนาการอำเภอยะหริ่ง วิทยาลัยชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยว และมีแผนงานในอนาคต ที่จะเปิดตลาดนัดริมทะเลและเปิดร้านอาหารที่ศูนย์ชุมชนท่องเที่ยวบางปู สร้างห้องประชุมขนาดมาตรฐานสากล ปรับปรุงทางเดินเข้าสู่ศูนย์เป็นคอนกรีต เพื่อพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่และน่าเที่ยว รวมถึงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ที่ ปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้รองรับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยว โดยยึดความพึงพอใจของผู้มาเยี่ยม เยียนเป็นหลัก ดังกล่าวแล้ว ตำบลบางปูวันนี้มีจุดยืนที่แน่วแน่ มีธรรมชาติที่สวยงาม มีประกายของดวงตาที่มุ่งมั่น ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

การขับเคลื่อนงานในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนนำเอาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม นำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน จากการทำนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเรือนำเที่ยว และกลุ่ม อาชีพต่างๆ ในชุมชนนำเอาสินค้าชุมชนขายให้กับนักท่องเที่ยว เช่น อาหารทะเล เป็นต้น

ประสานงานพื้นที่

นายฮาบิบ เพชรเบ็ญวาฮับ

โทรศัพท์ 081-9905020

20-“กินผักปลอดสาร ปลูกสมุนไพรเป็นยา พัฒนาสุขภาพ-เศรษฐกิจชุมชน”

สภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์

ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

มีการเล่าต่อกันมาว่าของชาวบ้านโคกโพธิ์และพื้นที่ใกล้เคียง ในปี พ.ศ.2472 เกิดสุริยุปราคาที่โคกโพธิ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้เสด็จมาทอดพระเนตร ณ ที่ศาลาใกล้กับต้นโพธิ์ใหญ่ ทรงเห็นว่าด้านหลังสถานีรถไฟโคกโพธิ์เหมาะสม ที่จะสร้างพลับพลาที่ประทับ และที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่ เพราะเป็นป่ารก ไม่มีบ้านเรือนผู้คนอาศัยและพื้นที่เป็นเนินสูง เมื่อเสด็จกลับ ทางอำเภอก็มีได้รื้อถอนพลับพลาที่ประทับ และเห็นว่าตรงที่สร้างพลับพลาเป็นที่มีเนินสูงบริเวณกว้างขวาง และมีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่บริเวณนั้นด้วย ทางอำเภอจึงได้เรียกสถานที่แห่งนี้ว่า โคกโพธิ์ เมื่อยกฐานะเป็นตำบลจึงตั้งชื่อตำบลว่า "ตำบลโคกโพธิ์" จากคำบอกเล่าเดิม พลับพลาที่ประทับ คือ อาคารที่ตั้งอยู่หน้าว่าการไปรษณีย์โคกโพธิ์ และต้นโพธิ์ใหญ่ก็ยังอยู่ที่หน้าสถานีรถไฟในปัจจุบัน

ตำบลโคกโพธิ์ อยู่ในเขตพื้นที่ปกครองของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี วิถีชีวิตเป็นสังคม 2 วัฒนธรรม คือพุทธและมุสลิม มีประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น เทศกาลชักพระของชาวพุทธที่ยาวนานกว่า 50 ปี เทศกาลวันอาซูรอ งานเมาลิด และประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว สภาพพื้นที่ของตำบลส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา อากาศชุ่มชื้นตลอดปี โดยประชาชนประกอบอาชีพกรีดยางพารา ทำนา ทำสวนผลไม้ และปลูกผัก

ประชาชนในตำบลโคกโพธิ์ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร มีโรคภัยไข้เจ็บบ่อยครั้ง และอยู่ห่างจากสถานบริการพยาบาลพอสมควร มีเวลาว่างบ่ายหลังจากทำการกรีดยางเสร็จ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักในการรักษาสุขภาพโดยส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัยไร้สารเคมีพร้อมให้ดูแลสุขภาพตนเอง ด้วยการกินผักเป็นยา ใช้สมุนไพรปรุงอาหาร โดยให้ประชาชนปลูกผักสีเขียวกินเอง ปลูกสมุนไพรใช้เองประกอบอาหารเอง หลีกเลี่ยงการซื้อแกงถุง พร้อมทั้งมีการอบรมการทำปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพจากวัสดุในชุมชน จากพัฒนาชุมชนและกศน. ทำให้คนในชุมชนเริ่มหันมาใส่ใจและดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้น

ต่อมาในปี 2559 สภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์ ได้จัดให้มีกระบวนการโดยนายอารง สตาปอ ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์ เล่าว่าการจัดทำแผนพัฒนาของตำบลนั้นได้รับความร่วมมือของหน่วยงานในการรวมทั้งเจ้าหน้าที่ รพ.สต. รองนายกและนายก อบต. ครูโรงเรียน เจ้าหน้าที่เกษตร และแกนนำตำบลจากทุกหมู่บ้าน โดยในแผนงานสำคัญที่มีการดำเนินงานคือ เรื่องการส่งเสริมสุขภาพและการเสริมสร้างรายได้ของคนในตำบล เพราะสถานการณ์ในพื้นที่ชาวสวนยาง มีรายได้น้อยมาก ซึ่งไม่เพียงพอกับการกินอยู่ของครอบครัว ต้องหารายได้และอาชีพเสริม ทำให้ในเวทีมีการแลกเปลี่ยนการทำงาน ซึ่งทาง รพ.สต. ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ

ปัญหาสุขภาพของคนในตำบลที่มีปัญหามากขึ้น ทั้งความดัน เบาหวาน มะเร็ง และการเจ็บป่วยเล็กน้อยๆ เช่น การปวดเมื่อย ปวดกล้ามเนื้อ ปวดท้อง ปวดหัว

สภาองค์กรชุมชนจึงเอาข้อมูลส่วนนี้มาประกอบกับแผนพัฒนาตำบล ในเรื่องส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร โดยมีมติร่วมกันในการดำเนินงาน เลือกสมุนไพร 4 ชนิดมาปลูก คือ ว่านชักมดลูก ขิง ไพล และขมิ้น ด้วยสมุนไพรทั้ง 4 ชนิดสามารถกินได้ในบ้าน และขายได้ในตลาดทั่วไป ทั้งยังนำไปแปรรูปได้อีกด้วย กระทั่งในปี 2562 สภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นตำบลรูปธรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การพึ่งพาตนเอง สามารถที่จะต่อยอดโครงการเดิมโดยการสร้างความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพแกนนำเวทีจัดทำแผนร่วมกับภาคีเครือข่ายในตำบลได้ เพื่อให้หน่วยงานรัฐมีส่วนร่วมในการดำเนินของประชาชนในตำบลและเพื่อให้ประชาชนมีศักยภาพในการพัฒนาตำบลอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภายใต้แผนพัฒนาตำบลของสภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยสภาองค์กรชุมชนได้จัดตั้งคณะทำงาน 1 ชุด เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของกลุ่มผู้สนใจที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร 5 ครัวเรือน บนพื้นที่รวม 5 ไร่ ผู้ปลูกสมุนไพรและผักสีเขียว มีผู้ประสานงานกลุ่มละ 1 คน รวม 5 กลุ่ม มีทีมจากโรงพยาบาลโคกโพธิ์ให้คำปรึกษา

หมู่บ้าน	เนื้อที่/ไร่	ผลผลิต/ปี	ประเภท	รายได้/ปี	ผู้รับผิดชอบ
หมู่ 2 บ้านเคียน	1	200 กก.	ขมิ้น ขิงและผักขี้ มะเขือ มะนาว	9,200	นางนิตยา สยามพันธ์
หมู่ 8 บ้านสามยอด	1	150 กก.	ว่านชักมดลูกและผักกาด ตะไคร้	9,500	นายอารง สตาปอ
หมู่ 9 บ้านนิคม	1	170 กก.	ขมิ้น ไพลและถั่วฝักยาว พริก	12,200	นส.ยุพาพร หวังขาว
หมู่ 10 บ้านท่าคลอง	1	150 กก.	ขิง ว่านชักมดลูกและ ผักคะน้า	12,200	นายอาทิตย์ พัดดาห์
หมู่ 12 บ้านพรุ	1	100 กก.	ขิง ว่านชักมดลูกและถั่วลิสง	11,000	นางศิริพร เจริญสุข
รวม	5	500 กก.	4 ชนิด	53,900	

นายประจักษ์ มณีศรี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 บ้านตะเฒ่าและผู้ถ่ายทอดความรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลโคกโพธิ์ กล่าวถึงการทำงานว่า แต่ละกลุ่มจะมีคนที่มีประสบการณ์การปลูกสมุนไพรมาก่อนอย่างน้อย 1 คน จะเป็นคนประสานงานและคอยให้คำแนะนำสมาชิกในกลุ่ม โดยก่อนลงมือทำงานจริง ได้มีการแนะนำการเตรียมดิน การเลือกพันธุ์ การดูแล และการบำรุงรักษาให้กับสมาชิกทุกคน โดยมีปฏิทินการปลูกคือ ช่วงมีนาคม เตรียมสถานที่ไถ

หน้าดิน ลงปูนขาวทิ้งไว้ 1 เดือน ระหว่างนี้สมาชิกเตรียมพันธุ์ขิง ไพล ขมิ้น ว่านชั้กมดลูก เริ่มปลูกในเดือนเมษายน ระหว่างนี้จนถึงเดือนตุลาคม ให้มีการใส่ปุ๋ยหมัก ถอนหญ้า พรุนดิน และเริ่มเก็บเกี่ยวสมุนไพรได้ในช่วง พฤศจิกายน ใช้เวลาตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยวประมาณ 8 เดือน จะทำให้แต่ละกลุ่มมีรายได้ประมาณ 9,000 – 12,000 บาทต่อรอบการปลูก หรือประมาณ 53,900 บาทต่อปี

ในระยะเวลาการปลูกสมุนไพร เกิดปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงผันแปรมาก เนื่องจากช่วงการปลูกต้องเป็นช่วงแล้ง เมื่อฝนตกและน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ ด้วยประสบการณ์ที่เคยเจอกับปัญหา ลักษณะนี้ ทำให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันคลี่คลายทั้งการขุดคูระบายน้ำ การใช้เครื่องสูบน้ำออกจากร่องแปลง รวมถึงการใส่ใจดูแลอย่างต่อเนื่องทำให้สมุนไพรเติบโตและเป็นไปตามแผนที่วางไว้

สมุนไพรทั้ง 4 ชนิดไม่ว่าจะเป็น ว่านชั้กมดลูก ขมิ้น ไพลและขิง ในชุมชนมีรับทราบถึงคุณประโยชน์ แต่การปลูกและการนำมาใช้อย่างจริงจัง อาจจะมีไม่มากนัก นอกจากกลุ่มหมอพื้นบ้านที่มีการนำมาใช้ในการรักษาผู้ป่วยที่ไปรับการรักษา สภากงศ์กรชุมชนและชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ได้จัดประชุมร่วมกับโรงพยาบาลโคกโพธิ์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (บ้านสามยอด) เพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือ โดยหน่วยงานทั้ง 2 หน่วยให้การสนับสนุนการปลูกสมุนไพร โดยมีแผนที่จะรับซื้อผลผลิตเพื่อนำไปเป็นส่วนประกอบในการรักษาแพทย์ทางเลือกของสถานพยาบาลในเขตอำเภอโคกโพธิ์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(บ้านสามยอด) ยังได้จัดอบรมการทำลูกประคบใช้ในครัวเรือนให้กับสมาชิกกลุ่มทั้ง 50 คน เพื่อการนำสมุนไพรมาใช้ในการดูแลสุขภาพ

นางสุรีนา วงศ์หมัดทอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(บ้านสามยอด) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาให้กับทีมสภากงศ์กรชุมชนได้กล่าวถึงการดำเนินงานว่า ชุมชนยังมีปัญหาประชาชนชอบซื้อยาชุดมากินเมื่อมีการเจ็บป่วย ไม่ค่อยชอบไปโรงพยาบาล ทาง รพ.สต. จึงมีการสนับสนุนการดูแลสุขภาพโดยการใช้ยาสมุนไพร อย่างว่านชั้กมดลูก มีประโยชน์กับผู้หญิงมาก มีความปลอดภัยมากกว่า กวาวเครือขาว และยังช่วยให้ทำให้กล้ามเนื้อกระชับขึ้น และช่วยแก้อารมณ์แปรปรวนต่าง ๆ ของสตรี เช่น อารมณ์ฉุนเฉียว จิตใจห่อเหี่ยว โกรธง่าย อ่อนไหวง่าย ให้หายไป สำหรับผู้ชายที่เป็นโรคไตเสื่อมก็สามารถกินว่านชั้กมดลูกเพื่อช่วยรักษาโรคไตเสื่อมได้ ขมิ้นชาวบ้านมีการใช้ในการรักษาสุขภาพและเป็นอาหารอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ขมิ้นมีประโยชน์ในเรื่องช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยบรรเทาอาการของโรคเบาหวาน มีส่วนช่วยรักษาโรคความดันโลหิตสูง ช่วยลดอาการของโรคเกาต์ ช่วยขับน้ำนมของมารดาหลังคลอดบุตร และยังมีการนำมาทำส่วนประกอบของลูกประคบ

ส่วนไพลมีสรรพคุณทั้ง 5 คือ ดอก ช่วยขับโลหิตและกระจายเลือดเสีย กระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน ช่วยแก้ธาตุพิการ ช่วยแก้อุจจาระพิการ ใบ ช่วยแก้ไข้ แก้เมื่อย แก้อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดตามร่างกาย แก้อาการครั่นเนื้อครั่นตัว ราก ช่วยแก้เลือดกำเดาไหล หัวหรือเหง้า ช่วยแก้อาเจียน อาการอาเจียนเป็นโลหิต แก้อาการปวดฟัน ช่วยขับโลหิต ช่วยลดอาการอักเสบ สูดท้าย คือ ขิง จัดว่าเป็นยาอายุวัฒนะชั้นยอด มีสารต่อต้าน

อนุมูลอิสระเป็นจำนวนมาก ช่วยชะลอความแก่และชะลอการเกิดริ้วรอย มีส่วนช่วยในการป้องกันต่อต้านการเกิดโรคมะเร็ง ช่วยลดความอ้วน ลดระดับไขมัน คอเลสเตอรอล การปลูกไว้ในครัวเรือน และการรู้จักนำมาประกอบใช้เป็นยา ถือว่าเป็นสมุนไพรมีคุณประโยชน์อย่างมาก ทาง รพ.สต.จึงมีการจัดอบรมให้กับ อสม.และทีมสภาองค์กรชุมชนได้ทราบเรื่องนี้และตระหนักในการปลูกและใช้แทนยาชุด ยาปฏิชีวนะให้เพิ่มขึ้นในทุกหมู่บ้าน

ทั้งนี้จากการดำเนินงานส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ตำบลโคกโพธิ์สามารถลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลง เป็นการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนดิน ประชาชนสามารถบริโภคพืชผักที่ปลอดสารเคมี ทำให้อัตราการป่วยไข้และเสียชีวิตของประชาชนในตำบลลดจำนวนลง และประชาชนมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น และทางสภาองค์กรชุมชนตำบลโคกโพธิ์ มีแผนงานที่จะดำเนินการต่อที่นอกจากส่งเสริมการปลูกแล้ว ยังมีแผนการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นลูกประคบสมุนไพรแบบสด และแบบแห้งเพื่อสร้างรายได้เพิ่มให้กับสมาชิกสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ต่ออีกทางหนึ่ง เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ชีวิตสดใสครอบครัวมีความสุข

ประสานงานพื้นที่

นายอารง สตาปอ

โทรศัพท์ 087-2884418

21-ท่องเที่ยวเชิงวิถีที่ป้อมัง

ตำบลป้อมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ตำบลป้อมัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอรามันทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ระยะทาง 14 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดยะลา ระยะทาง 24 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 32.45 ตารางกิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 20,281.25 ไร่ คำว่า “ป้อมัง” หรือ “บูแม” เป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีลำต้นขนาดใหญ่ ใบสีเขียว มีดอกเป็นแฉกๆ ออกตามฤดูกาล มีรสฝาด สามารถรับประทานได้

สภาพพื้นที่ตำบลป้อมังส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน สภาพเป็นภูเขา และที่ราบสูง ตามเทือกเขากาลอและป่าสงวน มีความสมบูรณ์ ตามธรรมชาติ มีการจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก 4 – 01) นอกจากนั้นยังมีน้ำตกแม่น้ำ ลำธาร อยู่ในหมู่ 1 2 3 4 และหมู่ที่ 6 ที่ราบมีประมาณ 40 % ของตำบลอยู่ในหมู่ที่ 1 3 และ 4 ที่ราบลุ่มอยู่ในหมู่ 2 4 และ 5 การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนมากจะใช้ปลูกสวน เช่น ยางพารา ไม้ผล และทำนา

สภาพภูมิอากาศอยู่ในลักษณะภูมิประเทศแบบร้อนชื้น มีฝนตกปริมาณมากในช่วง เดือนธันวาคม และปริมาณฝนตกต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนธันวาคม และฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม

ประชากรจำนวนทั้งหมด 5,244 คน เป็นชาย 2,588 คน เป็นหญิง 2,656 คน 1,063 ครัวเรือน จากจำนวนประชากรปัจจุบันของตำบลป้อมมัง การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่มีลักษณะแบบสังคมชนบททั่วไป จะมีการกระจุกตัวอยู่เป็นกลุ่มบ้าน และบางส่วนกระจายไปตามที่พื้นที่เกษตรกรรม นับถือศาสนาอิสลาม 100% โดยมีศาสนสถานคือ มัสยิดเป็นศูนย์กลาง วัฒนธรรมประเพณีมีเอกลักษณ์เฉพาะด้านศาสนาอิสลาม พุดภาษามลายู บริเวณที่มีประชากรอยู่หนาแน่นที่สุด คือ ชุมชนบ้านป้อมมัง

ข้อมูลการวิเคราะห์ศักยภาพของตำบล

มีทรัพยากรโดดเด่นเรื่องการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ คือ น้ำตกตะวันรัศมี น้ำตกฉัตรมงคล น้ำตกเปาะแอรอ น้ำตกตะวันทองแสง บึงบุเกะตีอูบ ศาสนสถาน ประเพณีและวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การแพทย์แผนไทย (หมอกระดุก)

ในตำบลป้อมมังมีพื้นที่ทางการเกษตร 12,200 ไร่ เป็นแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตร ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ และพืชไร่ต่าง ๆ จำนวนมาก มีแหล่งน้ำทางธรรมชาติ มีโครงการชลประทานรวม 11 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งต้นทุนทางธรรมชาติที่สำคัญ ตำบลป้อมมังมีกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนต่าง ๆ เพื่อบริการทางการเงินและสวัสดิการแก่สมาชิก ทั้งนี้ตำบลป้อมมังยังมีผู้นำและกลุ่มฯ ที่เข้มแข็ง และการให้ความร่วมมือของคนในชุมชน

ปัจจุบันตำบลป้อมมังมีหน่วยงานต่างๆ มีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจ มีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

ปัญหาที่มีผลกระทบต่อตำบลและการท่องเที่ยว ชุมชนป้อมมัง ได้แก่ ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสภาพอากาศ ผลกระทบทางสภาพเศรษฐกิจและการเมือง โรคระบาดที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และการดำเนินชีวิต ซึ่งปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาที่ยากต่อการควบคุมได้

จากการวิเคราะห์ศักยภาพตำบลพบว่ามีความศักยภาพทางการท่องเที่ยวบนฐานของวิถีชีวิตและธรรมชาติ โดยเชื่อมโยงการเกษตร เช่น ท่องเที่ยวสวน นา ไร่ ต่างๆ กิจกรรมเชิงชุมชนนักท่องเที่ยวแข่งขันกินทุเรียน กิจกรรมปลูกป่า เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน กิจกรรมเดินวิ่งที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ

ชุมชน รวมถึงการนำสินค้าแปรรูปมาจำหน่ายร่วมกันกับการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเกิดเครือข่ายในการประกอบกิจการที่เชื่อมโยงกัน ทั้งด้านการเกษตร การแปรรูป และการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีคนในชุมชนร่วมมือกัน เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและกระจายรายได้ในชุมชนร่วมกัน

จากการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และกระจายข่าวสาร ช่องทางสื่อออนไลน์และออฟไลน์ มีการผสมผสาน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความเป็นพื้นที่ถิ่น ใช้ในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนป้อมัง ทำให้เกิดความดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอกมาท่องเที่ยวในตำบลป้อมัง อีกทั้งยังเกิดการตลาดหมุนเวียนภายในชุมชนที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว การแปรรูป ของกิน ของใช้ ของฝาก ของที่ระลึก ทำให้มีผู้ประกอบการในชุมชนเพิ่มขึ้น และการเพิ่มรายได้แก่คนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และทางชุมชนป้อมังเกิดการมีส่วนร่วมกันมากขึ้น เช่น การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เป็นการกระตุ้นการเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกัน เกิดเครือข่ายชุมชน ได้แก่กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ และกลุ่มเกษตร พืช ผลไม้ ฯลฯ

ในระยะยาว ทางชุมชนป้อมังมีการวางแผนและทำกิจกรรม เช่น การเพิ่มนักท่องเที่ยวในชุมชน การปลูกฝังวัฒนธรรมและประเพณีให้แก่ชุมชน ทำให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ส่งต่อรุ่นสู่รุ่นในระยะยาว ชาวบ้าน เยาวชน และนักท่องเที่ยว ได้รู้จักวัฒนธรรมพื้นถิ่นป้อมัง และวัฒนธรรมภาคใต้กลุ่มมุสลิม รวมทั้งมีการมีที่พักและมาตรฐานที่พักรองรับ เพื่อความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคต ผลจากการได้ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นผลให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวทางเศรษฐกิจและสังคม

ยังมีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การรณรงค์รักษาป่า การจัดการขยะโดยมีกลุ่มชุมชนและนักท่องเที่ยวปฏิบัติร่วมกัน การปลูกฝังเยาวชนในโรงเรียนให้รักษาความสะอาดของพื้นที่ชุมชนและบ้านเรือนตนเอง ทำให้เกิดพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สีขาวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน อีกทั้งยังมีการเพิ่มกลุ่มอาชีพในการเพิ่มรายได้การแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชน เกิดการสร้างงานให้แก่สมาชิกใน

ชุมชนเปือม้ง การพัฒนาด้านกิจกรรมทั้งสิ้นนั้นส่งผลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การเป็นอยู่ และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเปือม้งดีขึ้นอย่างแท้จริง

ผู้ให้ข้อมูล นายกอเซง ดอรรแมง

สมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิสภาองค์กรชุมชนตำบลเปือม้ง

22-ธนาการผึ้งและชันโรง(อุง) โดยสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูน

ตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

อำเภอปากพะยูน เป็นอำเภอ 1 ใน 11 อำเภอของจังหวัดพัทลุง คำว่า “ปากพะยูน” สันนิษฐานว่ามาจาก คำว่า “ปากพะยูน” ซึ่งเป็นปลาที่มีลักษณะคล้ายกับปลาโลมา เลี้ยงลูกด้วยนม สมัยก่อนปลานี้มีอยู่มากใน ทะเลสาปตอนใต้ เทศบาลตำบลปากพะยูน ได้ยกฐานะขึ้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 ซึ่งเป็นชุมชนกิ่งเมืองมี จำนวนประชากรจำนวน 3,583 คน 1,509 ครัวเรือนอยู่ 4 ชุมชนได้แก่ ชุมชนบ้านหัวฝาด ชุมชนอำเภอเก่า ชุมชน บ้านกลาง ชุมชนบ้านออก เทศบาลในปัจจุบันมีขนาดพื้นที่ค่อนข้างเล็กเพียง 937.50 ไร่ ประชาชนมีการตั้งถิ่นฐาน แบบกระจายตัว ลักษณะภูมิประเทศมีหลายลักษณะ ทั้งพื้นที่ราบ พื้นที่ควนเป็นลูกคลื่นค่อนข้างสูง พื้นที่ลาดชัน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ ประชาชนประกอบอาชีพ ทำการเกษตร รับ ราชการ ค้าขาย รับจ้างและทำการประมงขนาดเล็ก

ผึ้งเป็นแมลงที่คุ้นเคยกับมนุษย์มากที่สุด เป็นสัตว์ชนิดแรกที่สอนให้มนุษย์รู้จักกับการลิ้มรสน้ำผึ้งมานาน นับหมื่นปีตามหลักฐานก่อนประวัติศาสตร์เป็นภาพวาดไว้บนฝาผนังถ้ำ ที่มีคนกำลังปีนขึ้นไปทำรังผึ้งที่อยู่ในโพรงไม้ และเก็บน้ำผึ้งใส่หม้อดิน ภาพนี้แสดงให้เห็นว่าน้ำผึ้งเป็นอาหารที่มีความหวานจากธรรมชาติชนิดแรกที่มนุษย์รู้จัก นำมาใช้ ก่อนที่จะรู้จักน้ำตาลจากพืชที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้

ชันโรงตัวเหมือนกับผึ้ง จึงทำให้ชันโรงดูน่ากลัวไปด้วย คิดว่าชันโรงคงต่อยได้เหมือนผึ้ง แต่ชันโรงเป็นผึ้งที่ ไม่มีเหล็กใน จึงไม่สามารถต่อยได้ ชันโรงมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค อาทิเช่น ภาคกลางเรียกว่า ตัว ชันโรง หรือ ชันโรง ภาคเหนือเรียกว่า แมงตานิ หรือ ชี้ตั้งนี้ ภาคอีสานเรียกว่า ชี้สูด เรียกกับชันโรงที่ทำรังใต้ดิน ภาคตะวันออกเรียกว่า ตัวขำมะโรง, อีโลม หรือ แมลงอีโลม ภาคตะวันตกเรียกว่า ตัวตั้ง, ตั้งตั้ง และภาคใต้เรียก แมลงอุง การเรียกผึ้งชนิดนี้ว่า ชันโรง ก็น่าจะเรียกตามพฤติกรรมในการเก็บชันของมัน สังเกตเห็นว่า ถ้าเรือล่าที่ยา ชันไว้ ตัวชันโรงจะมาตอมที่รอยยาชันแล้วเอาชันกลับไปทำรังของมัน ไม้ที่มียางมาก อย่างไม้สน หรือไม้ยาง ตัว ชันโรงจะชอบมาตอม

นับเป็นเวลาเนิ่นนานมามากทีเดียว ที่เราไม่ได้ให้ความสำคัญกับแมลงตัวเล็กชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์เหลือ คณานับ เราเพียงมองเห็นประโยชน์จากเขาอย่างจริงจังเมื่อไม่นาน ต่างจากผึ้งญาติของเขาที่เราให้ความสำคัญและ ใช้ประโยชน์จากเขามาช้านาน เราได้มองข้าม ชันโรง ผึ้งตัวเล็กๆ ไปนานโข ชันโรงเป็นผึ้งชนิดหนึ่งที่มีขนาดเล็ก กว่าผึ้งพันธุ์ ประมาณ 2-3 เท่า พบว่า ในโลกมีชันโรงมากกว่า 400 ชนิด พบในทวีปอเมริกามากกว่า 300 ชนิด ส่วนใหญ่พบในทวีปอเมริกาใต้และทวีปเอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยพบกระจายอยู่ทั่ว ทุกภาคของประเทศและพบพันธุ์ชันโรงจำนวน 23 ชนิด ชันโรงเป็นผึ้งที่ปรับตัวได้เก่ง สามารถอาศัยอยู่ในรูตาม

เหลือบ ตามซอก ในโพรงต้นไม้ ในโพรงใต้ดิน ตามกองวัสดุ ท่อน้ำต่างๆ ทั้งตามบ้านพักที่อยู่อาศัย ภูเขาบ้าน หรือแม้กระทั่งรูที่เสาไฟฟ้า ปัจจุบัน เราเริ่มให้ความสนใจกับ ชันโรง มีการเลี้ยงและใช้ประโยชน์จากชันโรงเพิ่มมากขึ้น

จากการที่จังหวัดพัทลุง ได้ประกาศเป็นจังหวัดเมืองสี่เหลี่ยม ทั้งหน่วยงานและเครือข่ายองค์กรต่างตอบสนองนโยบายจังหวัดกันทั่ว โดยเฉพาะเครือข่ายเกษตรกร ได้รุกพื้นที่ชุมชนค้นหาต้นแบบพื้นที่สี่เหลี่ยม จัดทำข้อมูล กำหนดตัวชี้วัดความเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยม โดยใช้ผึ้งเป็นตัวชี้วัดด้วย เหตุผลหากพื้นที่ได้เลี้ยงผึ้งแล้ว ใช้สารเคมีหรือเผาขยะ ผึ้งที่เลี้ยงไว้ก็จะผลไปอยู่ที่อื่น

“พัทลุงเมืองสี่เหลี่ยม ในอนาคตจะกลายเป็นเมืองแห่งความหวาน แลนด์ ออฟ ฮันนี ซึ่งเป็นผลงานการจัดการตนเองของคนในชุมชน...ธนาคารผึ้ง” หนึ่งสภาองค์กรชุมชน หนึ่งแผนธุรกิจชุมชน กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงและชันโรง สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนุ การจัดการตนเอง จัดการกันเอง เมื่อคนที่ทำกิจกรรมเหมือนกัน กิจกรรมที่คล้ายเหมือนกัน จากกิจกรรมคนเดียว มาสู่กิจกรรมกลุ่ม ยกย่องเป็นเครือข่าย สุดท้ายก็มาธนาคาร ในเรื่องเกษตรกรรม เช่น ธนาคารน้ำ ธนาคารต้นไม้ ธนาคารปู ธนาคารสมอง ธนาคารเม็ดพันธุ์พืช ธนาคารขยะ และอีกหลายๆธนาคารที่ไม่เกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน แต่เป็นฝากผึ้ง ชันโรงและผลิตภัณฑ์อุปกรณ์การเลี้ยง การอนุรักษ์ และเก็บเกี่ยวดอกผลจากกิจกรรมผลิตภัณฑ์ที่ฝากคือ รูปแบบธนาคารที่กล่าวถึง ซึ่งเป็นที่มาของกลุ่มคนเลี้ยงอนุรักษ์แมลงเศรษฐกิจ ผึ้งโพรงไทยและชันโรง(อุง)

คนไทยรู้จักการใช้ประโยชน์ของผลผลิตตัวชันโรงที่ได้มาจากการเก็บรังชันโรงตามธรรมชาติมานาน ได้นำน้ำผึ้งของมันมาเพื่อใช้บริโภคโดยตรง เชื่อกันว่าน้ำผึ้งจากชันโรงมีสรรพคุณทางยามากกว่าน้ำผึ้งจากผึ้ง การใช้ น้ำผึ้งเป็นองค์ประกอบของยา สมุนไพร เพราะเชื่อว่าน้ำผึ้งจากชันโรงมีคุณค่าทางยาสูง ประโยชน์ของน้ำผึ้ง 1) แก้โรคโลหิตจาง 2) แก้ความดันโลหิตสูง 3) ลดกรดในกระเพาะอาหาร ช่วยย่อยอาหาร ท้องไม่ผูก 4) บรรเทาอาการไอและหวัด 5) บำรุงสมองและประสาทให้สดชื่น 6) ช่วยระงับประสาทจากการหงุดหงิด นอนไม่หลับ แก้กะตุ๋น 7) ช่วยคลายความเหน็ดเหนื่อย อ่อนเพลีย จากการตรากตรำทำงานหนัก 8) ช่วยเสริมสร้างสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุและผู้ป่วยระยะพักฟื้น 9) แก้เด็กปัสสาวะรดที่นอน และ 10) ช่วยบรรเทาความอ่อนเพลียในนักกีฬา ผู้ดื่มนอนหรือดื่มสุรา

นายนเรศ หอมหวล ประธานสภาองค์กรชุมชน ทต.ปากพะยูนุ เล่าให้ฟังว่า สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนุ ได้ขับเคลื่อนการทำงานกับศูนย์พัฒนาครอบครัว กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ กองทุนสวัสดิการชุมชน กองทุนหมู่บ้าน อสม. ร่วมกันเป็นเครือข่าย โดยใช้ที่ทำการวิสาหกิจชุมชนบ้านอุงเป็นศูนย์กลางการประสานการทำงาน จากการสำรวจข้อมูลโดยคนในตำบล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ซื้อแกงถุงปีละ 3 ล้านกว่าบาท จึงใช้สภาฯ ในการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และปากท้องของคนในชุมชน และขับเคลื่อนงานเชิงรุกโดยใช้สัญลักษณ์ของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนุในการประสานการทำงานกับหน่วยงานภาคีพัฒนาจนได้รับงบประมาณทุกปีในการหนุนเสริมระดับตำบล ไม่ว่าจะเป็น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว(สค.), งานวิจัยของ มอ. และ กศน. มาเปิดสอนการทำชันโรง

ให้กับสมาชิกสภาฯ โดยใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นสะพานเชื่อมโยงการขับเคลื่อนงานประเด็นต่างๆ ของเทศบาล รวมถึงโครงการบ้านพอเพียงชนบท ที่ร่วมกันทำงานกับท้องถิ่น ทำให้สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนเป็นที่รู้จักมากขึ้น

ใช้วงสภาองค์กรชุมชนเป็นพื้นที่ในการพบปะ เอาของที่ตัวเองมีมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อาทิ กลุ่ม อสม. ก็เป็นส่วนหนึ่ง ของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูน ข้าวเที่ยง อาหารเที่ยง กับข้าวบ้านๆ แกงปลา หัวโหม่งสดจากทะเลสาบน้ำ หลายคนที่ชอบ รอย ผิดแปลกไปจากวงประชุมทั่วไป ที่มักเป็นข้าวกล่อง รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ อาทิ ปลาซีเกะไร้ก้าง จากแปรรูปของแม่บ้านเกษตรกร ผักสวนครัวรั้วกินได้ ผักพื้นบ้าน อาหารเพื่อสุขภาพ จึงได้หลักคิดที่ว่า คนสำราญงานสำเร็จ ประชุมเสร็จ ไปสร้างงานในพื้นที่ เป็นมิติใหม่ในการทำงานของสภาฯ สร้างรูปธรรมจากสิ่งที่มีเชื่อมโยงให้เป็นระบบ

ปัจจุบันสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลปากพะยูนหันมาเลี้ยงชันโรงเพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์พื้นเมือง สร้างสมดุลทางธรรมชาติ นำไปสู่การเลี้ยงแมลงทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมาย 1) เลี้ยงแล้วมีความสุข 2) เลี้ยงแล้วมีเพื่อนเพิ่มขึ้น และ 3) รายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งได้แบ่งทีมงานเป็น 4 ฝ่าย 1) ฝ่ายขาย 2) ทำเสาอุ้ง 3) ทำกล่องหรือรังเลี้ยง 4) ฝ่ายภูมิทัศน์หรือสถานที่เลี้ยง รายได้จากบ้านอุ้งปีละ 2.5 แสนกว่าบาทนำมาจัดสรรให้กับสมาชิกตามสัดส่วนที่ได้มีการวางกติกาไว้ โดยใช้ไม้กระถินณรงค์ นำมาทำรังเลี้ยง อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทั้งความปรารถนาในการออกแบบ จนสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน

หลายคนที่ทำงานกับชุมชนแล้วพบปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนงานของชุมชน ได้หยิบยกปัญหาต่างๆ ที่ค้นพบมา สะท้อน วิเคราะห์ หาสาเหตุ หาทางแก้ไข ในแต่ละพื้นที่มีปัญหาที่คล้ายๆ กัน เช่น ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ คณะกรรมการไม่ทำงาน ไม่รู้บทบาทหน้าที่ของตัวเอง ชุมชนมีหนี้สินมาก ขาดจิตสำนึก ขาดจิตอาสา ชุมชนจน ชุมชนเจ็บ ชุมชนป่วย และขาดงบประมาณในการขับเคลื่อนงาน จึงเกิดเป็นแผนงานการแก้ไขปัญหา ระบบเศรษฐกิจชุมชนทุกมิติผ่านวงกาแพยามเข้าผสมน้ำผึ้งแทนน้ำตาลลงในกาแพ รูปแบบการทำงานของสภาฯ ใช้บรรยากาศเหมาะในการจิบกาแพสนทนา ณ ที่ทำการสภาองค์กรชุมชน ทักทายตอนเช้า หลังจากที่ได้ทำความรู้จักทักทายทางไลน์กันตอนกลางคืน ก็รู้จักกัน ว่าใครเป็นใคร ทำอะไรในชุมชน ถ้าแกนนำเข้มแข็งแล้วอย่าทำให้ชุมชนอ่อนแอ สามารถจัดประชุมได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้วาระในชุมชน

“เกิดจากภูมิปัญญาดี มีไอเดีย คิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ถือเป็นการวิจัยหน้างานและยกระดับต่อยอดจากงานที่ทำ” นายนเรศ หอมหวล

ประสานงานพื้นที่

นายนเรศ หอมหวล

เบอร์ติดต่อ : 089-7729573

เลขที่ 956/25 หมู่ที่ 15 เทศบาลตำบลปากพะยูน อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง 93120

23-สวัสดิการชุมชน สร้างสังคมยั่งยืนที่ฉวาง

ตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เทศบาลตำบลฉวาง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ชุมชนเมือง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง ส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของรัฐ หรือหลักประกันอื่นๆ ได้ครบถ้วน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลฉวาง มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านวังม่วง ซึ่งได้มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ส่วนหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถจัดสวัสดิการได้ครอบคลุมให้กับประชากรในชุมชนได้ครบถ้วน จึงได้มีการรวมกลุ่มกันและมีแนวคิดที่จะมีการช่วยเหลือกันเองในชุมชน ประกอบกับมีนโยบายของรัฐบาลผ่านหน่วยงานของจังหวัดและผ่านมายังท้องถิ่น ในเรื่องของการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่คนในชุมชนเมื่อเกิดความเดือดร้อนหรือจำเป็น

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง ก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 มีการเปิดรับสมัครสมาชิก โดยมีสมาชิกแรกเริ่มก่อตั้งกองทุนจำนวน 173 คน มีเงินสมทบจากสมาชิกจำนวน 5,190 บาท และได้รับงบประมาณจากรัฐบาลรอบแรกจำนวน 63,145 บาท และสมทบจากท้องถิ่น 63,145 บาท กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง ได้รับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชน เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2556

จากคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

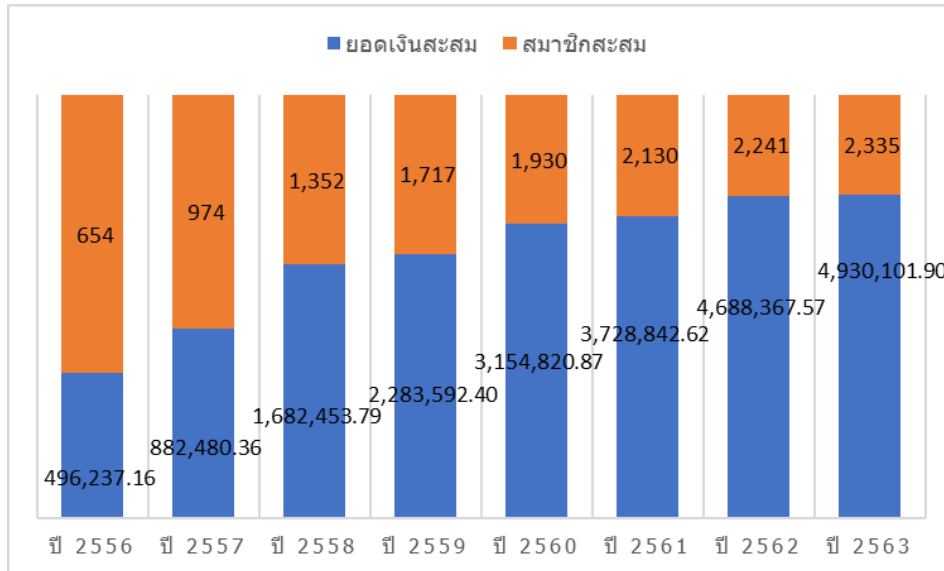
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง มีโครงสร้างคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบมาจากตัวแทนในทุชุมชน ชุมชนละ 2 คน และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน มีการเปิดรับสมัครในทุก 3 เดือน ในวันทำการของกองทุน คือวันที่ 10 ของทุกเดือน โดยมีตัวแทนคณะกรรมการในการรับเงินจากสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกสะสมทั้งหมด 2,293 คน และมีสมาชิกคงเหลือ 1,806 คน มีเงินสะสมของกองทุนตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบันจำนวน 4,930,101.90 บาท มียอดเงินคงเหลือปัจจุบัน 1,993,379.57 บาท (ข้อมูล ณ มิถุนายน 2563) และมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกถึง 13 ประเภท

กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง บริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีการบริหารโปร่งใส ตรวจสอบได้ ข้อมูลทุกอย่างเป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะ มีการจัดทำข้อมูลต่างๆของกองทุน ทั้งรายรับ-รายจ่าย การจ่ายสวัสดิการแต่ละประเภท เงินคงเหลือของกองทุน มีการจัดทำกราฟข้อมูลต่างๆรวมถึงระบบบัญชีของกองทุน เพื่อให้เห็นชัดเจนถึงรายละเอียดของข้อมูล ในระบบของการจัดการบัญชี มีคณะกรรมการตรวจสอบที่ประกอบด้วยคณะกรรมการของกองทุนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดเก็บขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลฉวาง มีการรายงานผลการดำเนินงานกองทุนให้กับคณะกรรมการทุก 3 เดือนและรายงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุก 6 เดือน และมีการรายงานผลการดำเนินแก่สมาชิกกองทุนในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีการจัดทำแบบแสดงสถานะของกองทุนให้กับทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ทุกปี

แนวทางการบริหารงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลฉวาง

1. “**ทำให้รู้**” การประชาสัมพันธ์ โดยการลงพื้นที่ทำความเข้าใจและแนะนำความรู้เรื่องสวัสดิการ และแนวทางการทำงานของกองทุนกับชาวบ้านในชุมชน
2. “**ทำให้เห็น**” การมอบสวัสดิการ เช่นสวัสดิการด้านการเสียชีวิต การร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่างการจัดงานประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ก่อตั้ง
3. “**เกิดความศรัทธา**” ชาวบ้านเกิดความศรัทธาในกองทุนฯ ซึ่งเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของฐานสมาชิกจากการใช้หลัก 3 ประเภทดังกล่าว ส่งผลทั้งด้านปริมาณคือ การเพิ่มขึ้นของฐานสมาชิกแรกเริ่มก่อตั้งจำนวน 173 คน ถึงปัจจุบัน จำนวนสมาชิกสะสม 2,241 คน (คิดเป็น 87% จากจำนวนสมาชิกในชุมชนจำนวน 2,589 คน) และผลทางด้านคุณภาพกองทุนสามารถช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ไม่เป็นสมาชิก เช่น ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ให้เข้าถึงระบบสวัสดิการชุมชนได้อย่างเท่าเทียม มีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกครอบคลุมทุกมิติจำนวน 13 ด้าน และมีการ บริหารจัดการกองทุนที่ดีโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

แผนพัฒนากองทุนระยะสั้นและระยะยาว

โดยมีแผนงานและเป้าหมายระยะใกล้ คือ การจัดทำแผนพัฒนากองทุนสวัสดิการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ และมีการขยายกิจกรรมการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิก โดยการสร้างกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้น รวมทั้ง การลงเยี่ยมและมอบของสิ่งของที่เป็นของใช้จำเป็นให้กับผู้สูงอายุ ที่เป็นผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง ในชุมชนทุกคนทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกการพัฒนา ระบบโปรแกรมและระบบบัญชีของกองทุนสวัสดิการ การทำโครงการ ชุมชนต้นแบบด้านการคัดแยกขยะ โดยได้รับบสนับสนุนจาก กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์นครศรีธรรมราช ตลอดจน การศึกษา แลกเปลี่ยนกับพื้นที่ต่างๆ และการพัฒนาแกนนำคนรุ่นใหม่ในการร่วมงานกับกองทุนสวัสดิการ

แผนงานและเป้าหมายระยะยาว มีการตั้งเป้าให้ มีสมาชิกครอบคลุม 100 % ของประชากรทั้งหมดของเทศบาล ตำบลฉวาง ภายในปี 2565 เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านสวัสดิการชุมชน ขยายการจัดสวัสดิการเพิ่มขึ้น ตามบริบท และสถานการณ์ของกองทุน

อย่างไรก็ดี การทำงานย่อมมีอุปสรรค มีความขัดแย้ง ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจ และยังขาดจิตสำนึกในการเสียสละ จึงมุ่งเน้นในการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ ร่วมกิจกรรมเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชน ร่วมสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ต่างๆกิจกรรม เช่น การแข่งขันกีฬา ร่วมงานประเพณี งานวันเด็ก และลงพื้นที่ทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ระบบงานของสวัสดิการให้กับพื้นที่ในชุมชน สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน โดยคณะกรรมการกองทุนร่วมกับ อสม./สาธารณสุขอำเภอ ในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การออกเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้พิการ ผู้ป่วยติดเตียง

ผู้ให้ข้อมูล คุณจุฑารัตน์ วิจารณ์

24-บ้านปลาตำบลท่าหิน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลท่าหิน

ตำบลท่าหิน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

จากปัญหาที่เกิดขึ้น

ในอดีตตำบลท่าหินเป็นตำบลที่มีความอุดมสมบูรณ์เพราะเป็นแหล่งรวมของฐานทรัพยากรอยู่ชว่น้ำของคาบสมุทรสทิงพระ ไม่ว่าจะเป็นนาข้าว, ตาลโตนด และสัตว์น้ำจากทะเลสาบสงขลา แต่ต่อมาระยะหลังด้วยกระบวนการพัฒนาแนวใหม่ทำให้ทรัพยากรถูกทำลายอย่างเห็นได้ชัดผลผลิตจากการทำนา ตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง เปลี่ยนจากการทำนาใช้ปุ๋ยอินทรีย์, ปุ๋ยคอก หันมาใช้ปุ๋ยตามแนวทางการพัฒนาของเกษตรกรแผนใหม่ เกิดการขาดแคลนน้ำบริโภคและน้ำในการทำเกษตร ซึ่งวิถีตาลโตนดเหล่านี้มีความผูกพันกับชุมชนในคาบสมุทรสทิงพระมาเป็นเวลายาวนานแต่กลับถูกลืม คนในพื้นที่กลับไปทำงานรับจ้างในเมืองทำให้มีภาระหน้าที่มากขึ้นมีหนี้สินรวมทั้งตำบลประมาณ 58.10 ล้านบาท ทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาที่ลดน้อยลง ทะเลสาบตื้นเขิน ทำให้วิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านเปลี่ยนไป ไม่มีสัตว์น้ำให้จับ คนในชุมชนขาดความสามัคคี มีความแตกแยกจากการเลือกผู้นำมักจะลืมนึกถึงวัฒนธรรม ลืมภูมิปัญญาดั้งเดิม ที่คนท่าหินเคยอยู่กันแบบสังคมเอื้ออาทร สังคมญาติพี่น้อง แต่ที่เห็นได้ชัดในส่วนของตำบลท่าหิน คงจะเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ตำบลท่าหินมีความเชื่อที่ไม่แตกต่าง กับชาวบ้านปักษ์ใต้ในท้องถิ่นอื่นมากนัก เช่น ความเชื่อในเรื่องตายายย่าน หรือมโนราห์หลังครุ เชื่อในเรื่องผีบ้านผีเรือน จากความเชื่อที่นับถือต่อกันมา ยิ่งทำให้ชาวบ้านเกิดศรัทธาความเชื่อมากยิ่งขึ้น จึงได้จัดทำศาลาที่พัก โดยเชื่อว่าจะได้เป็นที่พักของเจ้าบ้าน เรียกที่พักรับนั้นว่า หลาเจ้าบ้าน กระทั่งในปัจจุบันศาลานี้ก็ยังคงอยู่ปัจจุบันเป็นหมู่ที่ 5 ของตำบลท่าหิน และที่ดินบริเวณนั้น ก็ไม่เคยรกร้างเข้าไปถือครองสิทธิ เพราะเชื่อว่าจะมีอันเป็นไปต่างๆ นานา

ปัจจัยที่ทำให้บ้านท่าหินเป็นชุมชนเข้มแข็ง

โครงสร้างทางกายภาพ โดยลักษณะของพื้นที่ตั้งที่อยู่ติดทะเลสาบสงขลาอันเอื้อต่อการคมนาคมในอดีตรวมทั้งการเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชาวบ้านท่าหิน ทำให้ชุมชนนี้จึงดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้ แม้ว่ากุ้ง หอย ปู ปลา ในทะเลสาบ ได้ลดจำนวนลง แต่ก็มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้น ในที่นาต่าง ๆ ของชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนกันของสินค้าภายในหมู่บ้านกับภายนอกหมู่บ้าน

เศรษฐกิจชุมชน ในชุมชนบ้านท่าหินมีการปลูกข้าว ทำน้ำตาลเป็นอาชีพหลัก ส่วนการทำเกษตรผสมผสานกับการทำประมงพื้นบ้าน ก็มีอยู่บ้างพอสมควร ในปัจจุบันนี้ได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ของคนในชุมชนเอง โดยเฉพาะ กลุ่มดอกไม้จัน, กลุ่มข้าวซ้อมมือ และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่สามารถยกระดับเป็นรายได้ที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อีกด้วย

สังคมและวัฒนธรรม แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีกระแสของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างมากมายเพียงใด แต่ชุมชนท่าหินยังคงยึดมั่นในวัฒนธรรมแบบเก่าอยู่ ระบบพี่น้องเครือญาติการนับถืออาวุโส รวมทั้งขนบประเพณีที่สำคัญของศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่มีส่วนช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งกระชับความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมแรงร่วมใจกันขุดลอกคูคลอง หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

การศึกษาเรียนรู้ การหาความรู้ของคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่บ้านท่าหิน มีมาเป็นเวลาช้านานซึ่งมีโรงเรียนประชาบาลมาตั้งนานและอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมัธยมมากนัก คือ โรงเรียนสทิงพระ ประกอบกับการคมนาคมทางทะเลสาบในอดีต ทำให้บุตรหลานจากท่าหินเข้ามาศึกษาต่อในตัวเมืองสงขลา ปัจจุบันโรงเรียนขยายโอกาส ได้เปิดสอนในระดับมัธยมในโรงเรียนบ้านท่าหิน มีการแนะนำให้ความรู้เรื่องต่างๆ (NGO) องค์กรเพื่อประชาธิปไตย, เรื่องการเลือกสรรผู้นำในหมู่บ้าน และการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มโดยปลูกจิตสำนึกกับชาวบ้านภายในชุมชน ให้ตระหนักถึงเรื่องต่างๆ อันจะเกิดกับชุมชนหมู่บ้าน

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ในอดีตสิ่งแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรภายในหมู่บ้านมีเพียงพอสำหรับหล่อเลี้ยงชุมชน โดยเมื่อก่อนทรัพยากรในทะเลสาบมีอยู่อย่างชุกชุม แต่ปัจจุบันนี้ทรัพยากรเหล่านั้นได้ลดน้อยลง และมีการผลิตอย่างอื่นเข้ามา เช่น การผลิตน้ำตาลโดนด, การเลี้ยงสัตว์น้ำ, การทำเกษตรแบบผสมผสาน และด้วยบ้านท่าหินมีการเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก จึงได้มีการทำข้าวซ้อมมือออกมาจำหน่าย ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านท่าหินก็ได้ตระหนักในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี และหวังว่าชุมชนบ้านท่าหินเป็นชุมชนเข้มแข็ง อยู่แบบระบบเครือญาติมีกระบวนการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนและเสริมสร้างพลังที่จะแก้ปัญหาอุปสรรค และพร้อมจะร่วมกันทำงาน โดยมีปัจจัยจากด้านต่าง ๆ ข้างต้นเป็นตัวสนับสนุนให้ชุมชนบ้านท่าหิน เป็นชุมชนเข้มแข็งในอนาคต

กระบวนการจัดการในพื้นที่ตำบลท่าหิน

นางพูนทรัพย์ ชูแก้ว เล่าว่า แนวทางในการพัฒนาระดับตำบลของชาวท่าหินสิ่งสำคัญอยู่ที่ การทำให้ประชาชนได้เห็นทุนที่ตนเองมีอยู่ เป็นทุนที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มลงมือแก้ไขปัญหามาของตนเองได้ก่อน เพราะที่ผ่านมาชุมชนมองข้ามทุนที่มีอยู่ในชุมชน มองเห็นแต่ปัญหาและยังหาทางแก้ไขปัญหามาของตนเองไม่ได้ การกำหนดแนวทางพัฒนาของตำบลท่าหิน จึงถูกกำหนดโดยการวิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และการทบทวนถึงความรู้ความสามารถที่เป็นศักยภาพที่สามารถหนุนเสริมชุมชนได้

จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนา โดยเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นโดยการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่ประชาชนในการวิเคราะห์, ค้นหาภูมิปัญญา, ทุนทางสังคม, ทุนทางเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการทำให้เกิดการค้นพบตัวเอง ทำให้เกิดพลังทางปัญญาในการคิดหาทางแก้ไขปัญหามาของตนเอง ซึ่งมีการกำหนดแนวทางเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมาย คือ การสำรวจข้อมูล, การจัดระบบทำงานฐานข้อมูล, การจัดทำแผนแม่บทชุมชนเฉพาะด้านการฟื้นฟูความสัมพันธ์เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ดิน ป่า น้ำ วิถีชีวิต

วัฒนธรรมประเพณี ที่สามารถทำให้คนในตำบลกลับมาช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

หลังจากที่มีการยกร่างแนวทางและแผนพัฒนาหมู่บ้านและตำบลท่าหินเรียบร้อยแล้ว ได้มีการประชุมพิจารณาเพื่อให้ประชาชนในตำบลเห็นสภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชน รวมทั้งการหาแนวทางในการแก้ไขที่ถูกกำหนดมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อแผนชุมชนให้เป็นจริง จึงเกิดการระดมความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังเห็นได้จากตัวอย่าง การจัดทำแผนงาน กิจกรรม การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ชุมชนพยายามจะพึงตนเอง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ศูนย์เรียนรู้วิถีโหนด นา เล, กลุ่มประมงอาสา, สภาองค์กรชุมชนตำบลท่าหิน, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลท่าหิน ให้รักษาสิ่งแวดล้อมของทะเลสาบสงขลา โดยมีการบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเข้ามาจับบทบาทและส่วนร่วมในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำในการอนุรักษ์ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สู่การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตำบลท่าหิน

ชุมชนยังใช้ประโยชน์จากทะเลสาบสงขลาเพื่อทำการประมงมีผู้ประกอบการอาชีพประมงในทะเลสาบสงขลาไม่น้อยกว่า 100 ครอบครัว แต่ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตที่จับได้ลดน้อยลงมากจนชาวบ้านบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น รับจ้างทำงานโรงงาน คนเหล่านี้ส่วนมากเข้ามาทำงานในตัวเมืองหรือชุมชน แต่กลับลืมธรรมชาติสมัยปู่ย่าตายายทะเลสาบสงขลาที่มีอุดมสมบูรณ์มาก มีปลาหลากหลายชนิด ได้แก่ ปลาลำปำ, ปลากระบอก, ปลาหมี่หลัง, ปลาช่อ, ปลาชะโด, ปลาหมอ, ปลาคูม, ปลาชี่ดั่ง, ปลากระทิง, ปลาพรม, ปลาโสด, กุ้งก้ามกรามตัวใหญ่ ๆ ที่ทะเลสาบสมบูรณ์มาก แต่ในปัจจุบันทะเลสาบไม่อุดมสมบูรณ์อย่างที่ผ่านมา

เนื่องจากการตื่นเงินของทะเลคุณภาพน้ำเสื่อมสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง ปลา ลดน้อยลง แต่สถานการณ์กลับพลิกผันเนื่องจากชาวบ้านในคาบสมุทรสติงพระยังพึ่งพาอาศัยอยู่กับทะเลหรือหัวใจติดกับทะเลไปแล้ว คนท่าหินจึงคิดแผนที่จะเดินหน้าต่อ ได้ร่วมมือกับกรมประมงและชาวประมงบางส่วนร่วมกันหาพันธุ์กุ้ง, พันธุ์ปลามาปล่อย โดยมีวิธีที่ต้องการดูแลสัตว์น้ำเหล่านี้ จึงร่วมกันทำเขตอนุรักษ์ฟาร์มทะเลมีการกำหนดแนวเขต วางกติการ่วมในการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำตามระบบนิเวศน์ เช่น น้ำเค็มปล่อยกุ้งกุลาดำ, น้ำจืดหรือน้ำกร่อยปล่อยกุ้งก้ามกราม, ปลากระพง, ปลาชี่ดั่ง, ปลาดุก ในเวลาต่อมาทำให้ทางสถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเห็นถึงความสำคัญของคนท่าหิน คือ การเพาะพันธุ์ปลาดุกทะเลเป็นครั้งแรก จึงเป็นเหตุให้เกิดการวางแผนในระยะยาวของคนท่าหินที่ต้องทำให้การเพาะพันธุ์ปลาดุกนี้ต้องถูกปล่อยลงฟาร์มทะเลให้ชาวเลได้ประกอบอาชีพกันต่อไปเรื่อย ๆ

นายอมร ชูชาติ เล่าเพิ่มเติมว่าจากปัญหาทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ทะเลสาบตื่นเงิน อาชีพของคนในชุมชนเปลี่ยนไปเป็นแรงงานรับจ้างนอกพื้นที่ ชาวประมงมีการรวมตัวกันในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา โดยรวมเป็นกลุ่มประมงอาสาตำบลท่าหิน มีการประชุมแลกเปลี่ยนปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกับหน่วยงานประมงในการเพิ่มทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา

นางนันท์นภัส วีระแก้ว เล่าอีกว่างานหนึ่งที่สำคัญคือ การทำแนวเขตอนุรักษ์ในทะเลสาบสงขลาโดยกำหนดการใช้ตาอวนร่วมกันไม่ต่ำกว่า 5 เซนติเมตร เว้น 3 เดือน คือ พฤศจิกายน - มกราคม ที่มีกึ่งตามธรรมชาติเข้ามา ให้ใช้ตาอวน 3.5 เซนติเมตรได้ ร่วมปล่อยพันธ์และดูแลแนวเขตอนุรักษ์ โดยเฉพาะกลุ่มประมงเองก็ได้รับบทบาทในการทำให้เกิดพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชน พาผู้ที่สนใจวิถีการทำประมงในทะเลสาบและชมธรรมชาติ นกน้ำนานาชนิด เกาะแก่งต่างๆในทะเลสาบสงขลา รวมไปถึงการปลูกหญ้าแฝก, การเก็บขยะในทะเลสาบสงขลา, การปลูกป่าชายเลน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

“ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาเพิ่มขึ้น ชาวบ้านสามารถจับได้ในปริมาณที่มากขึ้น มีชนิดพันธุ์เพิ่มขึ้น มีเรือชาวประมงเพิ่มขึ้นเป็น 300 ลำ ชาวชนกลับมาทำประมง ชาวประมงได้ไปเห็นการทำบ้านปลาจากพื้นที่ใกล้เคียงแล้วทำให้มีปลาเพิ่ม จึงร่วมมือกันตัดกิ่งไม้มาปักเพื่อสร้างบ้านปลา ทำให้มีปลากระบอก ปลาหมี่หลัง ปลาซีตัง ที่เป็นเจ้าทะเลสาบและเป็นปลาที่ราคาดี อร่อยที่สุดมีเพิ่มมากขึ้น และนี่ก็เป็นที่มาของ “บ้านปลาตำบลท่าหิน”

“บ้านปลาตำบลท่าหิน” สภาองค์กรชุมชนตำบลท่าหินร่วมกับกลุ่มประมงอาสาตำบลท่าหิน, ศูนย์เรียนรู้วิถีโหนด นา เล, มูลนิธิชุมชนไท, เครือข่ายภัยพิบัติตำบลท่าหิน ในการเฝ้าระวังการดูพยากรณ์อากาศเรื่องลาพายุ ดุติศทางลม จากหน่วยงานที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทำให้เกิดการร่วมแรงร่วมมือในการสร้างบ้านปลาในแนวเขตอนุรักษ์ ทำให้ปลาที่หลบภัย มีปลาเพิ่มขึ้น ค่าไถ และที่สำคัญได้รับโอกาสจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สนับสนุนในการทำบ้านปลาเพิ่ม มีทีมนักศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ, นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบ้านปลาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมนอกห้องเรียนอีกด้วย

ขั้นตอนกว่าจะเป็นบ้านปลา จะใช้กิ่งไม้วัสดุดิบที่มีในท้องถิ่นมาปักให้รวมๆ กันเป็นจุดในแนวเขตอนุรักษ์เดิมที่ปักไว้แล้ว เพื่อเป็นที่หลบภัยของปลาในการวางไข่และเจริญเติบโต พร้อมทั้งจะออกวางไปหากินไกลจากบ้าน ชาวประมงสามารถจับได้ตัวใหญ่ๆ เป็นการเพิ่มพันธุ์สัตว์น้ำโดยการที่บ้านให้หลบภัย ทำให้มีปลาเพิ่มขึ้นในทะเลสาบสงขลาหน้าบ้านท่าหิน เป็นการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำโดยภูมิปัญญาและใช้ของที่มีในชุมชน เพื่อให้มีปลาเพิ่มขึ้นเพียงพอในการทำมาหากินของชาวประมงและสร้างองค์ความรู้ในการจัดการทะเลหน้าบ้านให้คนอื่นๆ ได้เรียนรู้ และต่อยอดการอนุรักษ์จากการทำแนวเขตฟาร์มทะเล ให้ปลาที่อาศัยหลบภัย **ในการสร้างแนวเขตอนุรักษ์ฟาร์มทะเล** มีการวางกฎกติกาของชุมชนร่วมกัน 3 ตำบล ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 จากที่มีสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลาน้อยลง มีปริมาณและชนิดของสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเช่นปลาซีตัง ปลากระบอก ปลาหมี่หลัง ปลาชะโด ชาวประมงจึงสร้างบ้านปลาให้มีปลากระบอกเพิ่มขึ้น คนคืนถิ่นกลับมาอยู่บ้านและทำอาชีพประมง มีสัตว์น้ำมากเรื่องตลาด ชาวประมงรวมกันแปรรูปสัตว์น้ำตามฤดูกาล ฤดูที่มีกุ้งหัวมัน กุ้งหัวแข็ง นำมาแปรรูปกุ้งแห้ง มีปลาทำปลาแห้ง แดดเดียว ปลาต้ม เพื่อลดเรื่องการกดราคาของพ่อค้า และเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อวางจำหน่ายตามท้องตลาดโดยมีกลุ่มลูกค้าเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ รวมทั้งการจำหน่ายผ่านทางออนไลน์ เช่น FACEBOOK , LINE เป็นต้น

แกนช่วยที่สำคัญ คือ กลุ่มประมงอาสาในชุมชนนอกจากเป็นอาสาประมงแล้ว มีการบริการในส่วนของเรือเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถลงเรือไปชมวิถีชีวิตในทะเลสาบสงขลา ดูวิธีการจับปลาในรูปแบบต่างๆ การวางอวน ดักไซกุ้ง ไซปลา ยกยอ เขี่ยบรูปลามิหลัง ครอบเที่ยว ทอดแห ชมนกน้ำ ควายน้ำ เกาะในทะเลสาบสงขลา ทิวทัศน์ของทะเลสาบ นอกจากนี้อาสาสมัครประมงยังมีความร่วมมือกับศูนย์อุดมศึกษาภาคใต้ฝั่งตะวันออก สงขลา สภาก่อสร้างชุมชน มูลนิธิชุมชนไท ทำเรื่องของการเตรียมตัวรับมือภัยพิบัติเรื่องการดูพยากรณ์อากาศ เรื่องลม ฝน และให้ศูนย์อุดมศึกษาภาคใต้ฝั่งตะวันออก พยากรณ์อากาศเรื่องของทิศทางลมและฝนในทะเลสาบสงขลาด้วย

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากแนวคิด “การสร้างบ้านปลาตำบลท่าหิน”

จะเห็นได้ว่า **สภาก่อสร้างชุมชนตำบลท่าหิน** ร่วมกับมูลนิธิชุมชนไท จัดทำฝั่งน้ำของตำบลเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ทั้งระบบของตำบล ทำแผนที่ฝั่งน้ำ บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8, ชลประทาน, กรมเจ้าท่า, ท้องถิ่น ท้องที่, พลังงานจังหวัด และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสงขลา เพื่อเป็นการเฝ้าระวังการอนุรักษ์และสร้างบ้านปลา ผลจากการสร้างบ้านปลาตำบลท่าหินส่งผลให้เห็นได้ชัดโดยการเพิ่มขึ้นของปลาในทะเลสาบสงขลา ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการทำประมงอย่างน้อยวันละ 300 - 500 บาท ซึ่งจำนวนชาวประมงเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 จากเดิมมีจำนวนเรือ 100 ลำ ณ ปัจจุบัน มีจำนวนเรือ 320 ลำ บางครอบครัวมีเรือไปทำประมง 2 - 3 ลำ เพราะอาศัยอยู่หลายคน และสามารถแบ่งเวลาในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและตามฤดูกาล ณ ตอนนี้นำเกิดการขายผลในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ตำบลคูขุด ตำบลคลองรี ตำบลเกาะใหญ่ ทำให้คนในพื้นที่สามารถจับสัตว์น้ำได้ และส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนในทางที่ดีขึ้น รวมไปถึงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและการเคารพกฎกติการ่วมกันของชุมชน เพราะฉะนั้นผลจากการสร้างบ้านปลาที่ใช้ภูมิปัญญาในชุมชนทำให้พื้นที่ใกล้เคียงที่เห็นความสำเร็จนำไปใช้ในพื้นที่ตนเอง ทำให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ชาวประมงสามารถจับปลาได้มากขึ้น ไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มีเวลาที่จะทำอาชีพอื่นๆ ได้อีก เช่น ตาลโตนด, ทำนา, เลี้ยงสัตว์ และสามารถนำผลผลิตที่จับได้มาแปรรูปโดยสอดแทรกภูมิปัญญาที่มีมาทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การทำกุ้งแห้ง, ปลาต้ม, กุ้งต้ม, ปลาแห้งแดดเดียว ที่สามารถยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นการเพิ่มมูลค่า ผลในระยะยาวทะเลสาบสงขลาจะมีพันธุ์สัตว์น้ำที่กลับมาอุดมสมบูรณ์มีกินมีใช้ถึงรุ่นต่อไปอย่างเพียงพอ

ประสานงานพื้นที่

นางพูนทรัพย์ ชูแก้ว

เบอร์โทรศัพท์ 081-2757156

ที่อยู่ เลขที่ 11/4 หมู่ที่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา 90190

25-ผืนป่าและที่ดินสร้างชุมชนเข้มแข็งที่ตำบลปะลุกาสาเมาะ

ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

ตำบลปะลุกาสาเมาะ เป็นพื้นที่ที่มีการอยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนไทยพุทธ และชุมชนไทยมุสลิม ที่มีมาอย่างช้านาน รักกันเหมือนพี่น้องไปมาหาสู่กัน เชิญชวนมาทำบุญร่วมกัน หากชุมชนไทยพุทธที่มีทวดเป็นมุสลิมก็จะมีกรหุงข้าวใหม่ (ทำบุญข้าวใหม่) ให้กับบรรพบุรุษที่เป็นมุสลิม เวลาที่ชุมชนมุสลิมไปเมกกะ ชาวไทยพุทธก็ช่วยเช่นกัน การเป็นชุมชนไทยพุทธที่อยู่ท่ามกลางชุมชนมุสลิม หากจะอยู่รอดต้องสร้างรั้ว “รั้ว” ในที่นี้หมายถึง การสร้างมิตรด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นระบบการจัดการทั้งด้านสิทธิเสรีภาพ การระงับข้อพิพาท ที่อาศัยทุนทางสังคม วัฒนธรรมศาสนา

ตำบลปะลุกาสาเมาะ ในอดีตปกคลุมไปด้วยแมกไม้มานานาชนิดและมีที่ราบสูงตั้งตระหง่านซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของตำบลซึ่งเรียกว่า“เทือกเขาบูโด” คำว่า “ปะลุกา” (บลูกา) หมายถึง ทุ่งหรือ ป่าไผ่ เป็นพื้นที่กว้างที่มีต้นไม้ไม่มากนัก หรือที่มีต้นไม้ขึ้นเป็นหย่อมๆหรือเป็นกลุ่มๆ และคำว่า “สาเมาะ” คนไทยเรียกว่าต้นสมัก เป็นต้นไม้ยืนต้นชนิดหนึ่งที่มีลำต้นขนาดใหญ่ ผลสาเมาะสามารถกินได้ เหมือนกับลูกว้า ซึ่งเอาค้ำเหล่านั้นมารวมกัน “บลูกาสาเมาะ” ทุ่งสาเมาะ หรือป่าไผ่สมัก หมายถึง พื้นที่ทุ่งที่เต็มไปด้วยต้นสาเมาะ ปัจจุบันเป็น “ปะลุกาสาเมาะ” ก่อตั้งมา 300 ปีมาแล้ว ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด ปะลุกาสาเมาะ มีเนื้อที่ประมาณ 24,333 ไร่ เป็นที่ราบลุ่มมีภูเขาหนาแน่น มีเนื้อที่โดยประมาณ 2,000 ไร่ มี 1,824 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 10,550 คน เป็นมุสลิม 90 เปอร์เซ็นต์

ภูมิประเทศ เป็นที่ราบติดกับภูเขาและพรุ บริเวณที่ราบเชิงเขามีความอุดมสมบูรณ์ การประกอบอาชีพ แต่เดิมมีการทำนาพรุ นาดำ นาหว่าน ทำไร่ ทำสวนปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี สภาพป่าที่นี่มีความหนาแน่นพอประมาณ ในป่าส่วนใหญ่เป็นไม้ผลเช่นทุเรียนพันธุ์พื้นบ้าน ลองกอง มังคุด และยางพารา

มัสยิดตะโละมานะ ๓๐๐ปี

เทือกเขาบูโด

วัดชิงชา (หลวงพ่อแดง)

เมื่อคนปะลุกาสาเมาะลุกขึ้นมาจัดการปัญหาในที่ดินทำกินของตนเอง

คนตำบลปะลุกาสาเมาะมีอาชีพที่ผูกพันกับผืนป่ามาอย่างยาวนาน แสดงถึงคุณค่าของผืนป่าที่เอื้อประโยชน์ต่อคนในชุมชน ในปี 2548 มีการประกาศเขตอุทยานทับที่ดินทำกิน ทำให้ชาวบ้านได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการทำมาหากิน ไม่สามารถตัดโค่นต้นไม้ที่หมดอายุได้ บางรายเมื่อมีการตัดโค่นก็ถูกจับกุม เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยความร่วมมือของชาวบ้านในพื้นที่ตำบล ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อำเภอ และเจ้าหน้าที่อุทยาน “มีการเปิดเวทีทำความเข้าใจแกนนำชุมชนเกิดกระบวนการรวมกลุ่มและประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่ม

จนกระทั่งปี 2552 ได้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลปะลุกาสาเมาะขึ้น เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2552 ภายใต้วรร่วมมือของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พอช. โดยมีกลุ่มองค์กรที่มาจัดตั้ง จำนวน 6 กลุ่มองค์กร เช่น 1) กลุ่มบ้านเชิงเขา 2)กลุ่มกาบู้ 3)กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยากันถั่วบ้านมาแฮ 4)เครือข่ายแก้ไขปัญหาคที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยตำบลปะลุกาสาเมาะ 5)กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านมาแฮ และ6) กลุ่มสวัสดิการชุมชนบ้านมาแฮ มีสมาชิกสภาจำนวน 16 คน จาก 4 หมู่บ้าน มาเป็นกรรมการดำเนินงาน กำหนดให้มีการประชุม 2 เดือน/ครั้งเป็นอย่างน้อยหรือมีวาระเร่งด่วน จะมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมสภาทุกครั้ง มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สภาได้ดำเนินการเรื่องการแก้ไขปัญหาคที่ดินทำกิน เรื่องที่อยู่อาศัย การพัฒนาคุณภาพชีวิต เกษตรอินทรีย์แปลงใหญ่ และศูนย์กลางในการรับซื้อผลไม้เพื่อส่งให้กับบริษัท เลมอนฟาร์ม เป็นต้น

ปะลุกาสาเมาะกับการเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่างๆ

สภาองค์กรชุมชนตำบลร่วมกับ เครือข่ายที่ดินฯเป็นองค์กรสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เข้ามาสนับสนุนแล้ว ยังมีภาคีร่วม ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (คอ.บต.) เข้ามาสนับสนุนกระบวนการแก้ไขปัญหาที่ดินให้บรรลุนโยบายรัฐ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้วเครือขาคที่ดินบูโด และสภาองค์กรชุมชนตำบลปะลุกาสาเมาะ

เริ่มต้นกระบวนการการแก้ไขปัญหาคที่ดิน โดยให้ชุมชนที่มีปัญหาเรื่องที่ดินได้จัดทำข้อมูลครัวเรือน ประวัติชุมชน แผนที่ทำมือ นำข้อมูลและแผนที่ทำมือมาลงในแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน 1:4,000 ซึ่งมี

หน่วยงานสนับสนุนการฝึกอบรมการใช้ จนสามารถนำข้อมูลเข้าในระบบดิจิทัลได้ครบถ้วน ชุมชนช่วยกันรังวัด ซึ่
แนวเขต นำข้อมูลมาประชาคมร่วมกันทำให้เกิดการยอมรับร่วมกัน โดยใช้ชุมชนเป็นแกนหลัก เพื่อให้เกิดการมี
ส่วนร่วมมากที่สุด

จากสำนึกผู้สู่กระบวนการพิสูจน์สิทธิ์อย่างมีส่วนร่วม

ชาวบ้านตื่นตัวกันมากในการเรียกร้องสิทธิ์ที่ดินดั้งเดิมกลับคืนมา การอาสาทำงานของชาวบ้านในตำบล
ปาตุกาสามะ คือ รากฐานสำคัญของการก่อรูปเครือข่ายแก้ไขปัญหาที่ดินเทือกเขาบูโด-สุโขงป่าดี

“เดิมทีก่อนจะทำแผนที่ เราให้ชาวบ้านมาแสดงตน มาแจ้งสิทธิ์ว่า ตัวเอง นาย ก นาย ข มีที่กี่แปลง แล้ว
ปลุกอะไรบ้าง พอชาวบ้านมาแสดงสิทธิ์ครบทั้งหมู่บ้าน เราก็เรียกประชาคมหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านมาวาดแผนที่ทำมือ
ประมาณว่าที่ดินผืนไหนเป็นของเขาบ้าง แล้วชาวบ้านก็เขียนเป็นรูปแปลงของตัวเอง สีเหลืองบ้าง ห้าเหลี่ยมบ้าง
สามเหลี่ยมบ้าง คือแล้วแต่แปลงสภาพที่ดิน ถ้ามีคนนอกมาแอบแฝงว่าอยากได้ที่ดิน มันก็จะไม่สามารถวางลงใน
แผนที่ทำมือได้

“พอเราได้แผนที่ทำมือ ก็จะถึงขั้นตอนที่ต้องไปสำรวจจับพิกัด GPS คราวนี้จะเป็นแปลงที่ดินจริง ก็ไป
จับพิกัดแล้วใส่ข้อมูลใน GIS (Geographic Information System หรือ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์) คือเราจะใช้
แผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมเป็นตัวพิสูจน์ด้วย ถ้าเป็นสวนยางพารามันก็พอจะบอกได้ว่า มีดอกเล็กๆ สีเหลือง สีแดง
แต่ถ้าเป็นสวนดง สวนทุเรียน อาจจะแยกไม่ค่อยออก ฉะนั้น ต้องไปจับพิกัด GPS จากพื้นที่จริง ถ้าเป็นสวนดงที่
ชาวบ้านอยู่มาเป็นร้อยๆ ปี เราก็จะไปวัดให้ แต่ถ้าเป็นที่ดินแปลงใหม่ 20-30 ปี เราไม่วัดให้ เพราะเห็นชัดว่าเป็น
การเปิดพื้นที่ป่าใหม่”

วันข้างหน้าของผืนป่าบูโด-สุโขงป่าดี

เสียหายกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ในทางตรงกันข้าม การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของรัฐกลับเป็นการคุกคามสิทธิของประชาชน โดยใจกลางของปัญหาของการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติของประเทศไทยคือการขาดการวางแผนและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนอย่างบูรณาการ

การเคลื่อนไหวกว้างของเครือข่ายแก้ไขปัญหาที่ดินเพื่อเกษตรกรบูโด-สุโขงป่าดี ตลอดระยะเวลา 16 ปี ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ประชาชนคนชายขอบพยายามเรียกร้องความเป็นธรรมด้วยสันติวิธี โดยการใช้เครื่องมือสำคัญ คือ คน ชุมชน และความรู้ กล่าวคือ ประชาชนต่างมีสำนึกถึงความเคารพในตัวตนและสิ่งแวดล้อม และคนในชุมชนเองต้องกล้าที่จะออกมาแสดงพลังปกป้องสิทธิตนเอง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการตระหนักถึงบทบาทของตัวเอง

การแก้ไขปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัย โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลปะลุกาสาเมาะ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้เทคโนโลยี GIS ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การสำรวจพื้นที่แนวเขต จากการใช้สภาองค์กรชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้วิเคราะห์ศักยภาพตำบล พบว่า วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมที่นี่ เขาจัดการป่าเอง ทุกอย่างเขาจัดการเองหมด ไม่ว่าจะทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่า สังคมเขาก็จัดการเอง ตอนนั้นไม่มีองค์กรพัฒนาใดๆ ส่วนใหญ่ประชาชนจะพึ่งพาตนเองทั้งนั้น พึ่งพาอาศัยด้วยกัน การจัดการป่าก็เช่นกัน ” และนี่คือเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนปะลุกาสาเมาะเข้าใจถึงสิทธิชุมชนในการจัดการป่าที่อยู่ที่ทำกินและกำหนดอนาคตของตนเอง

ผู้ให้ข้อมูล นายอาหามะ ลีเฮง

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลปะลุกาสาเมาะ

26-“พัฒนาคน พัฒนาบ้าน ที่คลองขุด”

ตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

เทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เดิมเรียกว่า ตำบลบูเก้ตบุหงา ตามภาษามลายู แปลเป็นไทยว่า “ภูเขาดอกไม้ที่สวยงาม” เนื่องจากมีภูเขาลูกหนึ่งอยู่ริมคลองมาบัง คือ เขาบูเก้ตบุหงา โดยได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2550 พื้นที่ทั้งหมด 142.894 ตารางกิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่ป่าไม้ มีเขตป่าอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติทะเลบัน และป่าชายเลน คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 52.16 ตร.กม (32,598 ไร่) (ข้อมูลจากป่าชายเลน ที่ 43) การประกอบอาชีพของคนคลองขุดส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรม อาทิ การปลูกพืชผัก ทำสวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ และประมง เป็นต้น อาชีพรองลงมา คือ รับราชการ รับจ้างและค้าขาย

นางสาวอมรรัตน์ ทองเกลี้ยง ผู้แทนเครือข่ายบ้านมั่นคงจังหวัดสตูล เล่าให้ฟังว่า ปี พ.ศ. 2560 ได้นำผู้นำ ขบวนการคุ้มครองชุมชนเทศบาลตำบลคลองขุด เข้าร่วมเรียนรู้การขับเคลื่อนด้านที่อยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลตำมะลัง ที่ได้มีการดำเนินการและได้รับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้โครงการบ้านมั่นคง จำนวน 325 ครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่เป็นของป่าชายเลนและกรมเจ้าท่า จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือร่วมใจของคนในตำบลตำมะลัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี จึงเกิดแนวความคิดที่จะช่วยเหลือพี่น้องในเทศบาลตำบลคลองขุด ที่มีที่อยู่อาศัยบนที่ดินที่ไม่มั่นคงหลายประเภทประกอบด้วย ที่ดินป่าชายเลน ที่ดินเจ้าท่า ที่ดินวัด และที่ดินธนารักษ์ มีจำนวนชุมชนทั้งสิ้น 10 ชุมชน และประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัยของพี่น้องในชุมชนที่ไม่ต่างกับกับที่พี่น้องตำบลตำมะลัง ที่สร้างความสามารถร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาตนเองในครั้งนั้น

ต่อมาปี พ.ศ.2561 มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นกองทุนในหมู่บ้านพร้อมกัน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเกาะนก ชุมชนหลังโรงยาง และชุมชนบ้านนาแค และได้เข้าร่วมการพัฒนาโครงการจากเจ้าหน้าที่ทุกครั้งที่มีการมาให้ความรู้ มีการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนรายหลัง แยกประเภทที่ดิน สำรวจเรื่องระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ จนสามารถขึ้นโครงการได้ และได้รับงบประมาณพัฒนาให้เกิดรูปธรรม

นางนพวรรณ ปาละหมื่น ประธานชุมชนหลังโรงยางพัฒนา เล่าให้ฟังถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนหลังโรงยาง โชนคลองน้ำเวียน ช่วงก่อนการพัฒนาว่า ชาวบ้านเดินทางสัญจรลำบากมาก เนื่องจาก พื้นที่โชนคลองน้ำเวียนมีพื้นที่เป็นเกาะเล็ก ๆ มีลำคลองตัดผ่าน มีการสัญจรผ่านสะพานไม้เก่า ๆ ข้ามผ่านหมู่บ้านเส้นทางยาว 80 เมตร กว้าง 4 เมตร ชาวบ้านนับ 100 คน กว่า 41 ครัวเรือน ใช้ข้ามไป-มา เกิดชำรุดเสียหาย หลังใช้งานมานานกว่า 10 ปี และเกิดอุบัติเหตุ มีรถจักรยานยนต์พุ่งข้าม ตกลงไปได้สะพานจนคนขับบาดเจ็บ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้า

นำรถจักรยานยนต์ข้ามสะพานดังกล่าวอีก โดยจำใจต้องจอดรอไว้ข้างทาง ห่างจากบ้านกว่า 200 เมตร แล้วเดินข้ามไป-มาแทน แม้จะกลัวว่า รถจักรยานยนต์หายก็ตาม ในช่วงที่ลูกหลานไปโรงเรียน ต้องเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุข้ามสะพาน ส่วนคนชรา ก็สัญจรลำบาก และหากครั้งไหนที่สะพานชำรุดหนัก ก็ต้องใช้เวลาซ่อมหลายวัน

หลังจากได้รับการสนับสนุนจาก พอช.ภายใต้โครงการบ้านมั่นคง ที่สนับสนุนงบประมาณลงสู่ชุมชน ทั้งในเรื่องของการพัฒนาที่อยู่อาศัยและการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรค ทำให้ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการพัฒนาเรื่องอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว และที่สำคัญทำให้สะพานไม่เก่าๆ ที่เสี่ยงต่อการชำรุดอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนเป็นสะพานคอนกรีตที่อำนวยความสะดวก และคลายความกังวลในการเดินทางสัญจร ไปมา ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือ คุณภาพชีวิตของชาวบ้านชุมชน และถือได้ว่าเป็นหนึ่งในพื้นที่รูปธรรมจากโครงการบ้านมั่นคง

หลังจากที่มีชุมชนได้มีการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรมจากโครงการบ้านมั่นคง ทำให้ชุมชนที่ยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการหันมาให้ความสำคัญและอยากพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งในเรื่องของที่ดิน ที่อยู่อาศัย จึงเป็นจุดเริ่มของการจัดทำจัดกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ จากทุกฝ่าย พบข้อมูลคนคลองขุดไม่มีบ้านที่มั่นคง มีสภาพทรุดโทรม จำนวนทั้งสิ้น 875 ครัวเรือน จาก 8,543 ครัวเรือนทั้งหมดของเทศบาลตำบลคลองขุด คิดเป็นร้อยละ 10.24 แยกเป็น ที่อยู่อาศัยในดินป่าชายเลน จำนวน 482 ครัวเรือน ดินเจ้าท่า จำนวน 84 ครัวเรือน ที่ดินเอกชน จำนวน 17 ครัวเรือน ที่ดินวัด จำนวน 52 ครัวเรือน และอาศัยบ้านเช่า จำนวน 240 ครัวเรือน

จากข้อมูลสำรวจผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย สิ่งที่ต้องคิดต่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้ยากจนไม่มีบ้านที่มั่นคง โดยจัดทำแผนงานแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2561-2563) เสนอต่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งในปี 2561 นำเสนอแผนงานและได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านที่อยู่อาศัยภายใต้โครงการบ้านมั่นคง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำนักงานภาคใต้ จำนวน 286 ครัวเรือน รูปแบบปรับปรุงในที่ดินเดิม ได้ดำเนินการตามแผนงานโครงการที่วางไว้

นอกจากจะมีการจัดทำแผนด้านที่อยู่อาศัยทั้งเมืองแล้ว ผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กร เจ้าหน้าที่ พอช. หน่วยงานภาคีต่าง ๆในพื้นที่ ร่วมกันวิเคราะห์ ค้นหาทุนทางสังคม และปัญหาพร้อมของคนของคลองขุดในทุกมิติ โดยผ่านเวทีสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลคลองขุด ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ครั้งนั้น พบว่า 1) การสร้าง ความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดิน ให้มีการรื้อปรับปรุง/ซ่อมแซมต่อเติมบ้าน ปรับภูมิทัศน์ชุมชน และการกำหนดกฎระเบียบการอยู่ในที่ดินป่าชายเลน 2) การท่องเที่ยวชุมชน พัฒนาที่พัก ที่กิน ที่เที่ยว อย่างครบวงจร 3) ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการขยะ สร้างจิตสำนึกการคัดแยกขยะในครัวเรือน ตั้งเครือข่ายขยะ 4) ส่งเสริมอาชีพและรายได้ เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ กลุ่มแปรรูปอาหารทะเล และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ด้านสังคม ตั้งศูนย์ดูแลผู้ด้อยโอกาส การออกแบบบ้านให้เหมาะสมสอดคล้องกับการใช้ชีวิต

(ผู้สูงอายุ/ผู้ป่วย/สุขภาพลักษณะ) **จุดแข็ง :** 1) มีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ป่าชายเลน คลอง สัตว์น้ำทะเล 2) มีต้นทุนทางเศรษฐกิจ การแปรรูปสัตว์น้ำ : หอยขาว, หอยตาแดง, สัตว์น้ำอื่น ๆ 3) มีสถานที่ท่องเที่ยว รอยเท้าพระบาท, บ่อน้ำจืด, วัดถ้ำเขาจีน **จุดอ่อน/ปัญหา-อุปสรรค :** 1) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย (บ้านชำรุด/ทรุดโทรม/แออัด/บ้านเช่า/ครัวซออน/โลเรือ) 2) ไม่มีความมั่นคงเรื่องที่ดิน (อยู่ในดินป่าชายเลน/ดินเจ้าท่า/ดินวัด/ดินเอกชน) 3) สิ่งแวดล้อม (ขยะ/น้ำเสีย มีกลิ่นเหม็น) 4) ปัญหาเศรษฐกิจ รายได้ไม่พอจ่าย 5) โครงสร้างพื้นฐาน (ขาดคุระบายน้ำ/ทางเดินชำรุด/ประปาไม่ทั่วถึง) 6) ด้านสังคม ยาเสพติด, ผู้สูงอายุ, ผู้ป่วยติดเตียง **โอกาส :** 1) นโยบายการจัดการที่ดินของป่าชายเลน (ป่าชายเลนได้มีการจับพิกัดรายแปลงและมีการขึ้นทะเบียน) 2) มีพื้นที่ตัวอย่างในการทำงานร่วมกันกับป่าชายเลน 3) มีฐานทุนเดิมในการขับเคลื่อนงาน (กลุ่มองค์กร/คนทำงาน+ความร่วมมือ+การมีส่วนร่วม/ทรัพยากรที่สำคัญ และข้อมูล) **ภัยคุกคาม :** นโยบายภาครัฐ/กฎหมาย : ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรม เช่น การกำหนดการใช้เครื่องมือประมงชายฝั่ง

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ค้นพบจากการระดมความคิดของคนทุกภาคส่วนในตำบลคลองขุด เพื่อให้การทำงานในการแก้ไขปัญหาของพี่น้องสามารถดำเนินการไปได้ตามแผนงานที่วางไว้ และในปี 2562 จากแผนงานได้ถูกนำเสนอกับ พอช. ได้รับงบประมาณจากโครงการบ้านมั่นคงจำนวน 222 ครัวเรือน สองปีที่ผ่านมาทำให้มีการแก้ไขปัญหาด้านที่อยู่อาศัย จำนวน 508 ครัวเรือน ทั้งหมด 9 ชุมชน เกิดเป็นการพัฒนาเมืองระบบ รวมทั้งหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วม และในระยะต่อไป ปี 2563 ครัวเรือนที่เหลือ จำนวน 367 ครัวเรือน ก็จะพัฒนาและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงาน 3 ปี ที่วางไว้

เมื่อได้ข้อมูลจากสำรวจชุมชน-เมือง(ทำแผนที่ทำมือ) กระบวนการต่อไป เจ้าหน้าที่ พอช. ร่วมกับผู้นำชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล จัดประชุมทีมเพื่อ ออกแบบวางแผนแนวทางในการทำงานการขับเคลื่อนด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินให้กับผู้เดือดร้อน หลังจากนั้นกำหนดวันลงพื้นที่ เพื่อวางแผนงานร่วมกับผู้เดือดร้อนร่วมกัน โดยต้องคำนึงถึงการทำงานการพัฒนาให้สอดคล้องกับเงื่อนไขกฎระเบียบของหน่วยงานที่ดิน อาทิ ดินป่าชายเลน ดินเจ้าท่าและสอดคล้องกับแผนของหน่วยงานด้วย เช่น การฟื้นฟูป่า คนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างไร เป็นต้น

การพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ ใน 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนหลังโรงยางพัฒนา ชุมชนเกาะนกรวมใจ และชุมชนบ้านนาแค ผู้เดือดร้อน จำนวน 279 คน สมาชิกที่ออม จำนวน 361 คน รูปแบบการออมเงินเดือนละ 200 บาท/คน รวมเงินออมทั้งสิ้น 753,742 บาท โดยการออมทรัพย์เพื่อสนับสนุนสวัสดิการของสมาชิก 4 เรื่อง คือ ที่อยู่อาศัย ออมสัจจะ จัดสวัสดิการ และการรักษาดินและบ้าน โดยทั้ง 3 กลุ่ม มีโครงสร้างกลไกในการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์อย่างเป็นระบบมีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่

สร้างบ้านที่ไม่ใช่ได้แต่ตัวบ้าน !!

การช่วยเหลือพี่น้องที่เดือดร้อนให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ไม่เพียงแค่ว่าจะทำให้คนในชุมชนมีบ้านที่แข็งแรงสวยงาม แต่ต้องทำให้คนเหล่านั้นมีความมั่นคงในชีวิต คือ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีงาน มีรายได้ที่มั่นคง ที่สอดคล้องตามวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ

ด้านเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สนับสนุนและส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน โดยจากการระดมคน ระดมสมอง ผ่านเวทีวิเคราะห์ทุนทางสังคม ได้ใช้ข้อมูลนำมาวางแผนพัฒนาอาชีพ ตามบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันไปบนฐานทุนที่มีอยู่ ได้ดังนี้ ชุมชนหลังโรงยางพัฒนา, ชุมชนนาแค การนำใบจากเป็นวัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ทำเป็นใบยาสูบ ทำขนมจาก ลูกจากเชื่อม ต่อมาได้พัฒนาให้ความรู้ในการแปรรูปใบจาก สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม อาทิ ทำเครื่องใช้จักรสานจากต้นจาก การทำน้ำตาลก้อน ตับจาก/หลังคาจาก เป็นต้น ทำให้ผู้บริโภคสามารถมีทางเลือกที่มากขึ้น และผู้ผลิตก็มีงานมีรายได้จากที่เป็นอยู่เพิ่มขึ้น และแนวคิดต่อจะมีการส่งเสริมทรัพยากรโดยการปลูกต้นจากตามแนวเขตพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์ ให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างพึ่งพาอาศัยกัน

ชุมชนนาแค ชุมชนหลังโรงยาง เลี้ยงปุดำ การอนุรักษ์หอยทะเล อาทิ หอยขาว หอยตาแดง หอยเข็ม หอยรอกัน และหอยแวน ส่วนมากแล้วหอยเหล่านี้จะเป็นหอยเฉพาะถิ่น จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และรักษาไว้ โดยทางชุมชนเล็งเห็นถึงประโยชน์ของระบบนิเวศทางทะเลเพื่อให้คนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับทรัพยากร เพราะถือว่าเป็นแหล่งอาหารสำคัญของคนในชุมชนทีเดียว สิ่งที่ตามมาหลังจากป่าชายเลนสมบูรณ์ ระบบนิเวศดีขึ้น สัตว์น้ำก็ชุกชุม ทำให้ประชาชนจากภายนอกเข้าไปท่องเที่ยวชมธรรมชาติ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนในการขายสินค้าของชุมชน รวมถึงอาหารทะเลสดๆ เป็นการสร้างงานเพิ่มรายได้อย่างต่อเนื่อง

แต่การที่นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามา ปัญหาหนึ่งที่ตามมาคือเรื่องของขยะ ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้ขยะล้นชุมชน จึงเกิดการรวมตัวของชุมชนในตำบลคลองขุดที่จะทำอย่างไรให้ปัญหาเหล่านี้ลดลงหรือหมดไป จึงเกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายขยะโซนหลังช่อง 3 รวมของ 3 เมือง คือ เมืองเจ๊ะบิลัง เมืองตำมะลัง และเมืองปูยู มีการตั้งโรงคัดแยกขยะ และจำหน่ายขยะที่ได้มาตรฐานขึ้น

การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคี ท้องที่ ท้องถิ่น

จากการดำเนินงานที่ผ่านมากระบวนการสำรวจข้อมูลทั้งเมือง ในทุกมิติ การจัดทำแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับ ชุมชน เมือง อย่างสอดคล้องกันเป็นระบบ แผนการพัฒนาที่มีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคี ด้จากการจัด กิจกรรมวันที่อยู่อาศัยโลก ที่เทศบาลตำบลคลองขุด เป็นต้นแบบการแก ไขปัญหาที่ดิน ที่อยู่อาศัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตในที่ดินป่าชายเลน

(วันที่ 18 ตุลาคม 2561) โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานบริหารจัดการทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่งที่ 10 (ตรัง) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูล สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล เทศบาลตำบล คลองขุด และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลเป็นอย่างดี

เครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลคลองขุด สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลคลองขุด พอช. ร่วมกันพัฒนาและผลักดันแผนชุมชน ต่อเทศบาลตำบลคลองขุด ได้รับการสนับสนุนและบรรจุแผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) เพิ่มเติม-เปลี่ยนแปลง ฉบับที่ 1 เรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบมีส่วนร่วม (การจัดการขยะ) โดยปี พ.ศ. 2562 สนับสนุนแผนงานพร้อมงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท ถึง ปี พ.ศ. 2564 เพื่อพัฒนา ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมให้ชุมชนมีความสะอาดเรียบร้อย สวยงาม

หลังจากที่ได้รับโอกาสจาก พอช. ในการทำเรื่องที่อยู่อาศัย ไม่เพียงพี่น้องผู้เดือดร้อนได้บ้านที่มั่นคงเท่านั้น แต่ชุมชนยังได้รับการพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา มีความสะดวกสบายมากขึ้น ผู้คนใน ชุมชนหันมาให้ความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน ให้ความร่วมมือเสียสละพื้นที่ส่วนตัวให้เป็นพื้นที่ ส่วนร่วมได้โดยไม่ ต้องร้องขอ เช่น การแบ่งปันที่ดิน การขยับบ้าน เพื่อใช้พื้นที่นั้นในการทำทางเดินร่วมกันของคนในชุมชน ชุมชนมี ความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ท้องที่ เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของผู้นำกลุ่ม พี่น้องมีบ้านที่ได้มากกว่าบ้าน แต่เป็น บ้านหลังใหญ่ที่มีรอยยิ้ม มีความสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น วัตจากมีงานและมีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว นาง นพวรรณ ปาละมิน ผู้แทนชุมชนหลังโรงยางพัฒนา กล่าว

ผู้ให้ข้อมูล : นางสาวอมรรัตน์ ทองเกลี้ยง และ นางนพวรรณ ปาละหมื่น

27-“เปลี่ยนนาร้าง เป็นนาข้าว ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง”

ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส คำว่า “แว้ง” มาจากคำว่า “ระแว้ง” มีการเล่าขานกันว่าสมัยก่อนมีชาวบ้านครอบครัวหนึ่ง ชื่อผู้นำครอบครัวนั้นไม่มีใครรู้ แต่ผู้คนส่วนใหญ่มักจะเรียกท่านว่า “โต๊ะแวแว้ง” เนื่องจากครอบครัวของท่านได้อพยพมาจากบ้านระแว้ง หมู่ที่ 4 ตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานีปัจจุบัน เป็นครอบครัวแรกที่มาบุกเบิกและตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่จนกระทั่งท่านโต๊ะแวแว้งเสียชีวิต ณ ที่นี้ (สุสานของท่านตั้งอยู่ในบริเวณโรงจอดรถของสถานีตำรวจภูธรแว้งในปัจจุบัน) ช่วงของการเริ่มก่อตั้งชุมชนนั้นก็มีย่านเรือนไม้ก็หลังคาเรือน

ต่อมาได้มีการทำเหมืองทองโต๊ะโต๊ะบ้านโต๊ะระแว้ง เริ่มมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นสิ่งสำคัญ สืบเนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้ได้กลายเป็นท่าเรือ (ในอดีตใช้การคมนาคมทางเรือเป็นหลัก) พ่อค้าแม่ค้าจากปัตตานี บางนรา ตากใบและรัฐกลันตัน มักจะขนส่งสินค้าต่าง ๆ โดยทางเรือ ผ่านเส้นทางบ้านโต๊ะระแว้ง เพื่อนำสินค้าเหล่านั้นไปค้าขายที่บ้านโต๊ะโต๊ะ ซึ่งจะเดินทางมาพักและขนถ่ายสินค้าที่ทำเรือบ้านโต๊ะระแว้ง ทำให้ชาวบ้านหลายครอบครัวอพยพมาปักหลักตั้งถิ่นฐาน ทำสวนและค้าขายที่บ้านโต๊ะโต๊ะ จับบองพื้นที่ทำไร่ ทำนา ทำสวน จากสภาพชุมชนเล็ก ๆ เปลี่ยนเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น คำเรียกชื่อชุมชน กลายเป็นบ้าน “โต๊ะแว้ง” และจากบ้านโต๊ะแว้งกลายเป็น “บ้านแว้ง” ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวมีความเจริญรุ่งเรืองกลายเป็นชุมชนใหญ่ จึงมีการจัดตั้งเป็นตำบลขึ้นมา ใช้ชื่อตำบลว่า “ตำบลแว้ง ” มาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันตำบลแว้ง ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 1,170 ครัวเรือน จำนวน 12,485 คน โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา อิสลาม 96 % นับถือศาสนาพุทธ 4 % ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก รองลงมารับราชการและไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย

นายมุฮัมมัด บิง ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง เล่าให้ฟังว่า ในอดีตที่ผ่านมา ชาวตำบลแว้งส่วนใหญ่มีการปลูกข้าวทำนา ภายหลังราคายางและปาล์มปรับสูงอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ชาวบ้าน หันมาปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันแทน ทำให้พื้นที่นา หายไปเกือบครึ่งของหมู่บ้าน และบางพื้นที่ก็ปล่อยนาร้างโดยไม่มีมีการปลูกข้าว แต่พอถึงปลายปี พ.ศ. 2555 ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ รวมทั้งมีผลกระทบ จากราคาผลผลิตทางการเกษตร ราคายางพารา และราคาผลไม้ตกต่ำ พ่อค้าไม่กล้ามาซื้อ

ผลผลิตในพื้นที่เพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัย ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบและเกิดความกังวลในการ

ดำรงชีวิต วิธีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป บางครอบครัวจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายตนเองเพื่อประกอบอาชีพในต่างพื้นที่และต่างประเทศ (มาเลเซีย) เป็นลูกจ้าง จึงทำให้ชาวบ้านขาดรายได้ และก่อให้เกิดภาระหนี้สินมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวทางสภาองค์กรชุมชนตำบลแว้งจึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านในตำบล เห็นว่าเราควรที่จะหันมาทำนาปลูกข้าวในพื้นที่นาร้างที่มีอยู่เกือบ 300 ไร่ เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน และทางสภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง ได้มีการสนับสนุนให้ชาวบ้านทำนาในพื้นที่นาร้าง พอปลายปี พ.ศ. 2556 ชาวบ้านก็ได้หันมาทำนาอีกครั้ง

จุดเปลี่ยนของตำบลแว้ง คือ พระเจ้าองค์อัลเลาะห์ได้ส่งกลุ่มคณะมาจากการอำเภอหงษา จังหวัดพัทลุง เพื่อมาทำงานศาสนาในพื้นที่ตำบลแว้ง แล้วก็ได้พูดถึงหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมุสลิมกับการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในครั้งนั้นทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้กลับมาทบทวนชุมชนของตนเอง และนำไปสู่การพูดคุยหลังละหมาดกลางคืนเสร็จ เพื่อนำไปสู่การจัดการฟื้นฟูนาร้างในพื้นที่ตำบล

ในช่วงแรกเริ่ม ปี พ.ศ. 2556 ได้มีการรวมกลุ่มของชาวนาในระดับชุมชนตำบลขึ้น เริ่มที่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 ของตำบลแว้งได้ลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาของตนเองโดยการฟื้นฟูนาร้างที่มีอยู่ในพื้นที่มาดูแลรักษาหรือทางออกให้คนในชุมชน จนกลายเป็นจุดเริ่มต้น กระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันที่จะฟื้นฟูนาร้างอย่างจริงจัง โดยใช้วิถีพึ่งพาธรรมชาติ ไม่ใช่สารเคมี พื้นที่ในการเริ่มปลูกข้าวมีเนื้อที่ประมาณ 50 กว่าไร่ บางคนทำบนพื้นที่นาของตนเอง บางคนก็เช่า พอได้ข้าวสารก็แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นของเจ้าของที่ดิน อีกส่วนก็เป็นของเกษตรกรชาวนา

นายมุฮัมมัด บิง ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง และผู้ประสานงานเครือข่ายกลุ่มทำนาในตำบลแว้ง อำเภอแว้ง เล่าให้ฟังต่อว่า อยากกลับมาทำนาอีกครั้ง ได้พบปะพูดคุยกันหลังละหมาดอีซอเสร็จ ตามวิถีบริบทของคนในชุมชน นายมุฮัมมัด บิง กล่าวว่าเมื่อเดินทางไปทุ่งนาคิดถึงบรรยากาศเก่าๆในสมัยที่ยังเป็นเด็ก เคยไปโรงเรียนกับเพื่อน ๆ เดินไปตามคันนา แต่ปัจจุบันไม่มีเด็กไปโรงเรียนโดยการเดินไปตามคันนาแล้ว จึงได้คิดและก่อเกิดการรวมตัวกันไปปรึกษากับ **นายดีเอาะ สะอะ** ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่มีภูมิปัญญาด้านการทำนาและได้สอบถามในเรื่องการทำนาเมื่อในอดีตที่ผ่านมา

จากนั้น ได้ชวนแต่ละครัวเรือนมารวมตัวพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องราวต่างๆและปัญหาอุปสรรคในการทำนา ซึ่งมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ไม่มีรถไถนา ไม่มีพันธุ์ข้าว ไม่มีเงินลงทุน ไม่มีปุ๋ย จึงต้องเชิญสมาชิก อบต. (**นายดุสิต สาวดี**) มาร่วมพูดคุยกับพวกเรา และท่านได้รับปากว่าจะไปพูดคุยกับภาคเอกชนที่มีรถไถนา

ยืมมาใช้ก่อน เพื่อที่จะมาทำนา รวมทั้งพันธุ์ข้าว ค่าเชื้อเพลิง และจะนำรถไถที่เสียเอาไปซ่อม ในขณะเดียวกัน กลุ่มชาวบ้านมีการออมเงินเพื่อสมทบในการทำนา

หลังจากนั้นก็มีการตั้งหน่วยงานท้องถิ่น อบต. ให้สนับสนุนงบประมาณและมีการส่งเสริมการทำนา และได้บรรจุเข้าไปอยู่ในแผนของ อบต. และหน่วยงานอื่นๆเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มโรงสี ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ยกกระดับเป็นโรงเรียนชาวนา และปัจจุบันเป็นพื้นที่เรียนรู้ในเรื่องการทำนาของคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ トラบจนเด็กและเยาวชนจากพื้นที่ต่างๆมาเรียนรู้และสนใจเกี่ยวกับการทำนา

หลักจากที่ชาวบ้านได้มีการทำนา และเปิดเป็นโรงเรียนชาวนาแล้ว ช่วงแรกทางสภาองค์กรชุมชนตำบลได้นำข้าวที่ได้รับซื้อจากชาวบ้านนำไปสีที่โรงสีในพื้นที่อำเภอสุโขทัย-ลก ภายหลังได้รับการสนับสนุนในการทำโรงสีข้าวของโรงเรียนชาวนาจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่โดยผ่านงบประมาณจากกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ว ทำให้สามารถสีข้าวให้กับสมาชิก โดยที่สมาชิกต้องจ่ายเงิน ถังละ 9 บาท (ถังเบอร์ 16) โดยข้าวเปลือก 1 กระสอบ จะได้ประมาณ 3 ถัง ส่วนปลายข้าวโรงสีขายกิโลกรัมละ 7 บาท ราคาข้าวกิโลกรัมละ 5 บาท แกลบให้ชาวบ้านไปทำปุ๋ย ซึ่งรายได้ที่ได้จากการสีข้าวแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเป็นค่าน้ำค่าไฟ ส่วนที่ 2 จะเป็นของคนที่เป็นข้าว ส่วนที่ 3 แบ่งปันผลให้กับสมาชิกกลุ่มทำนา

ในช่วงเดือนธันวาคมทางกลุ่มก็จะปันผลกำไรที่ได้จากการสีข้าว และสมาชิกก็มีการจ่ายซากาตเป็นข้าวสารให้กับผู้ยากไร้ และลำบาก ทำให้ผู้ให้และผู้รับต่างมีความสุขร่วมกัน

สิ่งที่ได้จากการทำโรงเรียนชาวนาชาวบ้านสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น ชาวบ้านมีอาชีพเพิ่มขึ้น และสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้วสามารถพึ่งพาตนเองได้บนพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ บวกกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ บริหารจัดการ ท้องถิ่นของตนเอง ในมิติทรัพยากร สังคม เศรษฐกิจ และการจัดทำแผนโครงการ แก้ปัญหาบูรณาการในชุมชน บูรณาการแผนงานร่วมหลายภาคส่วนในท้องถิ่น โดยจัดระบบการทำงาน/มีกลไกร่วมพัฒนา เน้นสภาองค์กรชุมชนเป็นหลักในการปฏิบัติ หน่วยงานภาคีเป็นผู้สนับสนุน

นอกจากนี้ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลได้มีแผนที่จะขับเคลื่อนงานต่อไปโดย 1) การพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนชาวนา เป็น สถานที่ศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้โดยต่อยอดยกระดับ ควบคู่กับการดำเนินการภายใต้ กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) การพัฒนาศักยภาพและสร้างแกนนำรุ่นใหม่ 3) การรวบรวม ชุมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4)การจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้กว้างขวาง

ผู้ให้ข้อมูล นายมุฮัมมัด บิง

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแว้ง

28-“ผู้ดูแลตำบลชุมชน คนชะอวด” ผู้ (ธรรมนูญสุขภาพสู้ภัยโควิด-19 ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง) คนชะอวด

ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตำบลชะอวดมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 44 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 24,448 ไร่ มี 10 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 7,888 คน 2,668 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ยางพารา ข้าว ทำสวนผลไม้ เช่น เงาะ มังคุด ทุเรียน ลองกอง ฯลฯ รับจ้างและค้าขาย

เมื่อเกิดวิกฤตโควิด-19 ส่งผลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของพี่น้องประชาชนตำบลชะอวด ผลผลิตตกต่ำและไม่สามารถจำหน่ายตามปกติได้ ตำบลชะอวดเป็นตำบลค่อนข้างยากจนมีผู้ออกไปทำงานต่างถิ่น ต่างจังหวัดจำนวนมากและเมื่อเกิดวิกฤตโควิด-19 หลายคนก็กลับมาอาศัยบ้านเกิดโดยมียอดผู้ที่กลับมาจากพื้นที่เสี่ยงประมาณ 200 กว่าคน ทำให้ผู้คนอยู่ในสภาวะระวังตัวเอง รวมถึงผลกระทบวงกว้างทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เลิกการจ้างงาน ตำบลชะอวดจึงเป็นพื้นที่รองรับลูกหลานที่ไปทำงานในเมือง

นางสาวธิดารัตน์ รัตไว้ เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลชะอวด เล่าว่า สภาองค์กรชุมชนตำบล ชะอวด พลิกวิกฤตโควิด-19 สร้างฐานอาหารปลอดภัยถึงประตูบ้าน หวังหยุดโควิดด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชนออนไลน์ ซึ่งได้สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม “หยุด COVID-19 ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูลแหล่งผลิตอาหารในชุมชน ทั้งที่เป็นวัตถุดิบ และบริโภคได้ทันที และตั้งไลน์กลุ่ม “คนชะอวดไม่ทอดทิ้งกัน” รวบรวมผลผลิตโพสต์ขายอาหาร ผัก ปลา ในกลุ่มไลน์ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้แก่คนในชุมชน แม้ในช่วงแรก ๆ จะมีสมาชิกเพียง 10 กว่าคน แต่ปัจจุบันมีสมาชิกทะลุ 100 คนไปแล้ว วิธีการนี้ทำให้พี่น้องตำบลชะอวด ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีเดิมจากการเร่ขายหรือขายในตลาด มาเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ นัดแนะการซื้อขาย ส่งสินค้า และมีตัวแทนอาสาทำหน้าที่ส่งสินค้าไปยังครัวเรือนต่าง ๆ โดยใช้การสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งมาตรการสร้างระยะห่างทางสังคม นอกจากการซื้อขาย แลกเปลี่ยนอาหารปลอดภัยแล้ว ยังเริ่มขยายไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการเกษตร และสื่อสารข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับโควิด 19 ให้สมาชิกได้รับทราบกัน

นี่เป็นเพียงหนึ่งรูปธรรมเล็กๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งคนชะอวดกำลังช่วยกันขยายผลไปสู่การยกร่างเป็น “ธรรมนูญสุขภาพสู้ภัย COVID-19 ด้วยเศรษฐกิจพอเพียง” จุดประกายความคิดจากการลงมือปฏิบัติจริงของคนตำบลชะอวด กำลังถูกนำไปสู่การหารือเพื่อขยายผลต่อในเวที Kick Off “ปิดกั้นพื้นที่ปลอดภัย” ของคณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน (กขป. เขต 11) และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เมื่อวันที่เสาร์ที่ 25 เมษายน 2563 ที่ผ่านมาและยังมีกรนำเสนอในระบบฐานข้อมูล C-Site Report และออกรายการกินอยู่รู้รอบ ทางช่อง ThaiPBS และรายการแลต๊ะแลใต้ นับว่าตำบลชะอวดเป็นพื้นที่บูรณาการการทำงานของประชาชน ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งมหาดไทย สาธารณสุข สปสช. พอช. สสส สข. ไทยพีบีเอส สภาองค์กรชุมชนตำบล กขป.เขต 11 และสมาคมสี่ชุมชนภาคใต้ เรียกได้ว่าเป็นการ “รวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติสู้ภัยโควิด19” อย่างแท้จริง”

นางจันทร์ฉาย เทียมดวงแก้ว ท้องถิ่นอำเภอชะอวด บอกว่า ตนได้ลงพื้นที่เพื่อประชุมร่วมกับสภาองค์กรชุมชนตำบลชะอวด หรือแนวทางการจัดวางระบบดูแลประชาชนในสภาวะวิกฤต โดยการตั้งเป้าหมายสร้างพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย ก้าวไกลสู่การพัฒนาเป็นครัวชุมชน แนวคิดในการดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 19 มีเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้และงดการเดินทาง ลดการแพร่ระบาดของไวรัส ลูกหลานที่ได้รับผลกระทบเนื่องจากไม่มีการจ้างงานจะมีอาหารกิน แนวทางที่อำเภอจะขับเคลื่อนให้การสนับสนุนชุมชนมีดังนี้ 1) หมู่บ้านทุกหมู่บ้านมีฐานข้อมูลของครัวเรือน จำนวนประชากรที่อยู่อาศัยในแต่ละครัวเรือนและอาหารที่ผลิตเองได้ อาทิเช่น สัตว์เลี้ยง แปลงพืชผัก แปลงการเกษตรปลาดุก 2) สนับสนุนให้แต่ละครัวเรือนมีการผลิตอาหารเพียงพอต่อการดำรงชีพในแต่ละวันและครัวเรือนใดที่มีอาหารเหลือเพียงพอที่จะจัดจำหน่าย ให้นำข้อมูลใส่ในระบบไลน์กลุ่มของหมู่บ้านเพื่อทำการแลกเปลี่ยนโดยลดการเดินทางของผู้คน อาจใช้วิธีการนำไปส่ง ยังจุดนัดหมายแทนการออกไปค้าขาย ในตลาดนัด(ตลาดนัด ในชุมชน มีได้ตามปกติ เพื่อนำสินค้าที่ผลิตเองไม่ได้ มาสู่ชุมชน) ลดการแพร่ระบาดของเชื้อโรค 3) หน่วยงานสนับสนุนครัวเรือนผลิตพันธุ์เพื่อการเพาะปลูก สัตว์เลี้ยงเพื่อเพาะเลี้ยงเป็นอาหารแก่ชุมชน (ประสานกองพันทหารสื่อสาร ที่ 5 ไว้แล้วเป็นหน่วยสนับสนุนเบื้องต้น) 4) มีการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบของอาหารปลอดภัยเพื่อลดการใช้สารเคมีและมีเป้าหมายให้อาหารที่ผลิตได้ไม่มีการปนเปื้อนของไวรัสป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ในอนาคต

นายบุญโชค นิ่มหนู ประธานเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล อำเภอชะอวด เล่าให้ฟังว่า ก่อนหน้าที่จะเกิดสถานการณ์โควิด เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล อำเภอชะอวด ได้ขับเคลื่อนเรื่องการผลิตอาหารปลอดภัย โดยไม่ใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงในการทำเกษตร มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อจะสร้างธนาคารอาหาร สร้างความมั่นคงด้านการอยู่การกินที่ปลอดภัยขึ้นมา เมื่อเกิดสถานการณ์โควิดขึ้น คนในตำบลจึงมีความตื่นตัวกันมากขึ้น เพราะกลัวว่าจะมีการปิดตลาด สินค้าและอาหารต่างๆ จะขาดแคลน

ช่วงต้นเดือนเมษายน 2563 จึงได้ตั้งกลุ่มไลน์เพื่อเป็นตลาดนัดชุมชนขึ้นมา ให้ค้าขายกันทางออนไลน์ ไม่ต้องไปเดินตลาดนัดจริงๆ เพราะอาจจะติดเชื้อหรือแพร่เชื้อกันได้ ใครที่มีผักพื้นบ้าน มีอาหารปลอดภัย มีไก่บ้าน ไก่เนื้อที่เลี้ยงแบบธรรมชาติ มีข้าวปลอดสารเคมีก็เอามาขายทางไลน์ หรือจะแลกเปลี่ยนสินค้า แลกเปลี่ยนอาหารกันก็ได้แล้วแต่ความพอใจของแต่ละฝ่ายตกลงกันเอาเอง ว่าใครจะไปซื้อ ใครจะไปส่ง หรือจะเอาอะไรมาแลกกันที่แลกเปลี่ยนพึ่งพากันโดยไม่ใช้เงิน

ตอนนี้ตลาดนัดออนไลน์มีสมาชิกกว่า 100 คน ส่วนใหญ่เป็นคนในตำบลชะอวดและอำเภอข้างเคียง เริ่มค้าขายกันในระดับหมู่บ้าน ขยายเป็นตำบลและกำลังขยายไปสู่ระดับอำเภอและจังหวัดต่อไป โดยเน้นให้สมาชิกกลุ่มไลน์ผลิตอาหารที่ปลอดภัย ซึ่งในอำเภอชะอวดเป็นแหล่งปลูกผลไม้ที่สำคัญ เช่น เงาะ มังคุด ทุเรียน ลางสาด ลองกอง และผักพื้นบ้านต่างๆ สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนกับพี่น้องในพื้นที่อื่นๆ ที่ปลูกข้าว เลี้ยงปลา เลี้ยงหมู หรือสินค้าชุมชนอื่นๆ ได้ นอกจากนี้เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบลในอำเภอชะอวด ซึ่งมีสมาชิก 11 สาขา กำลังร่าง “ธรรมนูญตำบลว่าด้วยเรื่องอาหารปลอดภัย” เพื่อเป็นกติกาของตำบล ให้คนในหมู่บ้านมีความตื่นตัว มีความ

ตระหนัก มีความรับผิดชอบในการผลิตอาหารที่ปลอดภัย ไม่ใช่สารเคมี ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยหมัก ใช้สารชีวภาพไล่แมลง เพื่อสร้างธนาคารหรือแหล่งอาหารที่ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและร่างกาย

หลังจากหมดสถานการณ์โควิดแล้ว เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล จะส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เน้นจุดขาย “ตำบลชะอวดแหล่งอาหารเชิงสุขภาพ อาหารปลอดภัย” เราไม่รู้ว่าสถานการณ์โควิดจะยืดเยื้อยาวนานแค่ไหน หรือในอนาคตอาจจะเกิดภัยพิบัติขึ้นได้ ข้าวปลาอาหารอาจจะขาดแคลน สภาฯ จึงต้องเตรียมแผนรองรับเอาไว้ก่อน โดยเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนฯ จะส่งเสริมให้ตำบลชะอวดเป็นพื้นที่นำร่องในการผลิตและเป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัย โดยใช้กติกาของชุมชนหรือธรรมนูญตำบลเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและประกาศใช้ธรรมนูญตำบลเมื่อกลางเดือนพฤษภาคมที่ผ่านมา หลังจากนั้นเราจะขยายแนวคิดไปทั่วทั้งจังหวัด รวมทั้งฟื้นฟูการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

นายวัชร เกตุชู (ครูเลี่ยม) ครูอาสาโรงเรียนวัดท่าสะท้อน และ ผอ.ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิถีไทย อธิบายถึงความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจชุมชนออนไลน์ของชะอวดว่า ตำบลชะอวด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เน้นไปทางพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว แหล่งข้าวปลาอาหารส่วนใหญ่ที่จำหน่ายในตลาดนัดตลาดชุมชนมาจากตลาดไท เมื่อตลาดปิดตัวลงเพราะ พรก.ฉุกเฉิน ในขณะที่ความต้องการบริโภคอาหารยังคงมีอยู่ ตลาดหรืออาหารปลอดภัยสั่งซื้อผลผลิตในชุมชนจากกลุ่มไลน์ ส่งตรงถึงบ้านจึงเป็นทางออก เลี่ยงการสัมผัส ใกล้ชิด และป้องกันการแพร่เชื้อโควิด อีกทั้งเกษตรกร ผู้ผลิตอาหารยังคงมีรายได้ เกิดการสร้างอาชีพใหม่ในภาวะวิกฤตินี้

ข้อค้นพบสำคัญคือ มีการสั่งปุ๋ยคอกจากกลุ่มเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว นั่นคือสัญญาณที่บอกว่า คนชะอวด ได้วางแผนการสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยในครัวเรือนไว้สำหรับอนาคตแล้ว การสร้างแหล่งอาหารปลอดภัย เพื่อจำหน่ายกันภายในชุมชน สร้างระบบเศรษฐกิจใหม่ที่ตัดพ่อค้าคนกลางออกจากระบบ สร้างอาชีพใหม่บนฐานทุนชุมชน เน้นการพึ่งพาเกื้อกูลกัน จึงเป็นทางเลือกใหม่ที่ทุกคนสามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ โดยมีแผนในการหารือเพื่อสร้างความยั่งยืนให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนออนไลน์ร่วมกับ อบต. และ อบจ.

ต่อจากนี้จากแนวทางดังกล่าวของสภาองค์กรชุมชนตำบลชะอวด ได้มีการขยายแนวคิดไปสู่ตำบลอื่นๆ ในอำเภอชะอวด เช่น ตำบลท่าประจะ ตำบลวังอ่าง ตำบลหนองหาด เนื่องจากเป็นพื้นที่การเกษตร โดยมีกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่เป็นแม่ข่ายสำคัญในการกระจายผลผลิตเกษตรปลอดภัยสู่ผู้บริโภคในตำบลของตนเอง ส่วนการจำหน่ายภายนอกผ่านเพจ “เครือข่ายตลาดเกื้อกูลออนไลน์” (Network Support Online Market) โดยเพจนี้มีเจตนารมณ์ที่สำคัญคือ การสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าในชุมชน ทั้งอาหารและผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถมีอาชีพ มีรายได้ ที่ดีขึ้น และจะเน้นสินค้าที่มีความสะอาด ปลอดภัย ในราคาที่ยุติธรรม

ที่สำคัญคือ การแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งนำไปช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน รวมทั้งทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมด้านการศึกษา เป็นต้น เป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวบ้านเรื่องตลาดออนไลน์ คนต้องการปลูกผักอินทรีย์มากขึ้น ก็มาหาเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยหมัก ที่จะบริการให้กับคนที่ต้องการปลูก เพื่อที่จะให้

เขาได้ขายสินค้า ขายผัก ขายปลา ที่เป็นอาหารปลอดภัยให้กับพี่น้อง ตำบลชะอวด และสิ่งสำคัญ คือ การพัฒนาคนให้สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพได้อย่างไร ครูเลี่ยมกล่าวไว้

“การจัดการชุมชนโดยกระบวนการใหม่ เมื่อเกิดเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถกลับไปทำแบบเดิมได้อีกแล้ว เนื่องจากคนมีบทเรียน มีการวางฐานทรัพยากรในชุมชนๆ จะสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น เมื่อนำรูปแบบและวิธีการใหม่ มาใช้กับพื้นที่หรือชุมชน จนเกิดเป็น “สังคมใหม่” ที่คนในชุมชนมีความ “ตื่นรู้” มากขึ้นจึงถือเป็น “นวัตกรรมใหม่” สำหรับชุมชน” ครูเลี่ยม

ประสานงานพื้นที่

นายวัชร เกตุชู (ครูเลี่ยม)

เบอร์ติดต่อ : 098-6700671

ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช 80180

29-คนวิซิทกำหนดอนาคตตนเอง

ตำบลวิซิท อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

มีความสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติมาแต่อดีตซึ่งก่อนปี พ.ศ. 2523 เคยเป็นแหล่งแร่ดีบุกที่สำคัญของประเทศปรากฏหลักฐานมาจนถึงปัจจุบัน จนเมื่อธุรกิจเหมืองแร่ซบเซาก็กลายเป็นแหล่งผลิตอาหารทางเกษตรและกสิกรรมไม่ว่าจะเป็น มะพร้าว มะม่วงหิมพานต์ กล้วย มันสำปะหลัง ขมิ้น สับปะรด และยางพารา การเลี้ยง สุกร ไก่ แพะ วัว สัตว์น้ำโดยเฉพาะกุ้งกุลาดำที่เคยเป็นอาหารส่งออกที่ทำรายได้มูลค่ามหาศาลในช่วง 30 ปีก่อน

ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่มีพื้นที่ด้านตะวันตกลาดลงสู่ทะเลทางตะวันออกทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงามจึงสามารถปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามาในภูเก็ตและบริเวณที่ราบกลายเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยรองรับการเคลื่อนย้ายประชากรที่เข้ามาอาศัยทำมาหากิน

คนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันทั้งภาครัฐเทศบาลหน่วยงานต่าง ๆ เอกชน ชุมชน วัด มัสยิด โรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานจากภายนอก นอกจากนี้ยังมีความโชคดีที่ในชุมชนมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นจิตอาสาในการพัฒนาตำบลให้เกิดความเข้มแข็ง โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นหน่วยงานประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เทศบาลสามารถจัดเก็บงบประมาณมาพัฒนาตำบลได้เพียงพอ

ทางด้านเศรษฐกิจมีความเจริญอย่างก้าวกระโดดเพราะเป็นศูนย์กลางทางการค้า มีห้างร้านชั้นนำขนาดใหญ่ทั้งคนไทยและต่างชาติหลังไหลเข้ามาในชุมชนเกิดร้านค้า ร้านอาหาร ตลาดนัดน้อยใหญ่จำนวนมาก

“นางวารุณี งานทัศนานกุล กล่าววว่า” ที่ผ่านมามีอัตราการเจริญของเมืองวิซิทสูงมาก โดยเห็นได้จากจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรในระยะเวลา 10 ปี มีจำนวนเพิ่มมากกว่า 10,000 คน ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในตำบลเปลี่ยนเป็นสภาพเป็นชุมชนเมืองอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาด้านอสังหาริมทรัพย์ และเกิดความหนาแน่นประชากรสูง สังคมกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีประชากรแฝงมากกว่าประชากรตามทะเบียนบ้านกว่าเท่าตัว มีการเคลื่อนย้ายประชากรอยู่ตลอดเวลาจำนวนมาก

ทั้งนี้ ส่งผลให้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ และบางครั้งก็เกิดปัญหา ตามมาซึ่งท้องถิ่นและชุมชนก็พยายามป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างเต็มที่แต่เนื่องจากพื้นที่ที่มีความหลากหลายในหลายมิติ การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน ผู้นำ และหน่วยงานในทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาเพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในทุกมิติ ดังนั้นสภาองค์กรชุมชนจึงเป็นองค์กรสำคัญในการประสานองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในตำบลวิจิตรให้ช่วยกันวิเคราะห์ บริบทของพื้นที่และระดมความคิดเห็นเพื่อจัดทำข้อเสนอนโยบายสาธารณะที่เกิดจากความต้องการของคนวิจิตรอย่างแท้จริงในทุกมิติและสามารถแก้ไขปัญหาพัฒนาเป็น “นโยบายคนวิจิตร สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างของคนในสังคมมากขึ้นอีกทั้งคนในชุมชนยังประกอบอาชีพอิสระจำนวนมากซึ่งไม่สามารถเข้าถึงการจัดสวัสดิการของรัฐและขาดการออมเพื่อจัดสวัสดิการให้ตนเอง จิตอาสาในชุมชนจึงได้เห็นประโยชน์จากการรวมกลุ่มเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายคณะทำงานองค์กรชุมชนจังหวัดภูเก็ตได้

เข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิจิตรขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2550 โดยมีสมาชิกแรกเข้าจำนวน 95 คน และเงินแรกเริ่มเพียง 20,380 บาทในปีแรก จากความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการให้คนในชุมชนผ่านการออมวันละ 1 บาท ภายใต้กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิจิตรอย่างเข้มแข็งที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมากกว่า 10 ปีจนปัจจุบันมีสมาชิกจำนวนคงเหลือสุทธิ 2,083 ราย มีเงินคงเหลือสุทธิกว่า 4,930,959.07 บาทและได้จัดการช่วยเหลือคนในชุมชนไปแล้วกว่า 1,474 ราย จำนวนกว่า 3,078,403 บาทเพื่อแก้ปัญหาด้านสวัสดิการสังคมทั้งสมาชิกและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มของชุมชนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งยังมีการดูแลช่วยเหลือกันระหว่างเครือข่ายในชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และที่สำคัญกองทุนยังมีนโยบายให้คนในชุมชนช่วยเหลือดูแลกันให้สมาชิกเข้าสู่ระบบการดูแลรักษา โดยนอกเหนือจากสวัสดิการเกิด เบี้ยชรา ค่าจัดการงานศพ

งานแต่ง งานบวช กองทุนยังส่งเสริมอาชีพ ทุนหมุนเวียนฉุกเฉิน ทุนการศึกษา และมีค่าเดินทางเพื่อการรักษาให้แก่สมาชิกเนื่องจากสมาชิกส่วนหนึ่งไม่สามารถไปรักษายังโรงพยาบาลศูนย์ไกล ๆ ที่มีความชำนาญการมากกว่าทำให้สูญเสียโอกาสทางการรักษา สมาชิกกองทุนได้ตระหนักตรงกันว่า การรักษาที่ดีมีประโยชน์มีคุณค่ามากกว่าจึงผลักดันให้สมาชิกเข้าถึงการรักษา และการช่วยเหลือดูแลกันและกันของคนในชุมชนมากขึ้น แม้ยามเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีการเพิ่มการดูแลที่อยู่อาศัยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยเริ่มจากการช่วยสมทบซ่อมแซมบ้านผู้ยากไร้จากดอกผลของเงินลงทุน และร่วมกับกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยในตำบลโดยโครงการบ้านพอเพียงชนบทเพื่อให้สมาชิกมีเงินทุนในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น แม้จะต้องผ่านความยากลำบากในการทำความเข้าใจกับคนในชุมชนและหน่วยงานบางหน่วยงานในช่วงแรก ๆ แต่ด้วยความมุ่งมั่นและเห็นประโยชน์ตรงกันคณะกรรมการจึงมีการดำเนินงานตามแผนงานอย่างตั้งใจ

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลวิจิตรมีการดำเนินงานประสานภาคีเครือข่ายในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่น ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องภายใต้การดูแลของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

กิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนเกิดจากการที่สมาชิกของสภามีความช่วยเหลือสามัคคีกันจนทำให้งานพัฒนาที่เกิดจากภาคประชาชนโดยแท้จริงซึ่งสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ทำให้ภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทั้งด้านสถานที่ตั้ง สถานที่ประชุม ทุกวันที่ 15 ของทุกเดือน ทั้งด้านบุคลากร ข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์

กิจกรรมที่เกิดจากการร่วมมือประสานใจของคนในตำบลทุกภาคส่วนอย่างชัดเจนนอกจากการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ทั้งจ่ายสวัสดิการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทุนการศึกษา อาชีพ ภัยพิบัติ พัฒนาศักยภาพกรรมการและสมาชิกให้สามารถบริหารงานได้อย่างโปร่งใสกว่า 10 ปี มีสมาชิกมากกว่า 1 พันคน ช่วยเหลือสมาชิกให้ได้รับสวัสดิการมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีการทำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การพัฒนาศักยภาพสมาชิก การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน มีการจัดทำแผนพัฒนาบูรณาการกับเทศบาล เป็นต้น

จากการทำงานแบบบูรณาการองกองทุนร่วมกับคนและหน่วยงานต่าง ๆ ในระยะเวลาที่สิบปีที่ผ่านมา เราได้ค้นพบปัญหาและอุปสรรคมากมายระหว่างเส้นทางการพัฒนาตำบลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยบริบททางสังคมที่มีความหลากหลายท่ามกลางพายุเศรษฐกิจที่ถาโถมเข้ามาในชุมชนอย่างมหาศาล การแข่งขันกับทุนจากภายนอก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่สภาพสังคมอย่างมากมายและรวดเร็ว จนคนใน

ชุมชนดั้งเดิมแทบตั้งรับไม่ทันนั้น สภาองค์กรชุมชนซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในการแก้ไขป้องกันปัญหาและวางแผนพัฒนาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จนทำให้เกิดแผนพัฒนาที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อคนในพื้นที่ได้โดยแบ่งเป็น 9 ยุทธศาสตร์ และนี่คือเป็นก้าวที่สำคัญของการเมืองภาคพลเมืองวิจิต ที่จะเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดอนาคตของตนเอง (ดังภาพ)

แผนภาพแสดงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตำบลวิจิต

ผู้ให้ข้อมูล คุณวารุณี งานทัศนานุกุล

30-ร้านค้าลอยฟ้ากับการสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง

ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ตามประวัติที่ผู้เฒ่าเล่ามา เป็นชุมชนยุคประวัติศาสตร์ สมัยศรีวิชัย ได้มีการก่อพระพุทธรูปไว้ในถ้ำ เช่น วัดถ้ำ ที่ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาปู่และวัดห้วยทราย ตั้งอยู่ที่บ้านท่ายูง (ปัจจุบัน) เป็นวัดร้าง ยังมีเอกสาร ส.ค.1 ซึ่งปัจจุบันทางธรณีสงฆ์ได้ให้เอกชนเช่า และบริเวณพื้นที่ของหมู่ที่ 5 ในยุคนั้น ยังมีวัดถ้ำสาย อยู่ที่บ้านไสประคู้ (หมู่ที่ 2) ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต ซึ่งปัจจุบันพระพุทธรูปในวัดถ้ำสาย ได้มีพี่น้องประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ทำการเคลื่อนย้าย มาอยู่ในวัดไสประคู้ (หมู่ที่ 2) ตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพตในปัจจุบัน

ต่อมาทางการได้แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็นส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และในปี พ.ศ.2400 ผู้ที่ทำการปกครองในพื้นที่ตำบลตะพานเป็นคนแรก คือ ขุนจง ซึ่งมีการเล่ากันว่า ขุนจงเป็นผู้ที่มีถิ่นกำเนิดที่บ้านคลองเรือ ที่บ้านเขาแก้ว มีขุนเดชเป็นคนครอบครองและเป็นผู้บุกเบิกเพื่อสร้างถิ่นฐาน จนกระทั่งมีลูกหลานสืบทอดจนถึงปัจจุบัน

ยุคแรกเป็นยุคที่ชุมชนมีสิทธิ์ในการจัดการทรัพยากรทั้งหมดได้ด้วยตัวเองจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ต้องการพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด ความเชื่อและภูมิปัญญา ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สอดคล้องกับฤดูกาล ได้ร่วมกันทำเป็นข้อตกลง กฎ ระเบียบชุมชน ซึ่งเป็นยุคที่ชุมชนสามารถจัดการตัวเองได้และทรัพยากรยังคงอุดมสมบูรณ์ “ยุคการใช้ทรัพยากรบนฐานอำนาจชุมชน (ก่อน พ.ศ.2510) ประมาณ 300ปี”

ต่อมาเมื่อเริ่มมีการประกาศ นโยบาย กฎหมาย ระเบียบเช่น พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ พรบ.อุทยานแห่งชาติ พรบ.การยางและการสัมปทานป่าไม้ จากหน่วยงานของภาครัฐในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้เทคโนโลยีและงานวิชาการในการจัดการเพื่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ “ยุคการใช้ทรัพยากรบนการจัดการของรัฐ (พ.ศ. 2510-2550) 40 ปี” ส่งผลให้ทรัพยากรลดลงทั้งในเชิงปริมาณและความหลากหลายรวมทั้งเกิดความข้อพิพาทกับชาวบ้านในพื้นที่ในเรื่องของสิทธิในการจัดการพื้นที่

ต่อมามีเจ้าหน้าที่อุทยาน เขาปู่-เขาย่า ได้เข้ามาตัดโค่นต้นยางพาราของพี่น้องในชุมชนทำให้เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรเพื่อเรียกร้องสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “องค์กรรักษ์ป่าต้นน้ำ ตำบล ตะพาน” ในระยะแรกนั้นจะประสบปัญหาในการขับเคลื่อนงานเพราะไม่มีงบประมาณในการขับเคลื่อนงาน ถ้าต้องจัดกิจกรรมขึ้นมาก็ต้องมีการระดมทุนทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างต่อเนื่อง แต่หลังจากได้มีการจัดทำกฎ ระเบียบและกติกาขององค์กร รวมทั้งมีการอบรมทรัพยากรของสมาชิกและมีการจัดทำข้อมูลของชุมชน ทั้งการสรุปปัญหาและความต้องการของชุมชน พบว่าปัญหาหลักของชุมชนอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องของความมั่นคง

ทางอาหารเพราะการที่ชุมชนไม่สามารถผลิตข้าวได้ทำให้ต้องซื้อข้าวสารมาเพื่อบริโภคเป็นจำนวนหลายตันต่อปี และเป็นจำนวนเงินเป็นล้านต่อปี

จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นที่มาในการแก้ไขปัญหา ได้ร่วมกันจัดตั้งร้านค้าลอยฟ้าขึ้นเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นขึ้นโดยเงินไม่รั่วไหลออกนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน โดยมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาคือ

1. ให้สมาชิกแต่ละครัวเรือนทำข้อมูลการบริโภคข้าวของแต่ละครัวเรือนว่าต้องการข้าวสารชนิดไหน ปริมาณเท่าไรต่อเดือน
2. รวบรวมข้อมูลของสมาชิกเพื่อนำมาวิเคราะห์สรุปรวมความต้องการของชุมชน
3. ประชุมสมาชิกเพื่อกำหนดจัดทำกฎ ระเบียบและกติกาขององค์กรและคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนงานในการจัดการร่วมกัน
4. ดำเนินงานตามแผนงานและกติกาของชุมชนที่ได้ตกลงไว้ร่วมกัน
5. รายงานผลการดำเนินงาน การเงิน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอในที่ประชุมองค์กรทุกเดือน
6. สรุปผลการดำเนินงานและปันผลกำไรคืนสมาชิกต่อในเดือนธันวาคมของทุกปี

วิธีการของเราก็คือ จะจัดทำข้อมูลว่าใครมีสินค้าอะไร เท่าไหร่เฉพาะอย่างยิ่งข้าว แล้วใครมีความจำเป็นอยากได้อะไรก็แจ้งมา แล้วมีการจัดการโดยไม่ต้องมีหน้าร้าน คือ เอาความต้องการขายกับความต้องการซื้อมาเจอกันหลังจากมีการจัดตั้งร้านค้าลอยฟ้าของชุมชนขึ้นมาทำให้องค์กรรักป่าต้นน้ำตำบลตะพานสามารถมีทุนในการขับเคลื่อนงานกิจกรรมขององค์กรได้ ไม่ต้องมีการระดมทุนของสมาชิกอีกและที่สำคัญคือคนในชุมชนก็มีความมั่นคงทางอาหารเพราะถ้าเกิดปัญหาหรือภัยพิบัติขึ้นมาคนในชุมชนก็จะมีข้าวกินอย่างน้อย 1 เดือนจากที่เมื่อก่อนคนในชุมชนจะซื้อข้าวกินทุกอาทิตย์

นายอำนาจ ราชแก้ว ประธานองค์กรชุมชนรักป่าต้นน้ำตำบลตะพาน เล่าให้ฟังว่า “ในการขับเคลื่อนงานขององค์กรรักป่าต้นน้ำตำบลตะพานในช่วงแรกเต็มไปด้วยปัญหาหลายอย่าง ทั้งด้านงบประมาณ รูปแบบการจัดการองค์กร การวางแผนการขับเคลื่อนงานรวมทั้งเรื่องข้อมูลในด้านต่างๆ ทำให้การทำงานขององค์กรในช่วงแรกทำยากมากๆ แต่ที่องค์กรยังเคลื่อนได้เพราะความต้องการของชุมชนในการรวมตัวเพื่อเรียกร้องสิทธิในการแก้ไขปัญหาของตัวเอง จึงช่วยกันระดมทุนและร่วมคิด ร่วมทำเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

แต่หลังจากเกิดร้านค้าลอยฟ้าของชุมชนขึ้นมาในปี 2550 ทำให้การขับเคลื่อนงานขององค์กรสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างมีทิศทาง เพราะเป็นงานแรกขององค์กรที่เริ่มมีการใช้ข้อมูลของชุมชน ทั้งปัญหาและความต้องการเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา โดยการใช้ กฎ กติกาในการจัดการ ซึ่งทำให้ร้านค้าของเราไม่จำเป็นต้องมีหน้าร้านไม่ต้องยุ่งยากหาคนมาดูแลสินค้าแต่สามารถกระจายสินค้าได้ภายในวันเดียว ทำให้องค์กรเริ่มมีแนวทางใน

การขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ มีทุนเป็นของตัวเอง ตบโจทย์ในการแก้ปัญหาชุมชน โดยใช้ทุนของชุมชนและร่วมคิด ร่วมทำและร่วมเป็นเจ้าของ จึงจะสามารถสร้างองค์กรให้เข้มแข็งได้กว่า 13 ปี แล้ว”

ผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลจากการจัดตั้งร้านค้าลอยฟ้าชุมชนขององค์กรรักป่าต้นน้ำตำบลตะพาน ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อองค์กรรักป่าต้นน้ำตำบลตะพานและคนในชุมชนตำบลตะพาน คือการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับพ่อค้า จากที่ลูกค้าต้องวิ่งไปหาร้านค้าและต่อรองราคาสินค้า เป็นว่าเมื่อเกิดการรวมกลุ่มขึ้นทำให้ร้านค้าต้องวิ่งมาหาลูกค้าเพื่อแข่งกันเสนอราคาและบริการที่ลูกค้าพอใจ ทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองทั้งคุณภาพและราคารวมทั้งบริการอย่างแท้จริง รวมทั้งชุมชนยังสามารถลดรายจ่ายจากการซื้อข้าวสารปีละ 350,000-400,000บาท ต่อปี ชุมชนมีความมั่นคงทางด้านอาหารมีทุนในการขับเคลื่อนงานและที่สำคัญคือเรื่องของการ **“สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรจากการใช้ทุนและข้อมูลของชุมชนในการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมเป็นเจ้าของ จึงจะสามารถสร้างองค์กรให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน”**

“ตำบลที่ใช้ข้อมูลและทุนชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน เป็นพลังของการพัฒนาชุมชน” “นายสมภา ใจกล้า ”

ประสานงานพื้นที่

นายสมภา ใจกล้า

เบอร์ติดต่อ 091-8451507

เลขที่ 262 หมู่ที่ 5 ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง 93190

